

ПРИПРЕМНА СРЕСКА ЗА ТАКМИЧЕЊЕ УЧЕЊИКА-6. РАЗРЕД

Дамир С. Живковић, дипломирани историчар
Ел. пошта: damirszivkovic@gmail.com
Блог: <http://nastavnikdamir.wordpress.com/>

ВАЖНА НАПОМЕНА

Овај материјал није довољан за припремање такмичења, већ служи само као помоћно средство уз уџбенике.

СРЕДЊИ ВЕК										
<i>рани средњи век</i> • натурална привреда						<i>позни средњи век</i> • робноовчана привреда				
V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV
Пад Западног римског царства 476. год.						Колумбов проналазак Америке 1492.				

- 1453. Пад Византије
- Средина XV века- појава штампарске машине (Јохан Гутенберг у Мајнцу)

- Нова религија у средњем веку: Ислам
- Нове државе у раном средњем веку: Франачка држава, Арабљански калифат
- Нове државе у позном средњем веку- западноевропске **монархије** – Француска, Немачка, Шпанија и Енглеска- нове силе. На истоку и Балкану- Османско царство

ДРУШТВО СРЕДЊЕГ ВЕКА НАЗВАНО ЈЕ **ФЕУДАЛНО** (по **феуду**- земљишни посед који сениор даје вазалу). **ДРУШТВО** се делило на **ВЛАСТЕЛУ** (**ВЕЛМОЖЕ** и **ВИТЕЗОВИ (РИТЕРИ)**) и **КМЕТОВЕ (ЗАВИСНЕ СЕЉАКЕ)**.

Стари текстови говоре да свет почива на: свештенику, војнику и ратару.

СЕНИОР- даје земљу **ВАЗАЛИМА** обећава им заштиту, а вазали су се обавезивали на верну службу и плаћање одређених дажбина.

ВАРВАРИН- тим именом су Грци и Римљани називали странце.

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

КОМЕНДАЦИЈА (ВАЗАЛНЕ ВЕЗЕ)

Ступање слободног човека у нечију службу задржао је касноантички назив комендација. Таква комендација вршила се на свим нивоима друштва. О околностима и условима под којима се комендација остваривала сачувало се више канцеларијских формулара који су служили као узорак за склапање уговора о комендацији. Један од таквих образаца из збирке формулара настале половином VIII века у граду Туру, описује ступање потпуно осиромашна слободна човека у службу неког веома моћног сениора на следећи начин:

« Узвишеном господину (том и том), ја (тај и тај). Будући да је свима познато да немам чиме да се храним и одевам, замолио сам вашу добродетелност – а ваша воља ми је то допустила – да се могу предати у вашу заштиту или комендирати се; а то сам и чинио, и то на тај начин да ми ви морате помагати и штитити како храном тако и одећом у складу с тиме како вам будем могао служити или како то будем завређивао. И докле год будем жив мораћу вам служити и поштовати вас на начин слободна човека; и докле год будем жив нећу се моћи отети вашој власти или заштити; али, за узврат, мораћу до краја свог живота остати под вашом моћи или заштитом. Из тога следи, ако се један од нас усхтедне истргнути испод овог уговора, мораћу своме суговорачу платити толико и толико солида, а сам уговор остаће и даље на снази. Због тога је било прикладно да буду написане две повеље истог садржаја као потврда овога; а то је и учињено «.

ПИСАНИ ИСТОРИЈСКИ ИЗВОРИ:

ЖИТИЈА- списи посвећени животу светитеља,

ЛЕТОПИСИ- списи састављени од низа кратких бележака који се уносе временским редоследом,

ЗАПИСИ- кратке белешке на маргинама рукописа,

НАТПИСИ- кратки текстови сачувани на тврдом материјалу (натпис на Смедереву 1430. је од опеке).

Ћирилични натписи у: Србији, Босни, Херцеговини, Далмацији, а они на латинском су сачувани у приморским крајевима.

ПОВЕЉЕ (од речи повеленије-наредба, заповест)- правна документа састављена у одређеном облику.

Повеље пишу **ДИЈАЦИ**.

МОНАСТИР (место где живе монаси или монахиње) и састоји се од грађевина слично као и средњовековни град.

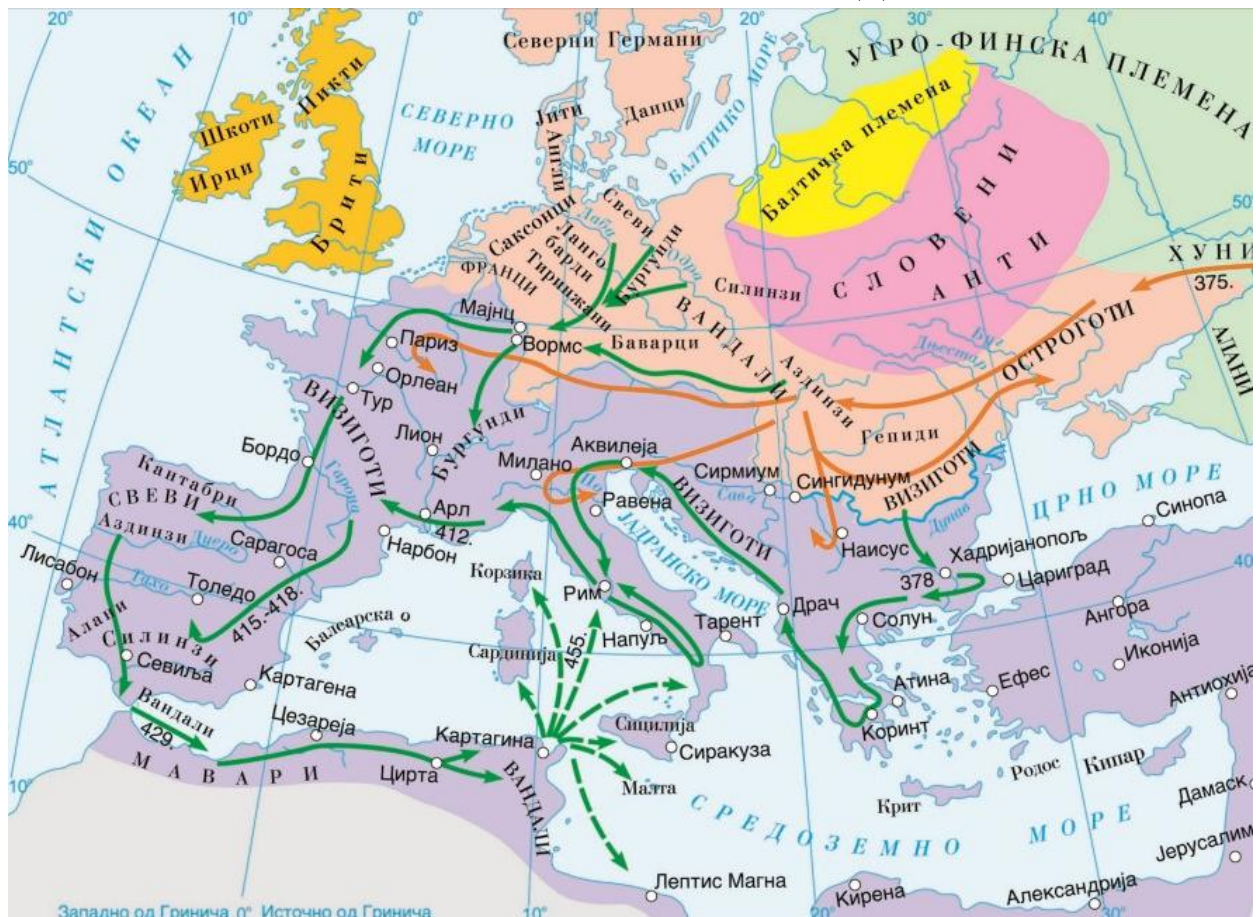
ЗАМАК: зидине, одбрамбене куле, главна кула, капела, шанац са водом, мост, занатлије...

Значајни архиви и места за изучавање средњовековне српске историје: **ДУБРОВАЧКИ, МЛЕТАЧКИ, СВЕТОГОРСКИ МОНАСТИРИ** (манастир Хиландар)

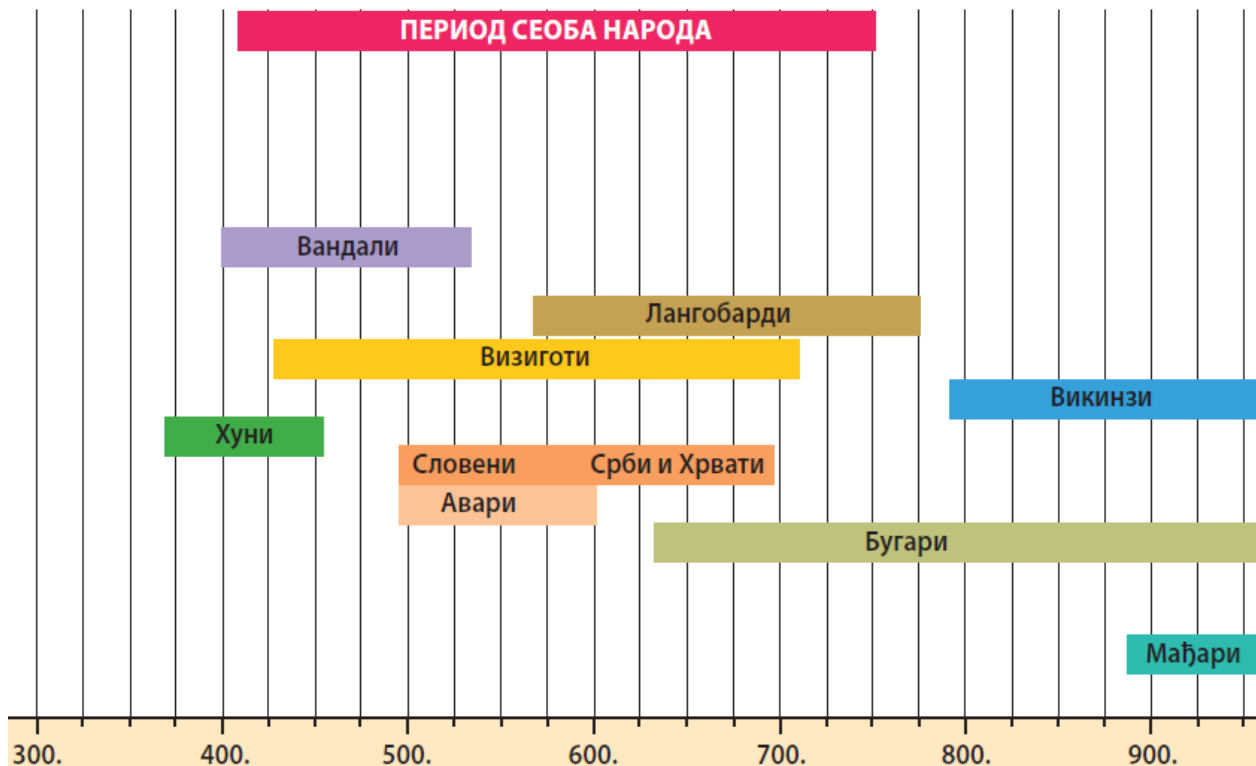
Фреске представљају слике на зидовима црква или дворова.

Минијатуре су биле богато украшени цртежи сликани у књигама.

ВЕЛИКА СЕОБА НАРОДА

номади – људи, или народ који не живи на једном месту, већ стално мења место свог боравка.

миграција – сеоба, премештање становништва са једне територије на другу, из једне земље у другу земљу
ВАРВАРИН- тим именом су Грци и Римљани називали странце.

IV-VII ВЕК- ДОБА ВЕЛИКЕ СЕОБЕ НАРОДА- сеобе германских, словенских и азијских племена.

Х-Х век сеобе Викинга и Мађара

Велика сеоба народа завршава се христјанизацијом Мађара и Нормана (Викинга) у Х веку.

375. пролазак Хуна кроз "Врата народа" (Урал- Каспијско море)- почетак Велике сеобе.

Створили су племенски савез покоривши многе народе и претећи Римском царству.

("У својој раној младости утискују им се гвијђем дубоке ране на лицу да би ожиљци спречили растење браде. Сви имају снажне удове и дебеле вратове. Необичног су изгледа и тако погрљени личе на двоножне животиње. На коњу једу, пију и спуштајући главе на његов узани врат спавају.")

ВРХУНАЦ ХУНСКОГ ПЛЕМЕНСКОГ САВЕЗА У ВРЕМЕ АТИЛЕ 434-453 "БИЧ БОЖЛИ".

Атила је ујединио разнородна племена и вршио нападе ка Галији, Италији и на Балкану

Центар Хунске државе у Панонској низији

451. битка на Каталаунским пољима у Галији- пораз Хуна

После његове смрти савез се распада.

АТИЛА- као младић био је талац на византијском двору. Легенда да је од једног чобанина добио "свети мач" бога Ареса. У почетку власт дели са братом. "Дошао на свет у судару раса".

GERMANSKI НАРОД	ПРОСТОР КОЈИ ЈЕ НАСЕЉЕН и створена држава	
Остроготи	Апенинско полуострво	Постоји до средине VI века (осваја је Јустинијан)
Визиготи	Пиринејско полуострво (410. су освојили Рим)	Постоји до средине 711. (освајили је Арабљани)
Франци	Галија	Постоји до средине IX века
Вандала	Северна Африка (траје само 100 година) (455. су освојили Рим)	Постоји до средине VI века (осваја је Јустинијан)
Англи и Саси	Британска острва	Постоји до друге половине XI века (освајили је Нормани)
Нормани (Викинзи)	Северна Европа	Први стижу до Северне Америке

Вандализам- свако дивљачко и безумно разарање , нарочито споменика културе-име по Вандалима.

РОМАНИЗАЦИЈА- прихватање језика, културе и обичаја Романа.

ЗНАЧАЈ СЕОБЕ- уништавање робовласничких односа у варварским државама и изградња феудализма.

*СЛОВЕНИ, ГЕРМАНИ и РОМАНИ

*ПОСЛЕДИЦЕ ВЕЛИКЕ СЕОБЕ:

- слом Западног римског царства
- настанак нових (варварских) држава
- нестанак робовласничког и настанак феудалног друштва

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

ХУНИ

Из дела Амијана Марцелина „Rerum gestarum libri ...Амијан Марцелин је живео у другој половини IV века. Пореклом Грк, био је официр римске војске. Од 31 књиге римске историје II – IV века написане латинским сачуване су само оне (од 14. до 31.) у којима описује догађаје друге половине IV века, чији је био сведок. О Хунима, које је видео и упознао бележи:

Свирепост и варварство Хуна превазилазе свако варварство и дивљаштво које се може замислити. Они својој новорођеној деци дубоко избраздају образе гвожђем, да би под ножиљцима уништили длаке браде; и зато Хуни до старости имају голу и глатку браду. Њихово здепасто тело, са огромним горњим удовима и несразмерно великом главом, даје им наказан изглед; рекли бисте двоножне животиње, или какав од оних рђаво саделаних дрвених ликова, којима се украшавају ограде мостова. Уосталом, то су створења која под људским обликом живе као животиње. У храни не знају ни за пећење ни за зачине; корење дивљег биља и месо ма какве животиње, чије черреке греју држећи их између свога седишта и коњских леђа, сачињавају њихову храну. Никада се не служе плугом, не станују ни по кућама ни по колибама. Вечно лутајући по шумама и планинама, мењајући без престанка пребивалиште или, боље рећи и не имајући га, они су од детињства навикнути на сва зла: на хладноћу, глад и жеђ.

Њихова стада у том сељењу иду за њима, вукући кола у којима су њихове породице. Ту жене преду и шију одело за људе, подижу децу. Питајте те њуде од куда долазе, где су рођени, они вам неће рећи: не знају. Одело им се састоји из кошуље од ланеног платна и кожуха од коже дивљих пацова, прошивених заједно. Кожух им је тамне боје, и када су се једном увукли у то одело, они га не скидају док се не распадне. Шлем или забачена капа и јарећа кожа увијана око њихових рутавих ногу допуњавају њихову опрему. Обућа, скројена без мере и облика, смета им толико, да не могу да иду и сасвим су неспособни да се боре као пешаци, док низгледају приковани за њихове коњиће, ружне али неуморне и брзе као стрела. Они на коњу проводе живот, час јашући, час седећи на страни, по женски; ту они држе скупове; ту купују и продају; ту једу и пију; ту чак и спавају, савијени ка врату свога коња. У биткама они јуре без реда и плана, на подстрек разних старешина и устреме се на непријатеља са ужасним криком. Ако наиђу на отпор, они се распрште, али се враћају са истом брзином, рушећи и обарајући што год наиђу на путу. Међутим, они не умеју ни да се успужу на утврђења ни да ударе на ушанчен логор. С изванредном вештином они бацају, на невероватне даљине, стреле с врхом од шиљастих костију, исто толико тврде и смртоносне као да су од гвожђа. Изблiza, боре се мачем који држе једном руком и мрежу коју имају у другој и којом обавију непријатеља, док се он брани под њихових удараца. Хуни су нестални, неверни, повијају се по свим ветровима, подложни тренутном бесу. Знају колико и животиње шта је поштено, шта непоштено. Говоре непознатим језиком. Што се вере тиче, они је немају, или, бар, не врше никакве обреде; њихова највећа страст је злато „ Сухотин, 5 – 6.

ФРАНАЧКА ДРЖАВА

Франци живе на ушћу реке Рајне

Оснивач- ХЛОДОВЕХ (481-511) -покрштени Франци и он ојачао власт подршком цркве. Оснивач династије **Меровинга**.

Власт је учвршћена примањем Хришћанства и постаје најача држава на Средоземљу уз Византију.

ДИНАСТИЈА- владарска лоза, низ владара из исте породице.

МАЈОРДОМ- управник двора у Франачкој

Карло Мартел је победио Арабљане код Поатјеа 742. године

Пипин Мали- оснивач династије **Каролинга**.

*751. Крунисан за краља

*756. Помаже папи у оснивању Папске државе

ВРХУНАЦ У ВРЕМЕ ЦАРА КАРЛА ВЕЛИКОГ 768-814.(династија Каролинга).

Држава се простирала од **ШПАНИЈЕ ДО РЕКЕ ЛАБЕ И ОД СЕВЕРНОГ МОРА ДО СРЕДЊЕ ИТАЛИЈЕ**. Карлова држава је, осим данашње Француске, обухватала данашњу Немачку, Белгију, Холандију, делове Италије, Паноније и Балканског полуострва.

Карло Велики био је син краља Пипина Малог.

Престоница- град АХЕН.

800. (на Божић) РИМСКИ ПАПА ГА КРУНИШЕ ЦАРЕМ јер га сматра наследником римских царева.

812. мир у Ахену- Византија је признала Карла Великог за цара.

РАСПАД ФРАНАЧКЕ ДРЖАВЕ (ВЕРДЕНСКИ УГОВОР)- 843.

- Западна Франачка- касније Француска
- Источна Франачка- касније Немачка и
- Италија и Лотарингија (област између Источне и Западне Франачке).

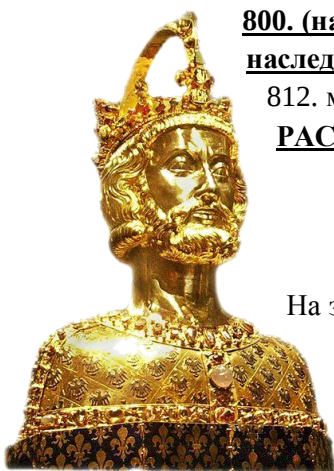
На западу у Карлово време почиње препород у култури. Слављен и као "свети цар".

„Каролиншка ренесанса“- процват културе у Франачкој у доба Карла Великог.

Ајнхард, биограф Карла Великог, **Павле Ђакон**, писац *Историје Лангобарда* НАТУРАЛНА (ЗАТВОРЕНА ПРИВРЕДА).

ОТОН I (КРАЉ Источне Франачке)

***Папа га 962. крунише за цара Светог римског царства немачке народности**

Ајнхард, Живот Карла Великог

„Чело му је било заобљено, очи врло велике и живахне, нос мало већи од просечног, коса седа и лепа, лице ведро и пријатно... У јелу и пићу био је умерен, али је у пићу био умеренији, јер није подносио да се било ко опија, а поготово не он сам или неко од његових. Покушавао је и да пише, али му је слабо ишло од руке, јер је прекасно почео.“

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

КРУНИСАЊЕ КАРЛА ВЕЛИКОГ (Из хронике Отона Фрајзиншког)

„Године од инкарнације Господње 799. папа Лав, који је наследио Хадријана, од Римљана је врло срамотно малтретиран, тако да је изгледало да су му очи ископане и када Карлу дође, пожали се на развој догађаја. Карло, силни победник, који је себи већ био потчинио Баварце, Аквитанце, Саксонце, Данце, Нормане, Британце, Панонце и многе друге провинције под Франачко краљевство, а способан да га још више прошири, крену у Рим да папу освети. Њему, уочи дана када ће ући у Рим, папа Лав на дванаести километар у сусрет пође и свечано га дочека. Када је настало јутро, ушао је у Рим, дочекан од понтифекса и целог народа и уведен у цркву блаженог Петра. Пошто је прошло седам дана, краљ одржа скупштину и изложи узрок свога доласка. Такође и Лав, коме су његови противници велико недело приписивали, без ичијег наговора и из чисте савести за предбачено недело, пред свима се над светим еванђељем оправда. Године од инкарнације господње 801, а од оснивања Рима 1552. Карло је у 33 години своје владавине од врховног понтифекса, пошто је одбацио име патриција, крунисан и од целокупног народа три пута поздрављен: „Карлу величанственом, од Бога крунисаном, великом и мирољубивом цару римском, живот и победа !. Назван је царем после Августа. Од тога времена је римско краљевство, које је од Константина па све дотле у краљевском граду, односно Цариграду постојало, прешло на Франке. Цар, дакле, сазвавши грађане и размотривши случај са онима који су у хуљењу на понтифекса изашли као кривци, осуди их на смрт, али на заузимање горе споменутог папе, остави их да се покају, па их само у изгнанство отера. Наскоро Ирена, цариградска краљица посла Карлу посланике и замоли да се учврсти мир између Грка и Франака. Цар преко упућених изасланика запроси Ирену за супругу. Када је она на то пристала, патриције Еције спречи одлуку њену и док су изасланици још у краљевском граду боравили, брата свога Никифора постави за цара, а њу у манастир отера. Никифор, дакле, постаде цар, и помоћнике своје посла са царским изасланицима да преко писма и гласника наизменично успоставе савез. Чак и персијски краљ почаста цара даровима ...

ВИЗАНТИЈА

Историја Византијског царства почиње победом Хришћанства и изградњом Константинопоља (Новог Рима) 330. год. у време цара Константина 324-337 који постаје престоница. (Константин је један од царева од 306.)

ВИЗАНТИЈА- по имену грчког града Византа. Словени су град називали Цариград, а Турци Стамбол, данас Истанбул.

ОСНОВЕ ВИЗАНТИЈЕ: римско државно уређење, грчка култура и хришћанство.

ВИЗАНТИЈСКО СТАНОВНИШТВО: Грци, Трачани, Илири, Јермени, Јевреји- једним именом су називани РОМЕЈИ.

Цар (василевс)- Божји изасланик на земљи и једини цар у свету

***проскинеза**- „падање ничице пред цара“- поданици падају на земљу када виде цара

* **васељена**- насељени део Земље, цео свет.

*службени језик до цара Ираклија је био латински језик

Цар Теодосије I

*394. Хришћанство- једина вера

*395. Подела Римског царства

Јустинијан 527-565.- покушај обнове Римског царства.

То је донекле цар и успео уз помоћ својих најбољих војсковођа: Нарзеса и Велизара. Освојени су: Северна Африка, Италија и већи део Шпаније („Опет је Средоземно море постало Римско језеро“)

*ратови против Гота и Вандала

*Царичин град (Iustiniana prima)/ VI век

Обнова била кратког века због многобројних напада који су уследили како са истока од Арабљана и Персијанаца тако и са запада од Авара и Словена. То је било и време када Византијско царство све више губи римско обележје и све више добија грчко обележје- грчки језик-од 7. века постаје званичан језик.

*Градитељска делатност- црква Свете Софије у Цариграду ("То је сјајно неупоредиво дело које се толико истиче лепотом да превазилази моћ описивања").

***правна делатност**- Трибонијан је 529.саставио Јустинијанов кодекс. (Зборник грађанског права)- закони прилагођени новој хришћанској држави истичући неограничену власт цара.

*Равена- центар византијске власти у Италији (540.)

Јустинијан је био ожењен циркусом играчицом **Теодором** која је веома утицала на цара.

О Јустинијану пише **Прокопије из Цезареје**.

Јустинијан је затворио Атинску академију- паганска установа, а председава Црквеним саборима
ДРОМОН- византијски ратни брод са 230 веслача и 70 морнара.

„Грчка ватра“- тајно наоружање на бродовима

VII-VIII век- мрачно доба византијске историје

****цар Ираклије (610-641)****

ТЕМА- војна област у Византији на челу са **стратегом** који има пуну и војну и цивилну власт. Већину становништва у темама чинили су слободни сељаци- **стратиоти**, који су плаћали порезе и служили војску.

Насељавање Срба на Балканско полуострво.

Врхунац тематског уређења =врхунац Византијског царства у време цара **Василија II 976-1025**. када је граница државе била на Дунаву.

Јачање Царства-увођења **ПРОНИЈЕ** (у време династије Комнина XI-XII век). Пронија је била земљишни посед који је византијски цар уступао домаћим ратницима- **пронијарима** који су заправо били **византијски витези**.

Пронијарси су добијали земљу на обраду, а били су обавезни да само ратују на царев позив без икаквих других давања уз посебан нагласак да пронија није била наследна и додељивала се по заслуги.

***НОМИЗМА-византијски златни новац** (средство плаћања од Индије и Русије до западне Европе)

***ВИЗАНТИНИЗАМ**- облик владавине у којој византијски цар има управу и над црквом и над државом.

Царска власт је неограничена уз веровање да су они Божји намесници на земљи.

Цар Ираклије
(610-641)

Христос крунише
Константина
Порфирогенита

IX век- оснивање

Цариградског универзитета

ДУЖД- војвода, поглавар

Венецијанске (Млетачке)

републике.

ИКОНА- слика светитеља или библијског призора израђена на дрвету или платну.

ЦАРИГРАД- седиште Васељенског (екуменског) патријарха

ХРИШЋАНСТВО ИЗ

ВИЗАНТИЈЕ ПРИМАЈУ: СРБИ, МАКЕДОНСКИ СЛОВЕНИ, БУГАРИ И РУСИ.

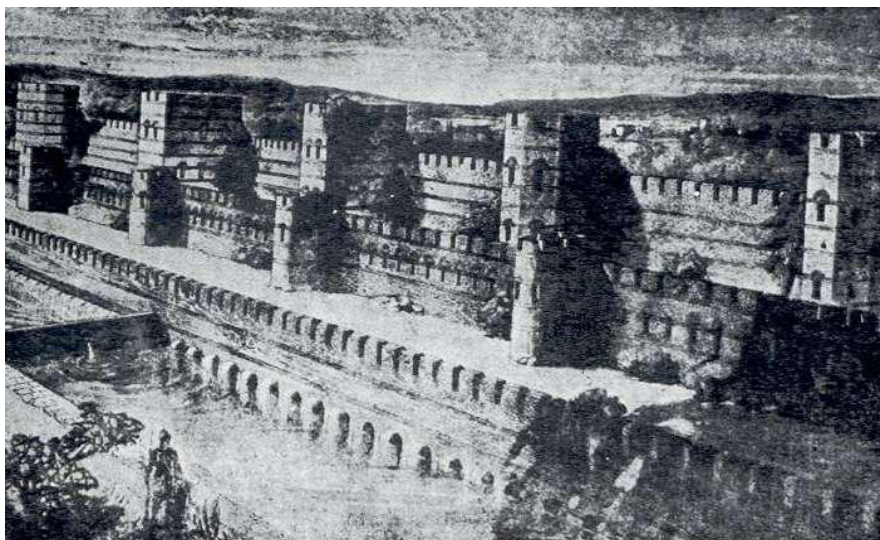
*цар Василије I (867-886)- оснивач Македонске династије

*цар Лав VI Мудри (886-912)- сакупио је све царске законе- **ВАСИЛИКЕ**

ИСТОЧНИ СЛОВЕНИ живе између Карпата и Волге (центри руских кнежевина у Кијеву и Новгороду).

Кнез Владимир 978-1015- врхунац Кијевске Русије. У његово време Руси примају Хришћанство крштењем у реци Дњепар (988.) што учвршћује кнежеву власт. Ожењен сестром цара Василија. Из Бугарске примају ћирилицу, а на челу цркве био је кијевски митрополит кога поставља Васељенски патријарх.

*цар Алексије I Комнин (1081-1118)- у његово време почињу крсташки ратови

ЦАРИГРАДСКО УТВРЂЕЊЕ

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

ЈУСТИНИЈАНОВА НОВЕЛА БРОЈ 6

Јустинијанова новела рој 6 представљала је извор за византијску политичку филозофију о хармонији између цара и патријарха: највећи Божији дар људим који долази одозго, од Његове љубави према човечанству јесу свештенство и царство, од којих прво служи божанским интересима док друго контролише људске интересе и бди над њима: оба извиру из истог начела и украшавају људски живот. Зато ништа не изискује толику цареву бригу као достојанство свештеника, пошто се они непрестано моле Богу за њега...Ако те две установе испуне властите улоге, родиће се такво благовучје које ће само користити људском роду «

Ф. Дворник, Словени у европској историји и цивилизацији, Београд 2001, 227.

УГЛЕД ВИЗАНТИЈСКОГ ЗЛАТНОГ НОВЦА У СВЕТУ

Козма Индикоплеуст, трговац и путник из Александрије. Око 552. кренуо је на пут који га је водио у Етиопију, Индију и Цејлон. Дело „Хришћанска топографија“ настало је вреоватно између 535 – 547. опис Цејлона представља најбољи део Козминог дела. Извештај је пружао од познатог трговца Сопатра, с којим је у исто време на Цејлон допловио и брод с персијским изаслаником: о обичају, прваци гради и царски чиновници поведоше их да их представе цару који им, након поздрава, понуди да седну и упита их: Срећна ли је ваша земља, и како ваши послови ? – Добро – рекоше они. Цар упути следеће питање:

„Који је од ваших царева већи и моћнији ? „ Персијанац брзо одговори: „ Наш краљ је највећи, намоћнији и најбогатији. Он је краљ краљева и може створити све што зажели „ Сопатер (филозоф из Апамеје), међутим, није ништа говорио. Краљ га онда упита: „ Зар ти Римљанине, немаш ништа да кажеш ? „ На то Сопатер одговори: „ Шта могу рећи, када је овај рекао толике похвале?! Али, ако сами желите утврдити истину, имате у рукама оба краља, испитајте понаособ и једног и другог и утврдите који је блиставији и моћнији „ На те речи, краљ зачуђено упита: „ Како имам у руци оба краља ? „

Сопатер пак одговори: „ Овде је новац и једног и другог: златна номизма – византијски, и драхма или сребрни милисариј – персијски. Погледај ликове и једног и другог и сазнаћеш истину. Цејлонски владар приставши на то, наредио је да му донесу обе монете. Византијски новац је био од чистог злата, свегао и добро искован, јер су се овамо довозили најбољи примерци; што се тиче персијског милисијарија, довољно је рећи да је он био од сребра и није могао да се пореди са номизмом. Цар мало проврте у рукама једну и другу монету, и похваливши златну номизму, рече: „ Наравно, Ромеји су и славнији и моћнији и паметнији „ Тада Сопатру указаше нарочите почести: посадише га на слона и уз оглашавање бубњева га вођаху по граду „ .

Шуњић, 103. Успенски, 1, 373 – 374.; Успенски, 1, 373 – 374.

ЦАРСКИ ГИНЕКЕЈ

„ У пространим одељењима, која су чинила царски гинекеј, царица је владала као неограничена господарица. Као и цар, и она је имала, да је прати и служи, многобројну послугу од жена и дворских великодостојника. На челу њене куће био је један начелник или велики коморник, врховни старешина коморника, референдара, вратара, церемонијал – мајстора, придодатих на личну службу василисе, и који су сви као и копљаници или протоспатари који су бдили над њеном личношћу, били брижљиво бирани међу дворским евнусима. За службу при столу, царица је имала,

као и цар, свога великог столоравнатеља и свога великог пехарника. На чело њених жена била је постављена велика двороправитељица, обично одликована високим достојанством патрицијке с појасом и која је управљала уз припомоћ надзорнице царичине гардеробе, безбројном војском дворских дама, коморкиња и дружевница. Цар је обично сам водио бригу о постављању особа које је требало да буду придодате на службу Августа, и он је за себе задржавао искључиво право да својом руком преда великој двороправитељици знаке њеног достојанства и да прими заклетву нових дворских госпођица. Али је већини службеника гинекеја царица преко тога давала какву особену инвестиру, да би сасвим показала да они њој припадају. И мада су, на дан свога постављења, обукавши званично одело свога звања, златну тунику, бели плашт, високу капу у облику куле, прополома, са које је висио дуги бели вео, василисине жене биле извештене од начелника, да морају имати у срцу страх господњи и задржати искрену верност, потпуну оданост василевсу и Августа, може се с разлогом веровати да су оне, кад једном буду примљене у царичину собу, брзо заборављале цара да сасвим припадну владарки.

Сигурна у верност својих службеника, царица је, у свом гинекеју, била неограничена господарица свих својих дела, и према своме карактеру и тремпераменту, развојно искоришћавала ту слободу. За многе од тих лепих царица старање о њиховом оделу било је једно од главних занимања. Кажу да је Теодора, кокетна и кулава, претерано водила бригу о својој лепоти: да би јој лице било одморно и љупко, она је продужавала спавање до неко доба; да би својој кожи сачувала сјај и свежину, купала се често и дуго; волела је блесак свечаног одела, сјај великих плаштова од љубичастог пурпура везеног златом, блистав накит, драго камење и бисер, знала је да је њена лепота најбоље јемство за њену свемоћ. Друге су биле простије у своме облачењу. Зоја је, изван великих дворских церемонијала, носила само лаке хаљине које су лепо стајале њеној плавој лепоти, али зато је она волела мирисе и косметике, и њено одељење, где је лети као и зими буктала велика ватра која је слућила за справљање паста и аромата, личило је по мало на лабораторију каквог алхемичара. А дуге су најзад, одбацујући то претерано улепшавање, више волеле, како каже један савременик, „ да се оките сјајем својих врлина „, а „, косметичку вештину драгу Клеопатри „, сматрале за ситну и достојну презирања.

Неке су као Теодора, држале да је укусно спремљен сто преимућство нераздвојно од највише власти; друге су мало трошиле на себе и нарочито налазиле задовољство да гомилају новац у огромне касе. Многе су биле побожне: молитве, дуга стајања пред иконама, озбиљни разговори са калуђерима који су били на гласу са свога строгог живота, испуњавали су много часова у животу једне царице. Многе су волеле и књижевност. Оне су око себе скупљале читав круг књижевника, који су за њих писали дела у прози или у стиховима, увек издашно награђивани; каткада чак, , неке од ових царица, једна Атинаида, једна Евдокија, нису сматрале испод достојанства да и саме пишу, а поглавито владаркама из династије Комнена остао је заслужени глас образованих и учених жена. Друге су налазиле више задовољства у грубим шалама дворских будала и мимичара, и саму велику Теодору, тако умну поред свега тога, забављало је каткад, са њеном урођеном генијалношћу за режирање, да приреди, често на рачун својих гостију, забаве доста сумњивог укуса. Најзад, дворске и љубавне сплетке заузимале су много места у животу тих жена и од гинекеја чиниле једно место које је задавало бриге и самоме цару.

Не треба заиста мислити да је једна византијска царица делила све своје време на молитве, облачење, примање, гозбе и свечаности. Често су узвишеније бриге узнемиравале мозак тих владарки, и не један пут се утицај гинекеја осетио на раду владе. Августа је имала своју личну имовину, којом је управљала како је она налазила за добро, не питајући па чак и неизвештавајући василевса, она је имала своју личну политику, и не ретко та се политика доста рђаво слагала са вољом владара. Што је још занимљивије, и што мало изненађује у једној тако апсолутистичкој монархији, у многим питањима цар је василиси остављао потпуно одрешене руке и често чак није ништа знао шта се код ње догађа. И зато је гинекеј сакривао чудне или страшне тајне.

Кад је Антим, цариградски патријарх, јако осумњичен за јерес, позван пред сабор, искључен из цркве, и од Јустинијана осуђен на прогонство, он је у самом двору, у Теодорином одељењу, нашао уточишта. С почетка се мало зачудише наглог нестанку прелата; затим га заборавише, мислећи да је умро. И било је велико запрепашћење кад доцније, по смрти царичиној, нађоше патријарха у дну гинекеја; он је провео дванаест година у том тајном склоништу, а Јустинијан никад ништа о томе није сазнао, и – што је можда још више за дивљење – Теодора никада није издала своју тајну.

У гинекеју се исто тако сковала завера у којој је као жртва пао цар Нићифор Фока. Теофана је могла примати своје саучеснике а да цар ништа не посумња, увести наоружане заверенике у женско одељење, и тако их добро сакрити да, кад је владалац, извештен у последњем часу, једним нејасним писмом, о завери која прети његовом животу, наредио да се претресе гинекеј, нису нашли никога и мислили су да их је неко обмануо. Два сата доцније, по једној бурној ноћи, вођа завере буде и сам подигнут у тршчаном корпи, у царичино одељење и василевс, изненађен без одбране у својој соби,

паде, са лобањом процењеном једним страшним ударом мача, и са телом прорешетаним ранама....“

Хришћанска црква

- *христијанизација- покрштавање
- *мисионар- проповедник хришћанске вере или неке идеје
- * **Ходочашће** (исламски **хацилук**)-путовање на одређено место које има свој значај из специфично верских разлога ("свето место"). Особа која врши ходочашће назива се ходочасник (хација)

ЦРКВЕНА ОРГАНИЗАЦИЈА	
ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА	КАТОЛИЧКА ЦРКВА
Парохија на челу са свештеником- најмања црквена јединица	
Епископија (епископ)	Бискупија (бискуп)
Архиепископија (архиепископ)	Надбискупија (надбискуп)
Патријаршија (патријарх)	ПАПА- епископ града Рима
<u>4 патријаршије: Цариград, Јерусалим, Антиохија, Александрија</u>	
НА ЧЕЛУ МАНАСТИРА- ИГУМАН	ОПАТ

- *Монаштво је настало у IV веку, на Синајском полуострву и у Палестини.
- *први монах, био је Свети Антоније;
- *Монаштво на Западу утемељио је у VI веку **Бенедикт** из Нурсије (Италија).
- *Монашки редови на западу: бенедиктинци, фрањевци, доминиканци
- „Погни смирено главу, поштуј оно што си спаљивао и спаљуј оно што си поштовао.“ (речи свештеника на крштењу Хлодовеха).
- ЈЕРЕТИЧКИ ПОКРЕТ (ЈЕРЕС)**- верско учење које се разликује од званичног учења неке цркве или заједнице, кривоверје. *Аријанство- прва јерес у IV веку
- *Католичка црква је крајем XII века основала посебан суд за борбу против јеретика – **инквизицију**.
- *На Васељенским саборима се обликује хришћанска вера
- 1054- ВЕЛИКИ РАСКОЛ (ШИЗМА) У ХРИШЋАНСКОЈ ЦРКВИ**- подела на православни исток (Цариград) и католички запад (Рим)

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА
ЦАР КОНСТАНТИН НА НИКЕЈСКОМ САБОРУ
Сабор је сазван за 20. мај 325. године. али император је допутовао тек око 14. јуна; сабор је символ прихватио 19. јуна, а седнице су закључене 25. августа. Не би требало сумњати да је у периоду између 20. маја и императоровог доласка, на сабору долазило до расправа, полемика и размена мишљења различитих страна у вези с главним питањем. Арије је био позиван на седнице и доказивао је исправност својих мишљења: уснело му је да на своју страну привуче око 17 епископа и много лица из нижег свештенства и световног друштва. На челу странке православних стајао је ђакон александријске цркве и заменик алек-сандријског епископа, презвитера Александра, учени богослов Атанасије. Након императоровог доласка, одржана је свечаност отварања сабора. коју Евсевије овако описује: « Када су се епископи окупили на месту одређеном за седнице и када је сваки заузео седиште које му је било намењено, ушао је император одевен у златну одећу, украшену драгим камењем. Сви су устали, а сели су тек након што је он заузео своје место. Епископ који се налазио десно од њега устао је и изговорио кратки поздрав. Император им се, затим, обратио: "Жарко сам желео да вас видим окупљене. Сада се моја жеља испунила и ја захваљујем највишем бићу, Богу који ме, изливши на мене и друга безбројна добротина, није лишио и ове милости - да вас ујединим и будем сведок сагласности ваших осећања. Раздоре у Цркви Божијој сматрам тежим и опаснијим од спољних ратова, и због њих жалим много више, него због свега осталог. Пошто ми је Бог Својом милошћу омогућио да победим непријатеља, ја имам намеру да се, благодарећи Богу, наслађујем заједницом са онима којима је Бог преко мене даровао слободу. Сазнавши, пак, за раздоре међу вама, схватио сам да се они не смеју потцењивати, те сам зато одлучио да вас одмах сазовем како бих предупредио зло. Дакле, позивам вас, љубљени служитељи Божији, да предузмете све расположиве мере и да пресечете све несугласице тако што ћете миром покривати ваше спорове. Тиме ћете угодити Богу и учинићете задовољство мени, вашем брату у служењу Богу «

АРАБЉАНИ

Живе на Арабијском полуострву у родовско- племенским заједницама бавећи се номадским сточарством- бедуинска племена.

ПРОДУБЉЕНЕ СУПРОТНОСТИ ИЗМЕЂУ БОГАТИХ И СИРОМАШНИХ ПОГОДУЈУ ШИРЕЊУ НОВЕ ВЕРЕ- ИСЛАМА.

Оснивач Ислама био је МУХАМЕД (570-632), трговац из Меке, Алахов пророк.

Због аристократије 622. бежи из МЕКЕ У МЕДИНУ- ПОЧЕТАК ИСЛАМСКЕ ЕРЕ.

Калифа- Мухамедов заменик

КУРАН- СВЕТА КЊИГА МУСЛИМАНА (молитва 5 пута на дан и пост уочи Бајрама).

КАБА (ЋАБА)- свето место у Меки- узидан камен метеорит.

СВЕТИ РАТ ПРОТИВ НЕМУСЛИМАНА- ЦИХАД.

***Медина („Пророков град“)**

Муслиманске престонице: Мека, Дамаск, Багдад.

Арабљани освајају: Сирију, Палестину, Персијско царство, а 711. северну Африку и Визиготску Шпанију- ПРОСТИРАЛА СЕ ОД ИНДА ДО АТЛАНТИКА.

РАСПАДА СЕ ВЕЋ У VIII веку на три исламске државе са престоницама у: Багдаду (Азија), Кордова (Шпанија) и Каиро (Египат).

	Турци Селџуци	Монголи
Заузимања Багдада	1055.	1258.

Заслужни за доношење: пиринча, шећерне трске, конопље, дуда, хартије, бусоле и барута у Европу.

ВЕЗИР- титула највишег државног чиновника

АРАБЕСКА- арапски украс у облику геометријских шара или биљака.

ЦАМИЈА- место молитве, МИНАРЕТ- се налази уз цамије.

ТЕОКРАТИЈА- државно уређење у којој вера има доминантну улогу и нема поделе на световну и духовну власт---- КАЛИФ--- највиши верски поглавар

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА- НАЧИН ОСВАЈАЊА АРАБЉАНА

У својим освајачким походима Арабљани су примењивали пре војних и друга средства да покоре друге области. Приликом опсаде Јерусалима Арапи су прво ступили у преговоре са браниоцима града. Из тог примера као и других примера види се начин арапског освајања: „Наш господар је наредио да започнемо с вама рат ако ви не прихватите наш закон. Приђите нам, будите нам браћа, и ми вам нећемо учинити никакво зло. Ако пак то нећете, онда нам плаћајте данак, а ми ћемо вас бранити од оних који буду хтели да вам учине зло. Ако се ни са тим не слажете, знајте да ћемо с вама ратовати све док се не испуни воља Божја.“

Према онима који су прихватили власт Арабљана су поступали благо: „У религиозном погледу, хришћани су, прелазећи под власт муслимана, тиме само добијали, јер се мухамеданци нису мешали у њихове духовне ствари; што се тиче политичке стране, калифи су се, верни једном задатој речи, задовољавали веома умереним данком, због чега је муслиманска власт била далеко блажа од власти императора, који је у правом смислу исисавао крв из удаљених провинција. Ова околност објашњава ону невероватну лакоћу с којом су муслимани освојили Египат.“

МУХАМЕД

Мухамед се приближавао четрдесетој години и све више и више био је обузет религијом. За време светог месеца Рамазана, он би се повлачио, понекад са својом породицом, у пећину у подножју брда Хира, три миље од меке, и проводио много дана и ноћи у посту, медитацији и молитви. Једне ноћи 610. док је био сам у пећини, догодило му се нешто што представља кључни догађај целе историје мухамеданске. Према предању које наводи његов биограф, Мухамед ибн Ишак, Мухамед је тај догађај описао овако: „Док сам спавао, са покривачем од свиленог броката на којем је био неки спис, приказао ми се анђео Гаврило и рекао: „Читај!“ рекао сам: „Ја не умем да читам.“ Притиснуо ме покривачем тако чврсто да сам помислио да ћу умрети. Онда ме је пустио и рекао: „Читај „...И ја сам читао наглас и он је напокон отишао од мене. И пробудио сам се из сна, и чинило ми се да су те речи исписане на мом срцу. Онда сам изашао, а када сам био на пола пута, у планини, чуо сам неки глас са неба како ми говори: „О Мухамеде ! ти си гласник Алахов, а ја сам Гаврило „ Подигао сам главу према небу да бих боље видео, и гле, Гаврило у људском облику, са ногама чврсто постављеним на рубу неба, говори ми: „ О Мухамеде ! ти си гласник Алахов, а ја сам Гаврило.“

СЛОВЕНИ

О Старим Словенима имамо мало података јер они живе далеко од античког центра света- Средоземља.

Словене први помиње Херодот у V веку пре нове ере.

Византијски писци Словене називају Антима.

Прапостојбина Старих Словена налазила се између: Балтичког мора, планине Карпати, реке Одре и река Дњепар.

ОПИС СЛОВЕНА: "Овим племенима не влада један човек, него они од давнина живе у демократији и зато увек на заједничком збору обављају све послове, повољне и неповољне. Станују у бедним колибама. У бој иду као пешаци, којих има веома много. Боја коса им није ни сасвим плава нити прелази у црно, него су сви риђи."

СЛОВЕНИ		
ЗАПАДНИ СЛОВЕНИ	ЈУЖНИ СЛОВЕНИ	ИСТОЧНИ СЛОВЕНИ
• Чеси • Пољаци • Словаци • Лужички Срби	• Срби • Хрвати • Словенци • Бугари (словенизиран народ) <i>Током XX века као народи формирали су се:</i> • Македонци • Бошњаци • Црногорци	• Руси <i>Од XVI до XX века као посебни народи формирали су се:</i> • Белоруси • Украјинци

СЛОВЕНИ СУ СТИЗАЛИ ДО СОЛУНА, ДРАЧА И ЦАРИГРАДА.

ОД VI века трајно почињу да се насељавају на Балканском полуострву.

626. Словени и Авари нападају Цариград. До VII века преплавили цело Полуострво- нису населили само Цариград, Солун, Драч, Скадар, Трогир, Задар (у којима живе Романи, а у залеђу словенска насеља)

Словени су населили и Источне Алпе насељавајући простор до Беча.- стапање са Германима.

Словени живе у демократији тј. слободни. И заробљеницима дају слободу.

СЛОВЕНСКА МИТОЛОГИЈА

Вера и култови су настали из природе, природних појава и промена.

СВАРОГ- праотац светлости, створитељ неба,

ПЕРУН- бог-громовник

СВЕТОВИД- бог који види и зна све на свету

СТРИБОГ- бог речних токова, бог воде и ваздуха

ДАЖБОГ- оличење сунца

ТРИГЛАВ- бог који влада плодовима земље

ВЕСНА (ДЕВАНА)- богиња пролећа, младости и плодности

ВОЛОС- бог плодности, подземног света и животиња- бог-ратник

ТРОЈАН- бог или демон који живи у напуштеним насељима и боји се светлости

МОРАНА- богиња зиме и смрти

МОКОШ- зло божанство- симбол свих човекових страсти

РУСАЛКЕ- зла женска митска бића од утопљених младих жена и девојака

ВЕРСКИ ОБРЕДИ СУ ОБАВЉАНИ У ПРИРОДИ.

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

СЛОВЕНСКО – АВАРСКИ НАПАД НА СОЛУН према Чудима Светог Димитрија:

"Сав словенски народ договори се да одмах и неочекивано нападне зидине. Словени који се налажаху на бродовима побринуше се да их заштите одозго даскама и покрију такозваним вирсима (кожама), да би, када чамци приђу зиди-нама, учинили веслаче нерањивим за оне који би са зидина на њих бацали каме-ње или одапињали стреле. И небеска Промисао, захваљујући молитвама мученика, ули им у душу тај први кукавичлук - не приђоше ираво према граду, већ се зауставише у оном делу залива који се назива Келариј. Док се варвари тамо задржаваху настојећи да снроведу у дело лукавство које беху замислили, град-ски житељи скупише мало храбрости и припремише у луци неколико дрвсних сплавова помоћу којих развукоше ланац... Кроз три дана, када Словени почеше напад, град би спасен заступништвом св. Димитрија, при чему непријатељска морнарица би разбијена и вода је одвуче, а велики део њен пропаде у таласима. Вођа Словена по имену Хацон допаде у заробљеништво и би каменован.

"Ускоро после овог пораза Словени озбиљно расправљаху о свему што се зби и, сакупивши велике дарове, послаше апокрисијарије аварском кагану, обећавајући да ће му дати велику своту новца и огроман ратни плен након заузи-мања нашег града, под условом да с њима склопи савез. Сматраше да град лако може бити освојен, зато што се налази у обласиш коју они беху заузели, у којој од њега зависне градове или епархије они опустошили, и, оставши тако, како је речено, потпуно усамљен усред туђег становништва, он примаше све избеглике из подунавских земаља: Паноније, Дакије, Дарданије и других епархија и Градова, који у њему налазише уточиште.

"Поменути аварски каган радо се сложи да испуни њихову молбу и, са-бравши сва њему потчињена варварска племена, заједно са свим Словенима и Бугарима и безбројним народима кроз две године с многобројном војском по-ђе према нашем граду. И, наоружавши изабране коњанике, посла их напред најкраћим путем, наредивши им да изненада нападну град, те да, извевши или побивши његов гарнизон, чекају хана и његову војску с различитим врстама војних оруђа, намењених уништењу наше отаџбине".

НАРОД		ВРЕМЕ НАСЕЉАВАЊА БАЛКАНА
Румуни	Настали су мешањем народа Дачана са азијским, словенским и германским племенима који су прелазили преко Дакије.	
Авари	Номадско племе турског порекла. Долазе око 567. године. У Панонској низији основали Аварски каганат.	<u>VI век</u>
Бугари	Племи турског порекла са Кавказа. Око 680. г. Населили простор између доњег тока Дунава и планине Балкан. Убрзо су словенизирани. 864. Кнез Борис прима хришћанску веру. Највећи успон у време цара Симеона 893-927. Бугарско царство престало да постоји 971.	<u>VII век</u>
Словени	-----	<u>VI век (пре Авара)</u>
Мађари	Угро-финска група народа која се насељава у Панонији. Сузбио их је немачки краљ у X веку и они почињу да се баве земљорадњом и да живе седелачким животом. ЗНАЧАЈ- ОДВОЈИЛИ ЈУЖНЕ ОД ЗАПАДНИХ СЛОВЕНА.	<u>IX век</u>

***СКЛАВИНИЈЕ**- области насељене Словенима на Балканском полуострву

*До краја VII века Јужни Словени су се населили на простору између: Црног мора, реке Дунав, Источних Алпа, Јадранског, Јонског и Егејског мора.

*Словенска насеља настају у жупама око река, на узвишењима и у котлинама.

СЛОВЕНИ СУ ИМЕНА ДОБИЈАЛИ ПО ГЕОГРАФСКИМ НАЗИВИМА: ДУКЉАНИ, КАРАНТАНЦИ, ТИМОЧАНИ, СТРУМЉАНИ, НЕРЕТЉАНИ.

САМО СРБИ И ХРВАТИ ДОНЕЛИ ИМЕ ИЗ ПРАПОСТОЈБИНЕ.

СТАРОСЕДЕОЦИ НА БАЛКАНСКОМ ПОЛУОСТРВУ: поромањени Илири, Трачани, Келти, Грци- једним именом су названи **ВЛАСИ** јер се повлаче у планине и почињу да се баве сточарством.
ВРЕМЕНОМ ЈЕ ПОЧЕЛА САРАДЊА И СТАПАЊЕ ВЛАХА И СЛОВЕНА.

СУСЕДИ ЈУЖНИХ СЛОВЕНА: Грци, Баварци, Лангобарди, Франци, Румуни, Авари, Бугари, Мађари.

Словенска племена на Пелопонезу: Језерити, Милинзи.
Словенска племена око Солуна: Велегезити, Драгувити, Сагудати

"...Колико је бојева вођено и колико је крви проливено, најбоље сведочи сама Панонија. Сада је то крај без иједног становника. А у кагановом дворунашло се толико злата и сребра..."-
РАТ КОЈИ ЈЕ КАРЛО ВЕЛИКИ ВОДИО ПРОТИВ АВАРА И КОЈИМ СУ ОНИ УНИШТЕНИ.

КАРАНТАНИЈА- посебна целина у оквиру Самовог племенског савеза 623-658.
Карантански кнез признаје франачку власт. Самоуправу губи у време **УСТАНАКА ЉУДЕВИТА ПОСАВСКОГ 820. (819-821).** **КАРАНТАНИЈА= ФРАНАЧКА ГРОФОВИЈА.**

ХРВАТСКА (језгро између планине **ВЕЛЕБИТА** и реке **ЦЕТИНЕ**).

Призната власт Франака после франачког уништења Авара.

УСТАНАК ЉУДЕВИТА ПОСАВСКОГ 819-821: устанак јужнословенских племена и Карантанаца, Крањци, Тимочани **против самовоље франачких намесника.**

ПРИМОРСКА ХРВАТСКА- независност у 2/2 IX века

Врхунац у време краља **ТОМИСЛАВА 910-930 (925. ПОСТАЈЕ КРАЉ)**- сузбија нападе Мађара и присајединио **ПАНОНСКУ ХРВАТСКУ ДО РЕКЕ ДРАВЕ.**

ПРИМОРСКА ХРВАТСКА губи независност 1102.- улази у државну заједницу са Угарском.

МАКЕДОНСКИ СЛОВЕНИ- под Византијом после пада Бугарске.

САМУИЛОВ УСТАНАК 976-1018.- због незадовољства византијском влашћу.

САМУИЛОВО ЦАРСТВО обухвата: Тесалију, Епир, Албанију, Бугарску, Србију, Дукљу и Далмацију.

Самуило=цар, Охридска архиепископија → патријаршија, **ПРЕСТОНИЦА:** Преспа → Охрид.

БИТКА НА БЕЛАСИЦИ 1014. ПОРАЗ САМУИЛОВЕ ВОЈСКЕ (14000 ослепљено, сваком 100-ом остављено једно око). Самуило је умро 1014., а цар Василије 1018. улази у Охрид и руши Царство.

Тако је Византија обновила власт до Саве и Дунава.

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

О ДАЛМАЦИЈИ И СУСЕДНИМ ПЛЕМЕНИМА

Цар Диоклецијан је много волео земљу Далмацију и зато је, доведши народ из Рима са њиховим породицама, населио њих у овој земљи Далмацији; они беху названи Романима, јер су из Рима пресељени и тај назив носе све до данас. Овај цар Диоклецијан подиже град Сплит и у њему сазида палату која се не може ни речима ни пером описати, иако их је дуго време оштетило. Шта више, и град Диоклију, који сада држе Диоклицијани (Дукљани), исти цар Диоклецијан подиже, због чега су становници те земље названи Диоклицијанима.

Власт ових Романа протезала се до реке Дунава. Једном приликом они (Романи) желећи да пређу реку и упознају становнике с оне стране реке, прешавши нађоше словенска племена ненаоружана која се зваху и Авари. И нити су ови (Романи) очекивали да с оне стране реке има неких становника, нити они (Словени) да их има с ове. Пошто су Романи затекли ове Аваре ненаоружане и неспремне за рат, нападну их, покупе плен и робље и врате се. И отада, створивши две смене, Романи смењиваху од Ускрса до Ускрса своју војску, тако да се на велику и свету суботу састајаху једни с другима, они који су се враћали из војних станица и они који су на ту дужност одлазили. И близу мора, испод истог града (Сплита) налази се град звани Салона, велики као пола Цариграда. У њему су се сви Романи сакупљали и оружали и покретали одатле и стизали до клисуре, која је од истог града удаљена четири миље и која се до данас назива Клис, јер затвара оне који одонуд долазе. И одатле су одлазили према реци (Дунаву). Пошто је такво смењивање (војника) обављано много година, Словени с оне стране реке, који се и Аварима називају, заједнички се присете и рекну: „Ови Романи, прешавши и покупивши плен, од сада ће стално прелазити против нас и због тога ћемо удесити нешто против њих.” Тако се дакле Словени, односно Авари посаветоваше и када Романи једном пређоше, они им поставише заседу и, ступивши у борбу, победе их. И покупивши њихово оружје и заставе и преостале ратничке трофеје, напред речени Словени пређоше реку и стигоше близу клисуре. Тамошњи Романи их опазе и, видеви заставе и наоружање својих саплеменика, помисле да су то њихови саплеменици,

те кад горе споменути Словени стигоше до клисуре, пустише их да прођу. Пошто ови прођу, Романе одмах потисну и заузму напред споменути град Салону. И населивши се тамо, после кратког времена почну плачкати Романе који су живели у равници и по узвишенијим местима, униште их и завладају њиховим земљиштем. Остали Романи нађу спас у приморским градовима и држе их све до данас. Градови су: Котор, Рагуза (Дубровник), Сплит, Трогир, Задар, Арба (Раб), Векла (Крк) и Опсара (Црес), чији се становници до данас називају Романима

Константин Порфирогенит

О СРБИМА И ЗЕМЉИ У КОЈОЈ САДА ОБИТАВАЈУ

Треба знати да Срби воде порекло од некрштених Срба, названих и Бели, насељених с оне стране Турске (Мађарске), у крају који се код њих назива Бојки; њима је у суседству и Франачка, исто као и велика Хрватска, она некрштена, Цар Ираклије 610-641 која се назива и Бела. Тамо су дакле и ови Срби од давнина настањени. Пошто су два брата наследила од оца власт над Србијом, један од њих, преузевши половину народа, пребегне Ираклију, цару Ромеја; цар Ираклије га прими и као место насељавања даде му у солунској теми Сервију, која од тада тај назив носи.(...) После неког времена исти Срби одлуче да се врате у своје земље и цар их отпусти. Када су прешли реку Дунав, покају се, и преко стратега који је тада управљао Београдом, јаве цару Ираклију да им додели другу земљу за насељавање. И пошто садашња Србија и Паганија и земља Захумљана и Травунија и земља Конављана беху под влашћу цара Ромеја, а те земље опусте од Авара (јер из тамошњих земаља они изгнаше Романе који сада станују у Далмацији и Драчу), то цар у овим земљама насели исте Србе и беху они потчињени цару Ромеја; цар њих покрсти доведши свештенике из Рима и, научивши их да правилно врше дела побожности, изложи им хришћанско вероучење.(...)

О ЗАХУМЉАНИМА И ЗЕМЉИ У КОЈОЈ САДА ОБИТАВАЈУ

Земљу Захумљана раније су држали Ромеји, мислим Романи, које је цар Диоклецијан преселио из Рима (...). Ова земља Захумљана беше под царем Ромеја, али пошто и земљу и њен народ поробише Авари, остаде потпуно пуста. Захумљани који сада тамо станују су Срби, потичући из времена оног архонта, који је цару Ираклију пребеглао. Захумљани су названи по планини која се зове Хум, а иначе на језику Словена Захумљани значи „они иза брда”, пошто је у овој земљи велико брдо на коме су два града Бона и Хум; иза тога брда пролази река названа Бона (Буна), што значи добро. Род антипата (проконзула) и патриција Михајла сина Вишетиног, архонта Захумљана, потиче од некрштених становника на реци Висли, који су названи и Литцики и населили се на реци названој Захлума. У земљи Захумљана су насељени градови: Стон, Мокрискик (Мокро), Јосли (Ошље) Галумаиник (Глумине), Добрискик (Добрача).

К.Порфирогенит

Родослов Властимировића, првих познатих српских владара

Србија слаби.

Од XI века Дукља се назива ЗЕТА по реци.

*кнез Јован Владимир (970-1016), прво византијски па Самуилов вазал
СТЕФАН ВОЈИСЛАВ 1035. ДИЖЕ УСТАНАК ПРОТИВ ВИЗАНТИЈЕ. УСТАНАК ЈЕ ИСПРВА НЕУСПЕШАН ЗБОГ ХАПШЕЊА СТЕФАНА ВОЈИСЛАВА, КОЛИ СЕ ОСЛОБОДИО И 1042. ЖЕСТОКО ПОРАЗИО ВИЗАНТИЈСКУ ВЛАСТ ("тужан и суза достојан пример").

ДУКЉА СЕ ОСЛОБОДИЛА ВИЗАНТИЈСКЕ ВЛАСТИ. (ПРОСТИРЕ СЕ ОД БОЈАНЕ ДО НЕРЕТВЕ).- Присајединила и Захумље, Травунију.

Михаило Зетски (1050-1081)

1077. МИХАИЛО ОД ПАПЕ ДОБИО ТИТУЛУ КРАЉА---- ЗЕТА (Дукља)=КРАЉЕВИНА И МЕЂУНАРОДНО ПРИЗНАТА.

Константин Бодин (1081-1101), Михаиллов син

ВЛАДА ДРЖАВОМ КОЈА ОБУХВАТА: ЗЕТУ, ТРЕБИЊЕ, ЗАХУМЉЕ, РАШКУ И БОСНУ.

*1089. Бодин је успео да уздигне Барску бискупију у ранг НАДБИСКУПИЈЕ

Почетак XII века- СМРТ БОДИНА И ДУКЉА СЛАБИ

ЦЕНТАР ОКУПЉАЊА СРПСКИХ ЗЕМАЉА ПОСТАЈЕ РАШКА.

СРПСКЕ ЗЕМЉЕ

Прве вести о Србима у вези са УСТАНОМ ЛЈУДЕВИТА ПОСАВСКОГ- "држе велики део Далмације".

- Ајнхард, Анали Франачког краљевства

- Константин Порфирогенит, О управљању (византијски цар 913-959)

СРБИЈА: планински предели између Ибра, Западне Мораве и горњег тока Босне и да се у њеном саставу развијају историјске области: **Босна и Соли (око Тузле)**, центар Србије град Рас (касније земља названа Рашка)

ПАГАНИЈА: између река Цетине и Неретве,

ЗАХУМЉЕ: између реке Неретве и Дубровника,

ТРАВУНИЈА: између Дубровника и Боке Которске и

ДУКЉА: између Боке Которске и реке Бојане.

ВИЗАНТИЈСКИ СПИС НАБРАЈА:

СРБИЈУ, СОЛИ, ПАГАНИЈУ,

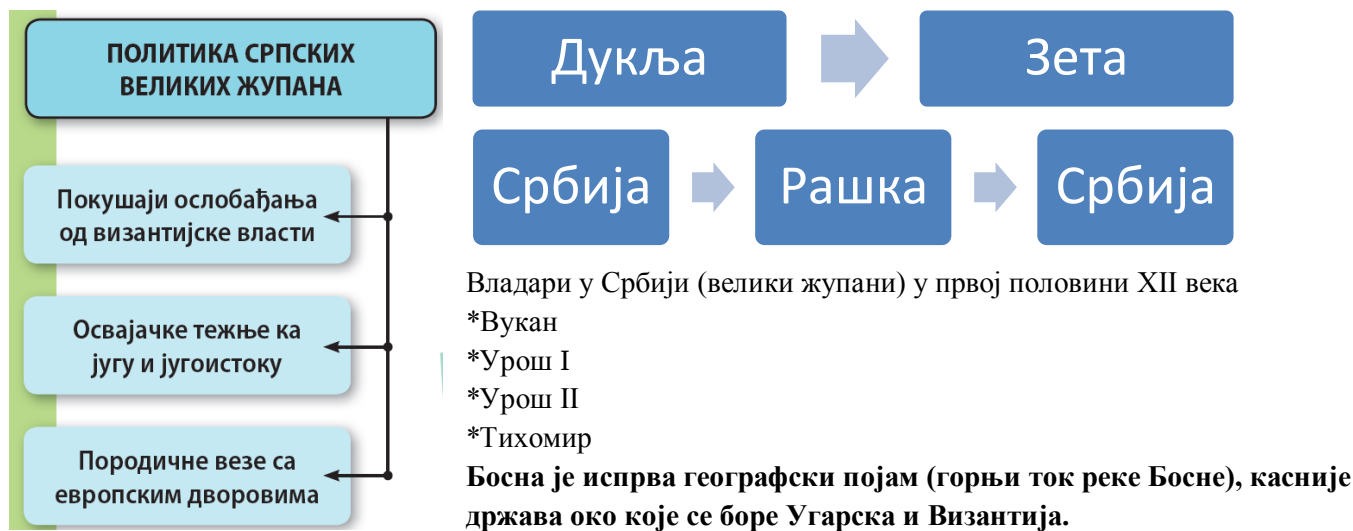
ТРАВУНИЈУ И ЗАХУМЉЕ.

Прва српска држава и династија настала у IX веку- кнез Властимир.

ОКО СРБИЈЕ СЕ БОРЕ ВИЗАНТИЈА И БУГАРСКА.

- Србију осваја бугарски цар Симеон (924.)

- После Симеонове смрти Србију је обновио кнез Часлав (који је побегао из Бугарске) и владао до 950. када је погинуо у борби против Мађара, а

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

ВОЈНИЧКА СПОСОБНОСТ СТЕФАНА ВОЈИСЛАВА

Византијски писац с краја 11. века Кекавмен у делу „Strategicon“ даје упутства византијским војсковођама како да се чувају да их непријатељ не озненади и порази. Први пример тиче се византијског пораза 1042. године:

„Но када год уђеш и опљачкаш земљу његову, ако има онде кланаца, кроз које си ушао, не враћај се истим путем. Они (непријатељи) ће наине – познавајући тешкоће кланаца – њих запосести и тебе уставити на путу када се будеш враћао. Тако учини и Требињанин Србин (Стефан Војислав) главару (капетану) Драча Михајлу, сину канцелареву (логотетову) у Дукљи и погуби војску његову, која је бројала преко 40.000 људи. Изашавши наине, поменути Михаило на Дукљу, опљачка је, али вративши се нађе поседнуте кланце, кроз које је изашао и буде ухваћен. И да је одмах ударио другим путем, био би изашао без губитака, али буде ухваћен због рђаве одлуке, или боље због слаба искуства „

Друго место тиче се неке иначе непознате епизоде из живота Стефана Војислава, између 1043 и 1050. године, кад је некако умро. Кекавмен прича:

„Поменућу ти и другачију варку неког човека из народа тј. човека који није Византинац. Катакалон Клизомењанин (Клазомењанин) био је стратег Дубровника. И хтеде стратег да постави победни знак (трофеј) помоћу претворна пријатељства. У Зети у Стону, био је старешина над таборима Далмације Војислав Дукљанин. Желео га је да савлада. Па што уради? Опријатељи се с њим шаљући му чешће дарове и желећи да га у томе превари. Но он, иако је био човек из народа имао је ипак природну и искуством стечену мудрост, па примаше дарове и одговори, да је роб царев, тобоже због врсноће и дарова стратигових. А како је старешина (топарх) имао сина управо рођена, поручивши стратег, да ће му кумовати код крштења. Кад је пак старешина с весељем казао и „Ако заповедаш „и „Дођи у кућу моју „, стратиг не хтедне. Углаве дакле обојица где ће у средини између окружја стратигова и краја топархова учинити духовно родбинство (окумити се). И имађаше стратиг брзе лађе, опремљене за море (уз море наине је било оно место), да га, кад намигне, савладају и баце у брзу лађу. А исту намеру је имао и топарх и имао је храбре људе припремљене на скровиту месту, да навале, кад учини знак, што им га назначи и да онда свладају стратига и његове пратиоце. То се и згодило. Потом су се састали, изљубили и седоше. У час дакле, кад су поседали, на дани знак окружише стратига и свезаше му руке и ноге одведу њега свезана и са сином његовим и са свима његовим пратиоцима па и брзе лађе његове одведу у Стон. Тако сплеткама и замкама којима хтеде другога да ухвати буде сам ухваћен на срамоту Римљана. Зато пази, да оно што лукаво смишљаш, не буде победним знаком (трофејом) других; несрећа наине једних постаје слава и добитак других. Треба дакле да радиш промишљено.“

- Преци данашњих Словенаца примили су Хришћанство из Баварске (син и синовац последњег карантанског кнеза Борута)
- Улогу у покрштавању међу Јужним Словенима имају приморски градови.
- Успостављање франачке власти водило је масовнијем примању Хришћанства.
- Папа оснива бискупију у Нину (седишту хрватског кнеза)
- Хришћанство прво прима владајући слој.
- **ХРИШЋАНСТВО ИЗ ВИЗАНТИЈЕ ПРИМАЈУ: СРБИ, МАКЕДОНСКИ СЛОВЕНИ, РУСИ И БУГАРИ.**

*Први покушај покрштавања у VII веку из Рима (цар Ираклије)

*СРБИ ПРИМАЈУ ХРИШЋАНСТВО У 2/2 IX века (867-874)

Кнез Мојмир- оснивач Моравске кнежевине- обухватала данашњу Словачку, Чешку и делове Мађарске. Растислава (846-870) су довели немачки кнезови на власт.

СОЛУНСКА БРАЋА КОНСТАНТИН (ЋИРИЛО) И МЕТОДИЈЕ УПУЋЕНИ СУ 863. У МОРАВСКУ КАКО БИ ПОКРШТАВАЛИ. Мисија- неуспешна због папе.

869. Ћирилова смрт

Методије наставио рад по Доњој Панонији и Моравској до смрти 885.

Ћирило је био творац првог словенског писма ГЛАГОЉИЦЕ, а обредне књиге је превео са грчког на старословенски језик

ГЛАГОЉИЦУ је упростио КЛИМЕНТ, ученик Ћирила и Методија, и ново писмо назвао по учитељу-ЋИРИЛИЦА. Ћирилицу прихватају: Срби, Бугари, Руси и Македонски Словени.

ОХРИД- центар културе Јужних Словена где раде Климент и Наум.

ГЛАГОЉАШИ- хрватски свештеници који су инсистирали на коришћењу књига писаних глагољицом и спровођењем црквеног обреда на народном језику.

ОСНОВА СТАРОСЛОВЕНСКОГ ЈЕЗИКА- ГОВОР МАКЕДОНСКИХ СЛОВЕНА.

Из старословенског језика настали су посебни језици Словена: бугарски, српски, руски језик...

БРИЖИНСКИ СПОМЕНИЦИ (1000.)- писан ЛАТИНИЦОМ, најстарији текст писан на словеначком језику.

БАШЧАНСКА ПЛОЧА- један од најстаријих споменика писан ГЛАГОЉИЦОМ.

МИРОСЛАВЉЕВО ЈЕВАНЂЕЉЕ (XII век, око 1192.)- писан старословенским језиком на пергаменту.

Наручио га хумски кнез Мирослав (брат Стефана Немање), а писала га два или више писара. Један се звао ГРИГОРИЈЕ. 2005. године УНЕСКО га је уврстио у своју библиотеку „Памћење света“.

**Вуканово јеванђеље, (XII век, између 1197. и 1199.)*

НАПОЗНАТИЈЕ ЦРКВЕ:

Светог Трипуна у Котору, Светог Доната у Задру, Свете Софије у Охриду, Светог Петра код Новог Пазара (X век), Црква Светог Наума на Охридском језеру.

Најстарије фреске су очуване у црквама Светог Михаила код Стона и Свете Софије у Охриду.

ЗАДАР- ЦЕНТАР ВИЗАНТИЈСКЕ ПОКРАЈИНЕ ДАЛМАЦИЈЕ.

Књижевност и уметност у средњем веку имају изразито црквено обележје.

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

ПОКРШТАВАЊЕ СЛОВЕНА (СРБА и ХРВАТА)

Летопис Попа Дукљанина мастао је у 12. веку и говори о најстаријој историји јужних Словена, о 9. веку и покрштавању, које се десило за време 11 краља Светопелека (Будимира):

„ Међутим, умре краљ Саримир и краљевину добије син његов Светопелек (Будимир) по имену. А за краљевања краља Будимира, пошаље папа Стефан писмо преподобном мужу Константину, учитељу, зовући га к себи, будући је чуо о њему, да је својим приповедањем обратио неизбројени народ и зато га је желио видети. И тако Константин муж свети постави свештенике и писмена за језик славонски, сложивши преведе евангелие Христово и Псалтир, и све божествене књиге старог и новог завета са грчког језика на славонски па им и службу утрои по начину грчком; утврди их у вери Христовој и опростивши се са својима, које бијаше обратио, по апостолској речи похити у Рим ићи; а у ходењу прође кроз краљевину краља Будимира и буде од њега са чешћу дочекан. Онда божији муж Константин коме после папа име Кирил надјене, кад га за монаха посвети, почне проповедати краљу евангелие Христово и веру у свету Тројицу, на које проповедање краљ Будимир стане у Христа веровати и буде с целом својом краљевином крштен и постане православни и прави почитатељ свете Тројице. За мало дана после остане блажени муж с краљем, утврди га у вери и науком Христовом и опростивши се са свима християнима оде у Рим. У то време била је велика радост и християни сјужу се са планина и подлазе из сакривених места и стану хвалити име Господа и благосиљати га, који је сахранио оне, који су се у њега уздали „.

ПОКРШТАВАЊЕ СЛОВЕНА ЗА ВРЕМЕ ЦАРА ВАСИЛИЈА I

Према Константину Порфирогениту:

„ Ова племена немају народне кнежеве, већ њима управљају жупани, то јест, племенске старешине, како се то примењује и код других Словена. већина њих остала је дуго непокрштена. међутим, за владавине христољубивог цара Василија, они су послали поклицарес молбом да буду покрштени

сви они међу њима који још увек нису примили хришћанску веру, и да буду потчињени царству РOMEја, као што је то било и раније. На ово је блажени и прослављени цар одговорио тако што им је послао царског мужа с јерејима, који су покрестили сва до тада непокрштена племена. Затим им је цар за кнежеве потврдио оне које су они сами изабрали, из рода којем су они били одани, тако да све до сада кнежеви код њих потичу из тих истих родова, а не из неких других,.

Црква Светог Петра и Павла код Новог Пазара

Манастир Светог Наума на Охридском језеру

ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК

Сукоби владара и феудалних господара.

Аристократија- владавина најбољих

Владари имају ослонац у грађанству и цркви.

Барон, гроф- феудалне титуле.

МОНАРХИЈА- ОБЛИК ВЛАДАВИНЕ КАДА ВЛАСТ ДОЖИВОТНО ВРШИ ЈЕДАН ВЛАДАР.

Значајнији владари сталешких монархија	
Француска	Енглеска
краљеви се ослањају на цркву и грађанство како би сузбили грофове и војводе који су водили самосталну политику.	Енглеску је 1066. године освојио војвода Нормандије Виљем Освајач.
Француски краљ је постао војвода од Париза (династија Капета). До тада (987.) су владали потомци Карла Великог	Књига страшног суда- попис свих земљишних имања у Енглеској
Краљ Филип II Август крај XII века ујединио већи део Француске	ЕНГЛЕСКА- снажна централна власт. Властела покушава да ограничи краља.
	Краљ Ричард Лавље Срце (1189–1199)
	Краљ Јован Без Земље (1199–1216)
	<i>1215. Велика повеља слобода <u>УТВРЂЕНА ПРАВА ЦРКВЕ, ВЛАСТЕЛЕ И ГРАЂАНСТВА</u> ("ниједан слободан човек неће бити ухапшен, затворен, стављен ван закона или прогнан, нити ће му се учинити било каква штета, изузев на основу законске пресуде")</i>
Краљ Луј IX Свети- Француска је постала најмоћнија земља европског запада.	СУКОБ ВЛАСТЕЛЕ И КРАЉА ЈЕР КРАЉ НЕ ПОШТУЈЕ ПОВЕЉУ. ПОСЛЕДИЦА СУКОБА БИЋЕ СТВАРАЊЕ ПАРЛАМЕНТА- ограничава краља.
краљ Филип IV Лепи- 1302. Сазвао Скупштину државних staleжа	1265. Прво заседање Парламента у Енглеској
Од 1328. Династија Валоа	На челу Парламента седе: краљ, шкотски краљ, принц од Велса, два надбискупа.
1337-1453. Стогодишњи рат	

СУКОБИ ЦРКВЕ И ВЛАДАРА у НЕМАЧКОЈ ДРЖАВИ (СВЕТОМ РИМСКОМ ЦАРСТВУ НЕМАЧКЕ НАРОДНОСТИ)

ПАПА ГРГУР VII (1073-1085) ЈЕ ЗА СЛОБОДНУ ЦРКВУ, РЕД И ДИСЦИПЛИНУ ПА ДОЛАЗИ У СУКОБ СА НЕМАЧКИМ ЦАРЕМ ХАЈНРИХОМ IV.

У сукобу је победио папа и приморао цара на покорeње у Каноси где је чекао три дана.

Цар Фридрих Барбароса

Цар Рудолф Хабзбуршки- створио је нову државу Аустрију (касније Хабзбуршко царство)

1122. угарски краљ доноси **Златну булу**- ограничавање власти угарских краљева

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА- ЕНГЛЕСКА MAGNA CHARTA LIBERTATUM (1215.)

Јован по милости Божијој краљ Енглеске...

Узмите на знање да ми, имајући пред очима Бога, ради спасења душе наше, као и свих наших предака и наследника, а у славу Бога и ради што већег дизања Свете Цркве и ради побољшања прилика наше државе...

1. Допустили смо и овим писмом утврђујемо у име наше и наших потомака, занавек, да енглеска Црква буде слободна, права јој нетакнута, а слободе јој остану неповредиве...

2. Даље за све слободне људе наше државе у име наше и наших наследника, занавек, дозволили смо све слободе које слеђују и које они и њихови потомци добијају од нас и наших потомака.

12. Ратни откуп и новчану потпору у нашој држави може разрезати само велики државни савет, изузев да можемо за откуп самих нас, за витешку опрему нашег првенца и за једноставну удају наше првенице ћерке скупљати новчану помоћ, али и за овај циљ тек само умерену. Исто то да се односи и на опорезивање вароши Лондона.

13. И варош Лондон да одржи старе своје повластице и своје слободне обичаје како на суву, тако и на мору. Осим тога хоћемо и дозвољавамо да све друге вароши, градови, села и пристаништа одрже своје старе повластице и слободне обичаје.

14. Ради одржања великог савета за изгласање и утврђење пореза и новчане потпоре – изузев помеута три случаја – надбискупе, опате, грофове и више бароне известићемо нашим писмом сваког за себе. Даље ћемо уопште бар за 40 дана преко аших шерифа и белифа (чиновника) све оне који су наши непосредни вазали извести о одређеном року и о одређеном месту.

20. Слободни људи биће кажњавани сразмерно њиховим малим преступима и великим злочинима, али њихова основна имовина не може да се одузме: не сме се одузети земља поседницима, рба трговцима, рало орачима.

39. Ниједног слободног човека нећемо ми ухапсити, нити затворити, нити лишити имања, нити ставити ван закона, нити прогонити или било на који начин увредити докле год не буде осуђен на основу законске пресуде својих равних или на основу земаљских закона.

41. Сваки трговац може слободно и сигурно отићи из Енглеске и доћи у Енглеску, може се бавити у Енглеској и ићи овамо онамо у Енглеској по води и суву у циљу да купује и продаје без сваке незаконите царине, плаћајући само убичајену царину.

60. Све споменуте обичаје и повластице које смо одобрили да се одржавају у нашој држави, у колико се односе на нас, ми ћемо их одржати према нашим вазалима, а и сваки у нашој држави, како црквени тако и световни људи, ће их одржати – у колико се њих тиче – према својим вазалима.

61. Како смо све ово дозволили у славу Божју за добро наше државе и за стишавање сукоба, који је избио између нас и наших барона, желећи да се томе сигурно и чврсто радују, занавек дајемо ове

сигурности: нека моји барони по својој вољи бирају из државе 25 барона, који ће бити дужни, , колико до њих стоји, да одрже и кроз друге да одржавају мир и слободе, што смо им ми дали и овим писмом потврдили тако, да, ако би ми или ма ко од наших слугу у нечем против кога грешили или прекршили коју тачку мира и сигурности, а грех се докаже, четворица од споменутих барона нека дође нама, или, ако ми нисмо ту, нашем врховном судији, па, приказавши на повреду закона, нека моле, да је без одлагања поправимо. Па ако увреду не поправимо ми, или, у случају нашег одсуства, у току од 40 дана не поправи наш врховни судија, тада она четири барона нека ствар изнесу пред остале, и 25 барона ће нас снагом целе државе приморати и казнити на сваки могући начин тј. одузимањем градова, земаља, имања и другим начином, како знају све дотле, док им по њиховој сагласности не буде исправљено нарушено (право), а неповређена да остане личност наша, наше краљевске жене и деца...

63. Заклели смо се пак, како ми, тако и наши барони, да ћемо све ово одржати часно и без рђаве помисли. Дато из руку нам, на Рунимедејском пољу између Виндзора и Стејнеса, 15. јуна у седамнаестој години наше владавине „.

- *Прве државе Источних Словена биле су Новгородска и Кијевска кнежевина, основане почетком IX века.
- *вођа норманског племена Варјага Рјурик проглашен је за кнеза Новгорода- оснивач прве руске династије – Рјуриковићи.
- ***кнез Олег** (879–912) је ујединио Новгородску и Кијевску кнежевину
- * Кнез **Владимир** је **988.** године са својом свитом примио хришћанство.
- Јарослав Мудри** (XI век)- први зборник закона у Русији (*Руска правда*).
- *Руске кнежевине су од 1240. до 1480. Биле под влашћу Монгола (Татара) којима плаћају данак.
- *Та монголска држава се звала **Златна хорда**
- ***Москва** (после пада Цариграда 1453.) је постала центар православног хришћанства- „Трећи Рим“
- *1457. Иван „Грозни“- први руски цар

ЕВРОПА У 11. ВЕКУ

КРСТАШКИ РАТОВИ 1095-1270- укупно их је било 8.

1095. сабор у Клермону- папа позива на рат против муслимана за ослобађање Свете земље и Јерусалима.

КРСТАШИ- ратници који су пришивали крст на рамена и ратовали против неверника.

УЧЕСТВУЈУ и племићи јер им је рат био основно занимање, али и сиромашни јер у походу виде излаз из беде.

КРСТАШКИ РАТОВИ		
	Трајање	Догађаји/последике
Први крсташки рат	1096-1099	1099. освајање Јерусалима- оснивање крсташких држава (Јерусалимска краљевина) Монашко-витешки редови: јовановци (хоспиталци), темплари, Тевтонци; Крсташка утврђења- Крак де Шеваље
Други крсташки рат	1147–1149	
Трећи крсташки рат	1189–1192	<u>УЗРОК</u> : муслимански војсковођа, султан Египта, Саладин осваја Јерусалим <u>ВОЂЕ</u> : Фридрих Барбароса , немачки цар, Ричард Лавље Срце , енглески краљ и Филип II Август, француски краљ. <u>РЕЗУЛТАТ</u> : неуспех Крсташа.
Четврти крсташки рат	1202–1204	Предводи Венеција- Дужд Енрико Дандоло 1202. заузимање Задра 1204. освајање Цариграда- први пад Византијског царства , чиме је завршен рат без одласка у Свету земљу.

Територија Византијског царства у периоду од 1204. до 1261. године	
Латинске државе	Византијске државе
• Латинско царство у Цариграду • Солунска кнежевина • Ахајска краљевина • Атинско војводство	• Никејско царство у Малој Азији • Трапезунтско царство • Епирска царство (касније Епирска деспотовина) на Балканском полуострву

1212. ДЕЧЈИ КРСТАШКИ РАТ (деца из немачке и северне Француске- место окупљања Келн)

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА- САБОР У КЛЕРМОНУ 1095.

У Клермону у Оверњу одржан је историјски сабор; и мада је био хладни новембар, хиљаде људи је дошло из стотинак градских општина, подигло шаторе на отвореном пољу, окупило се у огромном броју који није могла да прими ниједна дворана, и дрхтали од емоције док им је папа Урбан, подигнут на говорницу у средини, на француском језику одржао најутицајнији говор у историји средњег века:

„ О народе франачки ! Роде од Бога вољени и изабрани !..Из тамнице јерусалимске пљачкајући и палећи. Они су део заробљеника одвели у своју земљу, док је један број суровим мучењем побијен. Они својом нечистотом скрнавље олтаре, па их онда руше. Сада су царевину Грка раскомадали и отели тако велику територију да ју је немогуће прећи за два месеца.

На коме онда почива тежак задатак да се те и из Константинопоља послат је тужан глас да је један проклети народ, потпуно отуђен од Бога силовито напао земље тих хришћана и Европа у 11. Веку побио многе становнике, неправде освете, и да се та територија поврати, ако не на вама – вама којима је изнад свих осталих Бог поверио изузетну ратничку славу, велику храброст и снагу да уништите моћ оних који вам се одупру ? Нека вас охрабре подвизи ваших предака – сјај и величина Карла Великог и других ваших краљева. Нека вас подстакне Свети гроб нашег Господа и Спаситеља, који сада држе нечисти народи, као и света места која су сада оскрнављена...Нека вас ниједан ваш посед не задржи, нити брига за породичне послове. Јер ова земља коју сада настањујете, затворена је са свих страна морем и планинским врховима, сувише је уска за ваше велико становништво; она једва снабдева са довољно хране и оне који је обрађују. Због тога ви убијате и Сабор у Клермону прождирете једни друге, зато водите ратове и зато многи од вас страдају у унутрашњим сукобима.

Нека зато мржња напусти ваше редове; нека се ваше свађе окончају. Пођите на пут до Светог Гроба; узмите ту земљу од злог народа и покорите је. Јерусалим је земља плоднија од свих, рај уживања.

Тај краљевски град, смештен у средишту планете земље, преклиње вас да му дођете у помоћ. С радошћу пођите на ово путовање ради опроста ваших грехова и будите сигурни у награду неуништиве славе у Царству небеском ...

ОСВАЈАЊЕ ЈЕРУСАЛИМА (1099)

Према хроници бенедиктинског опата Екерхарда:

„1099. Тако дођу под вођством и уз помоћ Божију све до Јерусалима. А кад су опседајући град страдали, нарочито због недостатка воде, изјавише у већу, што су га држали бискупи и кнезови, да морају босоноги обићи град, да би им онај, који је за нас у понизности у њега

ушао, ради понизности њихове према њему град отворио па да би они у име његово судили непријатељима. Помирен тако том понизношћу преда им Господин град 8. дан после понижења њихова – на онај дан на име, кад је прва општина одатле протерана, када су многи верници светковали светковину разиласка апостола. Ако пак неко жели да зна, шта се догодило с оним онде непријатељима, нека

зна да су у Соломоновом трему и у храму његовом победници на коњима до колена јахали у крви сараценској. Кад се затим наредило ко ће морати да чува град и кад су се остали, из љубави према домовини и поштовања према родитељима хтели вратити, јављено је да је вавилонски краљ дошао у Аскалон с небројеном паганском војском и да ће оне Франке који су били у Јерусалиму одвести у ропство и освојити Антиохију, како је сам говорио, али Господ одреди другачије. Кад су они који су се налазили у Јерусалиму, уистину сазнали да је вавилонска војска у Аскалону, потекоше им у сусрет пошто су опрему и немоћне оставили са посадом у Јерусалиму. Када су угледали небројену непријатељску војску, падну на кољена и позову Бога који им је и у другим невољама уек помагао да и у овом боју скрши силу паганску и ђаволску, а краљевство Христа и цркве да рашири од мора до мора. Бог кога су позивали зачас им помогне и да снагу и смелост на диван начин; ту у хришћанској војсци није било више од 5.000 коњаника и 15.000 пешака, а на непријатељској страни могло је бити 100.000 коњаника и 40.000 пешака. Тада се Бог дивно јавио слугама својим, и још пре него је дошло до сукоба, натера непријатеља у бег и отме им укупно оружје, па се нису могли поуздати у оружје све и да су се хтели после одупрети.

Прославивши овако победу, војска се врати у Јерусалим и оставивши онде војводу Готфрида, врати се у Лаодикеју....те велика већина, како смо пре рекли, похита кућама. Други, који су онде остали, задржали су, по божијој наредби, земљу све до сада у миру...”

ПАД ЦАРИГРАДА 1204. године

После крсташког заузимања Цариграда Готфрид Вилардуен (1150 – 1212) је остао у Латинском царству као „маршал Романије“. Из његовог извештаја о 4. Крсташком рату веродостојан је опис заузимања Цариграда: „За то време се цар Мурзуфл улогорио са свим својим снагама на отвореном простору насупрот нашем борбеном поретку и ту разapeо своје пурпурне шаторе. Тако је остало све до понедељка ујутро када су људи са разних бродова узели своје оружје и опрему.

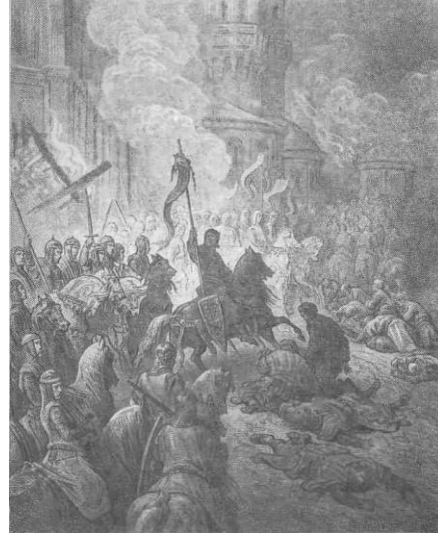
Грађани Константинопоља су сада били много мање уплашени од наше војске него у време нашег првог напада. У ствари, били су толико самопуздани да се дуж бедема и кула ништа осим људи и није могло видети. Тада је отпочео жесток и величанствен напад и сваки од бродова је запловио право напред. Крици који су се чули од борбе пшодигли су такву буку да се чинило као да се земља урушава. Напад је трајао већ дуже време када је наш Господ подигао за нас ветар звани Бореј, који је бродове још ближе притерао обали. Два брода који су били међусобно везани, један по имену „Ходочасник“, а други „Рај“, толико су се приближили једној кули, први са једне, а други са друге стране, пошто су их Бог и ветар гонили напред, да су је лествице са „Ходочасника“, већ додиривале. Истог тренутка су један Венецијанац и са њим француски витез по имену Андре Дурбоаз, продрли унутра. Други су кренули за њим и коначно, браниоци су били сатрвени и истерани.

У тренутку када су то приметили, витезови на транспортним бродовима су се искрцали, прислонили мердевине на зидине, попели се уз њих и заузели још четири куле. Тада је и остатак војске ужурбано похрлио са ратних бродова, галија и транспортних пловила, колико год је ко хитро могао. Развалили су три капије и ушли у град. Онда су са пловила доведени кољи, витезови су их узјахали и одјахали право ка месту где је био логор цара Мурзуфла. Он је своје одреде постројио испред

шатора, али, чим су његови људи видели витезове на коњима како јуришају ка њима, повукли су се у неред. Сам цар је побегао кроз градске улице у дворца Буколеон. Уследило је клање и пљачка. Свугде су убијали Грке, а њихове коње, ждребце, мазге и осталу имовину грабили као плен. Број убијених и рањених био је тако велики да их нико не би могао пребројати. Велики број грчких племића побегао је према капији Влахерна. До тада је, међутим, већ прошло шест сати и наши људи су се уморили од борбе и покоља. Војска се почела окупљати на великом тргу унутар Константинопоља. Онда су, убеђени да ће им бити потребно најмање месец дана да потчине цео град, са његовим великим црквама и палатама и људима унутар њих, одлучили да се сместе поред већ заузетих зидина и кула,

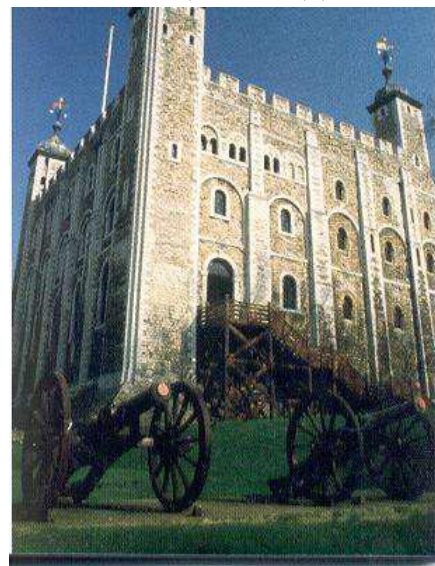
САБОР У КЛЕРМОНУ

ИЗ КРСТАШКИХ РАТОВА-
ОСВАЈАЊЕ ЦАРИГРАДА

ЛИХВАРИ

ЛОНДОН ТАУЕР

ЗНАЧАЈ РАТОВА: јачање трговачких веза истока и запада и богаћење италијанских градова-Венеција и Ђенова.

РАЗВОЈ ГРАДОВА ОД XI ВЕКА.

Средњовековни град припада властелину на чијој је земљи саграђен и тако био властелинов посед.

Удруживање грађана у комуне како би обезбедили самоуправу пошто је град економски ојачао.

КРАЉ+СРЕДЊОВЕКОВНИ ГРАД. САМОУПРАВА СЕ НАЈЧЕШЋЕ СТИЦАЛА ОТКУПОМ.

ГРАЂАНИН У СЛОБОДНОМ ГРАДУ ЈЕ ОСЛОБОЂЕН КМЕТСКЕ ЗАВИСНОСТИ.

"Градски ваздух чини човека слободним".

XIII век- градови мењају изглед- поплочане улице, раскошне грађевине

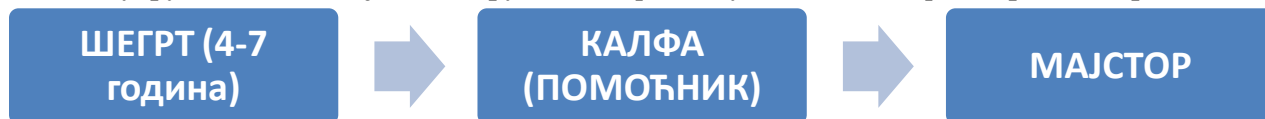
XV век- прва канализација

Рани средњи век- натурална привреда и трговина трампом.

Позни средњи век- робноновчана привреда, тргује се купујући за новац.

Основно занимање на селу-пољопривреда, а у граду занатство и трговина.

ЕСНАФ-удружење занатлија исте струке. Еснафске скупштине, еснафска правила, грб и застава.

Занатске радионице су отворене на улици.

*Трговци су, ради заштите својих интереса, организовали удружења. Најпознатије трговачко удружење је Севернонемачка ханза, коју су чинили градови Хамбург, Либек, Бремен...

*Град постаје највећи противник феудализма. ИЗ РЕДОВА ГРАЂАНСТВА НАСТАЛА ЈЕ НОВА, БУРЖОАСКА КЛАСА, КОЈА ЈЕ СРУШИЛА ФЕУДАЛНИ ПОРЕДАК И УКИНУЛА КМЕТСТВО.

*У борби против феудалаца и црквених власти, грађани су се удруживали и оснивали заједнице- **комуне**.

*Развој робноновчане привреде води потреби отварања школа у градовима.

Најпознатији средњовековни градови у западној Европи

Италија	Француска	Немачка	Фландрија	Енглеска	Русија
Венеција Ђенова Фиренца	Марсељ Монпелје Париз Авињон	Келн, Регенсбург, Аугзбург, Хамбург, Либек, Бремен	Ган Бриж Ипр	Бристол Лондон Јорк	Кијев Новгород

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА- КАКО СУ ГРАЂАНИ ДОБИЈАЛИ ПОВЛАСТИЦЕ

Холандски књижевник Н. W. van Loon (Лавн) у својој „ Повијести човечанства „ описао је један од начина како су грађани у упорној борби са феудалцима долазили до повластица:

„ Крсташки ратови су пореметили стари начин живота. Узмимо да је војвода од Хилдесхајма пошао у Свету земљу. Најпре је хиљадама миља морао путовати копном и плаћати путем хотелске рачуне. Код куће могао је све плаћати производима свога имања. Но шта ће сад ? Зар да понесе са собом неколико стотина јаја и неколико десетака бутова да тиме задовољи похлепу бродовласника и њихових мешетара или да плати гостионичара ? Ти су људи тражили да за своје услуге буду плаћени у готовом. Његова је пресветлост морала стога узети за пут нешто злата. Но одакле му злато ? Могао га је позајмити од Ломбарда, потомака старих Лангобарда, који су позајмљивали новац седећи иза својих нењачких столова (прозваних „ бансо „ одакле долази и данашњи назив банка). Његова милост лако би добила од њих неколико стотина златника. Но за узврат морао би дужник дати залог, тако да би добра припала повериоцима уколико Његова пресветлост страда у рату те не може да плати дуг.

Био је то опасан посао, но Ломбарди би се готово увек спретно извукли и постали власници витешких добара, а пропали витез морао је да ступи у службу моћнијег и опрезнијег суседа. Но то решење није га привлачило. Па шта да ради ? Ево шта. Причало се да неки људи у оближњем граду имају новац. Младог господина познају од малих ногу, а његов отац и њихови родитељи били су добри познаници. Грађани нису постављали претеране захтеве, па зашто да се не обрати њима за помоћ ? Секретар Његове пресветлости, свештеник који је умео да пише и да води књиге, писао би најугледнијим трговцима и замолио мали зајам. На то су се грађани састали у радионици златара...да расправе ствар. Није било лако одбити молбу. А нема смисла трежити ни камате. Прво и прво, то се косило са верским начелима већине људи тадашњег доба, а осим тога – феудални господин плаћао би само пољопривредним производима, а тих су и сами имали доста и превише. Али, рече кројач, који је проводио дане седећи мирно на свом столу и попримио неке филозофске навике, како би било да га замолимо за неку повластицу као узврат за позајмљени новац ? Сви ми радо пецамо рибу. Његова пресветлост не дозвољава нам да пецамо рибу у његовом потоку. Како би било да му дамо 300 дуката затраживши писмено овлашћење да смемо да пецамо рибу у његовим водама ? Он ће добити свој новац који му треба, а ми ћемо моћи да пецамо рибу, па је посао користан и за једну и за другу страну.

Онога дана када је пресветли прихватио овај предлог (чинило му се да је то веома једноставан начин да набави потребне златнике), потписао је смртну пресуду својој власти и моћи. Његов је секретар направио уговор. Пресветли је ставио крст, јер своје име није знао да потпише и кренуо на Исток. Две године касније вратио се на смрт болестан. Грађани су управо пецали рибу у дворском рибњаку. Гледајући ћутљиве рибаре који су се окупили око језера, пресветли се наљутио. Рекао је свом коњушнику нека отера мноштво. Гомила је отишла, али исте вечери посетила га је депутација градских трговаца. Били су веома уљудни и најпре пресветломе честитали што се сретно вратио. Изразили су своје жаљење што су рибари сметали Његовој пресветлости, али како се Његова пресветлост зацело сећа, она им је сам пре одласка дозволила да пецају рибу. Рекавши то, кројач је из џепа извадио повељу која се читаво време чувала у златаревом

орману. Пресветли је био веома нерасположен. Најрадије би све те људе бацио напоље. Но опет му је требао новац. У Италији је потписао неке повеље које су у власништву Силвестра де Медичија, познатог банкара. То су менице које доспевају за два месеца, а износе неких 340 фунти фламанског злата. С обзиром на то није племенити господин могао показати своје праве осећаје, иако га је обузимало беснило. Предложио је грађанима нови зајам. Трговци су се на то повукли како би се договорили.

Након три дана они су се вратили. Веома им је драго да могу своме господару помоћи у неприлици, но како би било да им за против услугу да писмену дозволу да могу основати градско веће у које би ушли сви трговци и слободни грађани, те би се споменуто веће бавило градским пословима без уплитања двора ?

Његова је пресветлост планула гневом, али шта да ради ? Требало му је 340 фунти фламанског злата и потписао је повељу. Идуће недеље покајао се због своје попустљивости. Сазвао је војнике и пошао у златареву кућу, тражећи да му врати списе које су му измамили мукли његови поданици користећи се његовим неприликама.

Одузео је златару обе повеље, запалио их, а грађани су мирно гледали како повеље горе.

Но, други пут, када је пресветлом требао новац да плати опрему своје кћери, није могао да добије од својих поданика ни пребијене паре. Након догађаја у златаревој кући нестало му је кредита. Морао је стога да прави концесије и понуди грађанима некадашње повластице и још неке друге. Но пре него што је Његова пресветлост добила први оброк одређене своте, грађани су имали своје старе привилегије и једну нову повластицу, која им је дозвољавала да саграде већницу и чврсту кулу у којој ће бити спремљени сви документи.“

КУЛТУРНА ОБЛАСТ			
Византијска	Западноевропска		Арабљанска
Срби, Македонски Словени, Бугари, Руси	Хрвати, Словенци, Пољаци, Чеси, Словаци		Подудара се са светом ислама
Основа црква је равнокраки крст са једном или пет купола. Грађене од опеке и камења. Фреске.	Основа је издужени латински крст		Џамије са минаретима, арабеске
	РОМАНИКА	ГОТИКА	
	Х-ХII век -дебели зидови, мало прозора, сводови и лукови изнад прозора су заобљени	После романике- сводови и лукови изнад прозора су преломљени и при врху зашиљени. Више прозора и стреме у висину, витражи (Богородичина црква у Паризу из ХII века)	

ШКОЛЕ ПРИ МАНАСТИРИМА И ЦРКВАМА: читање, писање, рачун и певање

ГРАДСКЕ ШКОЛЕ: читање, писање, рачун и право

УНИВЕРЗИТЕТ чини више факултета (богословски, правни, медицински).

Први Универзитети у западној Европи у ХII веку (Оксфорд у Енглеској)

Висока школа у Цариграду- право и филозофија

Најстарији универзитети у Европи: Болоња и Падова – у Италији; Париз и Монпеље – у Француској; Оксфорд и Кембриџ – у Енглеској; Хајделберг и Келн – у Немачкој; Праг и Краков – у словенским земљама.

Романика

Готика

Православна црква

Џамија

НАЈЗНАЧАЈНИЈИ ПРОНАЛАСЦИ: **ватрено оружје, часовник** (XIV век- општинска зграда у Фиренци), **ШТАМПАРИЈА**- средина XV века у немачком граду Мајнцу- проналазач Немац Јохан Гутенберг (прва штампана књига- Библија око 1455.)

Прекретница: брже и масовније ширење знања.

Од књижевних дела међу властелом су популарна дела која величају подвиге храбрих ратника (идеалан лик витеза у "Песми о Роланду")

БАСНЕ: ЛАВ=КРАЉ; ВУК=РИТЕР; ЛИСИЦА=ГРАЂАНИН

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА- ЖАКЕРИЈА 1358.

Устанак француских сељака описао је у својим „ Хроникама „ Жан Фроасар (1337 –1410.) француски хроничар и савременик:

„ Велика је бура похарала неколико делова Краљевине Француске: околину Бове, покрајину Бри и Марн, околину Лаона и покрајину Валoa, околину Куси и Соасон, јер се неколико људи без вође из покрајинских градова побунило у околини Бовеа. У почетку их је било једва стотину, и они су тврдили да све високо и ниже племство француског краљевства издаје земљу и да би била велика срећа да се сви без разлике побију. Сваки је од њих говорио: „ То је истина, проклет био ко спречи уништење племића „.

На то се дигло и без даљег саветовања, наоружани само окованим штитовима и ножевима, пођоше према кући неког витеза у близини, провалише у њу и запалише је те убише њега, његову жену и сву децу. Затим пођоше према другом дворцу, где су беснели још горе; ухватили су витеза и везали га за стуб; затим су убили његову жену и сву децу и напoкон њега самог уз велике муке, запалили су дворaц и разорили га. Тако су харали по многим другим дворцима и угледним кућама те им се број ускоро повећао на шест хиљада. Куд год су долазили, повећавао се њихов број, јер су се сви из нижег пука прикључивали њима, док су сви племићи са женама и децом бежали пред њима. А жене и девојке носиле су децу десет и двадесет миља испред њих на сигурно остављајући кићу и имање на милост ви немилост. Ти зликовци без вође и наоружања пљачкали су и палили свуда убијајући све племиће и силујући без милости и сажаљења све жене и девојке које су нашли, харајући као бесни пси. Таква се дивљаштва сигурно никада нису догађала међу хришћанима или Сараценима; напe, што је ко од њих више злодела починио, и то злочина каквих се ниједан људски створ не би усудио ни замислити ни измислити, ни гледати, тај је код њих заслуживао веће поштовање. Не усуђујем се приповедати грозоте које су починили женама.....

Кад су племићи у крајевима око Бове, Корби у покрајини Вермондоа и Валoa и у осталим земљама где су зликовци харали видели како им се куће разарају и пријатељи убијају, позову у помоћ своје пријатеље у Фландрији, Брабанту и суседним крајевима и ускоро дођоше ови са свих страна. Тако су се ујединили странци и племићи у земљи које су они водили. И они почеше ове беднике без милости сећи и убијати те их вешати на најближа стабла. У једном једином дану поубијао је краљ Наваре више од 3.000 њих код Клермона у земљи Бове. Али њихов је број био већ толико порастао да их је већ све скупа могло бити преко 100.000. Када су их питали зашто тако дивљају, одговарали би да не знају, али да се поводе за другима и да мисле да морају све племиће на свету сасвим искоренити.

У то време вратили су се из Пруске гроф де Фоа и његов рођак капетан де Биш. Они стигну до града Мо у покрајини Бриe и одмах пођу к војвоткињи и осталим госпођама, које се веома развеселе њиховом доласку, јер су сваки дан биле у опасности од сељака, али и од самих грађана града Мо. Напe, када су зликовци чули да се онде налази много жена, девојака и деце племића, дигли су се заједно са људима из грофовије Валoa и појавили су се пред градом. А када су с друге стране, људи у Паризу чули како су се ови удружили, напусте и они једнога дана Париз и похрле онамо у великим гомилама. Било их је вероватно 12.000 и сви су били жедни злодела. Са свих страна и по свим путевима који су водили у Мо придружио им се народ и појавио се пред тим градом. Грађани им отворе врата уместо да им забране улазак. И људи продру у толиком броју у град да су их све улице до трга биле пуне. Али гроф де Фо и капетан де Биш поставе се у пуној ратној опреми на тргу, дођу пред врата, отворе их широм и крену на малене, прљаве и лоше наоружане сељаке с војводским заставама и капетанском заставицом, а сви су имали исукане мачеве, спремни да се бране и заштите трг. Када их је руља видела како стоје у тако красном реду, охладио јој се бес, иако су ови други према њиховој множини били само мала група. И први почеше узмицати; а племићи навалише за њима секући све и бодући својим мачевима и копљима. Тада предњи, који су примали ударце, побегну уплашени и почну да руше оне који су иза њих стајали. Али сада навале сви наоружани племићи кроз врата, убрзо постану господари положаја и баце се на беднике, стану их у гомилама обарати убијајући их као дивље звери и потискујући их из града тако да се више нису могли сакупити. Поубијали су их толико да су били сасвим изморени и

исцрпени, а натерали су их у гомилама и у реку Марну. Укратко. Тога је дана било потучено више од 7.000 сељака и ниједан од њих не би био умакао да су их даље прогнали. Када су се племићи вратили запале град Мо и спале га потпуно са свим простим пуком колико су га могли затворити. После тога пораза у Мо нису се сељаци више нигде побунили, јер је млади господар Кусиа, звани Ангеран, сакупио већи број племића који су без милости убијали побуњене сељаке где год су их стигли „.

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

Два савременика дају два различита описа Лондона у 12. веку:

ЛОНДОН у 12. веку

Ричард од Девиза, вичестерски монах, приказује становнике Лондона и њихов град:

„ Овај град уопште не волим. Ту се сакупљају различити људи из свих могућих земаља: сваки народ уноси сопствене пороке и навике. Нико ту не живи а да није огрезао у какав злочин. Свака четврт врви од одвратних бестидности....Што је неко већи зликовац, више је на цени. Немојте се мешати са гомилом по крчмама....Готована је безброј. Глумци, лакрдијаши, мекушци, цигани, ласкавци, дечаци, мужељупци, девојке које певају и играју, варалице, играчице трбушног плеса, вешци, мамипаре, месечари, врач, пантомимичари, просјаци: то је скуп који пуни куће. Па ако нећете да се дружите с тим зликовцима, не идите да живите у Лондону. Немам ништа против образованих људи, свештених лица ни Јевреја. Ипак, мислим да, живећи међу лупежима, и они бивају мање савршени него на другом месту...“

ЛОНДОН ТАУЕР

Вилијам Фиц – Стивен, савременик монаха Ричарда има сасвим другачије мишљење:

„ Међу свим отменим градовима на свету Лондон, престоница краљевства Енглеске, проноси светом своју славу, своје богатство и своју робу, узносећи и до највећих висина. Варош благословена од неба: све јој иде на руку – здрава клима, религија, дужина утврђених зидина, повољан положај, углед њених грађана, част госпођа...Становници Лондона посвуда су чувени по елеганцији у понашању и одевању, и по уживањима у трпези. Други градови имају своје грађане, Лондон има своју господу. Међу њима дата реч је довољна смири свађу. Жене у Лондону исте су као Сабињанке „.

НЕМАЊИЋИ 1166-1371

СТЕФАН НЕМАЊА (ВЕЛИКИ ЖУПАН РАШКЕ 1166-1196)

- ОСНИВАЧ СРПСКЕ ДРЖАВЕ И РОДОНАЧЕЛНИК ДИНАСТИЈЕ НЕМАЊИЋ.

Дошао на власт победивши брата Тихомира кога је подржавала Византија.

НЕМАЊА ДРЖАВУ ШИРИ РАТОВИМА ПРОТИВ ВИЗАНТИЈЕ УЗ ПОМОЋ УГАРСКЕ И МЛЕТАЧКЕ РЕПУБЛИКЕ.

Два пута га је поразио византијски цар (прво цар Манојло Комнин, а други пут 1190. на Морави)- признао је се врховна власт Византије и постао вазал.

Немања је ОСВОЈИО: крајеве око Јужне и Велике Мораве, Косово, већи део Метохије, Зету са градовима (Скадар, Улцињ, Бар, Котор) и северну Албанију, а влада и областима Травуније и Захумља.

*У Зети ће управљати његов најстарији син ВУКАН као зетски краљ

*Приредио је дочек у Нишу немачком цару Фридриху Барбароси

*Мировни уговор са Византијом (1190) значио је и **осамостаљење Србије** и њено признање од стране Византије (Стефана оженио византијском принцезом Евдокијом)

*Добија подршку цркве јер гради манастире и сузбија "богумилску јерес" која се проширила из Македоније и Бугарске.

*На сабору у Расу престо је предао средњем сину Стефану

*Замонашио се у манастиру Студеница (добрио име Симеон), а затим отишао на Свету Гору код сина Растка (Сава) где је обновио манастир Хиландар 1198.

*Умро 1199/1200. у Хиландару.

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

СРПСКО – ВИЗАНТИЈСКИ СУКОБ – 1172. године

Саксонски војвода Хенрих Лав је после великих припрема које је обавио стигао у Визант са циљем да помири краља Аламана са царем, пошто су један према другом показивали велико неповерење.Обавивши свој задатак, напустио је Византију.

У то време се Срби, пошто их Венети на то подстакосе, припремају на устанак, па кад Стефан, који владаше Хунима, напусти живот, тамо настаде велика пометња. Овим подстакнут, цар долазио у Сардику.

Хуни (Угри) су упутили посланике цару тражећи да им се пошаље Бела за краља. Сматрали су да после Стефанове смрти њему припада законито право на власт. Бела је био одређен за царевог зета, али се касније оженио сестром царице. Добио је достојанство цезара и био један од најугледнијих великаша у Византу. Цар га је прогласио за краља и заједно са женом упутио у хунску земљу. Међутим, кад је Бела поставио на власт, цар крену на народ Срба намеравајући да им се освети за дрскост. Него, чему се увек чудим, још се не беше сва војска сакупила, а цар је, пројахавши кроз неке пусте и врлетне пределе, журио са неколико хиљада (војника) у ову земљу да се сукоби са архијупаном. А овај, иако је са свих страна прикупио безбројну савезничку војску, прво побеже као да му је страх душу опсео, а затим, пославши цару посланике, мољаше да добије помиловање за зла дела. Не постигавши ништа тиме, затражи да му се дозволи да у безбедности лично изађе пред цара. Пошто је цар пристао, он дође и приступи престолу откривене главе и голих руку до лаката, босих ногу, са везаним конопцем око врата, са мачем о руци, предајући се цару да поступи с њим како жели. Потресен овим, цар му опрости кривицу. Завршивши то с успехом, цар напусти српску земљу имајући у својој пратњи и архијупана.

Ј.Кинам

НЕМАЊА ДОЧЕКУЈЕ ФРИДРИХА БАРБАРОСУ У НИШУ

Када се немачки цар Фридрих I припремао 1188. за велики крсташки рат у Палестини, Немања је у Немачку послао српске изасланике који су се појавили у Нирнбергу на божићном окупљању царства; уз изразе радости, због наде да ће Немања моћи да види цара и да говори с њим, цару су понудили не само слободан пролаз кроз Србију, већ и најбољи град за одмориште. О дочеку који је Немања приредио цару забележили су немачки хроничари. Готфрид Келнски пише о дочеку немачког цара у Нишу:

« Владар зван Серф... дочекао је цара с највећим похвалама, предавши му неколико поклона «.

Дитполт, епископ округа Пасау:

« У граду Нишу велики владар Србије дочекао га је честито, с велелепном свитом, дао му је многе поклоне, али је и сам од њега много добио. И сви остали великаши даровани су вином, медовином и животињама «.

Кодекс – рукопис манастира Dalmansveilensis:

« Немања и Красимир, велики владари Србије и Рашке, с трећим братом Мирославом....излазили су веома рано у сусрет странцима, долазак цара, као што доликује поздрављали су помпезно и у величанственом сјају и поштовање му одавали окружавајући га благом послушношћу. Посебно су за владара жртвовали овце, вино, жито и јечам, дарежљиво делили, на вашару свима послуживали храну, свакако, за послушност цару «.

СТЕФАН НЕМАЊА СИЛАЗИ С ПРЕСТОЛА

САБОР СТЕФАНА НЕМАЊЕ

Чеда моја драга и одгајана мноме, ево знано је свима вама, како Бог својим промислом постави мене да владам над вама, и какву у почетку нађох упропашћену земљу, и помоћу божјом и пресвете владичице наше Богородице колико сам моћи имао, не лених се, нити мира себи дадох, докле све не поправих. И божјом помоћу придодах вам и у дужину и у ширину, што је свима знано. Све вас, као и своју децу, однеговах, ево до сад, и научих вас како да се држите правоверне вере. Многи иноплеменници усташе на ме и нападоше ме, као пчела саће, али именом Господњим противљах им се и одолех им. Тако и ви, чеда моја драга, не заборављајте учења својега и правовернога закона, мноме установљеног. Јер, овога држећи се, имаћете бога за помоћника себи и пресвету госпођу Богородицу и моју, ако и грешну молитву. А сада отпустите мене, господара свога, с миром, да виде очи моје спасење, које је спремно пред лицем света на откриће народима и у славу вама, пастви мојој. Јер видим како је све што је човечје таште, како неће преостати

после смрти, неће преостати богатство нити ће сићи слава, јер кад дође смрт, све ово уништи. Због тога се узалуд ценимо. Кратак је пут којим ходимо, дим је живот наш, пара, земља и прах. За мало се јавља, па брзо пропада. За то је, у истину, све таштина. Јер је овај живот сенка и сан, и низашта се не цени сваки земаљски, као што рекоше књиге. Када сав свет стечемо, онда се у гроб селимо, где су заједно цареви и убоги. За то, чеда моја драга, пустите ме одмах да идем видети утехе Израилеве.

Живот Стефана Немање од Светог Саве

СТЕФАН НЕМАЊИЋ 1196-1228.

*Средњи Немањин син. Наследио оца јер је био ОЖЕЊЕН ВИЗАНТИЈСКОМ ПРИНЦЕЗОМ. Против је био најстарији син Вукан па долази до сукоба и грађанског рата (1202-1205). Браћу измирио најмлађи брат Сава.

ПРВИ ПАД ВИЗАНТИЈСКОГ ЦАРСТВА 1204. У ВРЕМЕ
ВЕЛИКОГ РАШКОГ ЖУПАНА СТЕФАНА НЕМАЊИЋА

*Друга жена му је била Млечанка Ана Дандоло

*1217. крунисан за краља- **ПРВОВЕНЧАНИ** (титулу послао папа)-----озваничена независност и добијено је међународно признање

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

СВЕТИ САВА ДОНОСИ МОШТИ СВЕТОГ СИМЕОНА У СРБИЈУ И МИРИ БРАЋУ

Сава, узео са собом преподобне мужеве из Свете Горе, који тада боговрлим животом слично сунцу беху сијали. Са овима светима узевши свете и мироточиве мошти светог и преподобног свога оца, пође на пут с њим у своје отаџбину у српску земљу, да као што на истоку у Светој Гори постадоше очевици Божјих чудеса, којима Бог прослави свога угодника, да ово и западним истинито објаве, и што опет угледају на западу у српској земљи када овде дођу, и ова чудеса дошавши кући објавиће источнима, и Бог, слављен од свију једногласно у светим саветима својим, увек слављен славећи се. Он, дакле, јави самодршцу брату свој долазак к њему са светим очевим и мироточивим моштима, и рече да се достојно спреме у сретање ових.

СВЕТИ САВА МИРИ БРАЋУ

А када је ово чуо добри христољубиви Стефан, (...) одмах узевши светитеља својега са преподобним црнорисцима, и са свим клиром црквеним, и подигавши се са многим благороднима, дошавши на границу своје и грчке земље, и ту часно часни часне и свете са светима преподобног својега оца мошти сrete. Са кадионицама и благоуханим мирисима ваздух испуњавајући, ове примаху, псалме и прикладне песме за спомен преподобног оца појући, са сузама и радостју клањајући се, са љубављу целиваху их, и хотећи очима и лицима осветити се дотицаху се ових, и на својим рукама уздижући их ношаху. А светог и богоносног оца Саву са истим сузама сви љубазно грлећи целиваху, и оне свете мужеве који су са њим дошли из Свете Горе, и говораху да им не могу вратити благодат што су такво пребогато благо донели у њихову земљу. (...)

Пошто су се доласком светог браћа сјединила у великој љубави, то јест самодржац Стефан и велики кнез Вукан, тако да је поуком светог Вукан кнез пребацивао себи и стидео се што је преступио заповести очеве, и говорио је да је узрок његове непокорности наговарање и подстрекивање од властеле, а не од своје воље. И сви противници, видећи братски живот у заједничкој љубави, приступаху к њима с љубављу. Пошто је српска земља тада била веома пространа, благочашће вере ширило се свуда по њој молитвама светих отаца наших Симеона и Саве.

Теодосије

*1219. СРПСКА ЦРКВА ПОСТАЈЕ САМОСТАЛНА АРХИЕПИСКОПИЈА

- пре тога црква била подређена охридском архиепископу
- аутономију добио Св.Сава од Никејског (Васељенског) патријарха и постао први АРХИЕПИСКОП
- Сава *организује цркву (*обнавља постојеће и оснива нове епископије)

*преводи црквене списе (Савина најзначајнија писана дела су *Житије Св. Симеона, Карејски типик, Хиландарски типик и Студенички типик* као и *Законоправило*.)

*обучава свештенике, просветитељ

СВЕТОРОДНА ДИНАСТИЈА- води порекло од светородног корена од прослављања Св.Саве и Стефана Немање као светитеља.

*седиште архиепископије- манастир Жича

Рукоположити (миропомазати)- посветити, поставити, произвести за свештеника

Архиепископ- први владика, митрополит, првосвештеник.

Ктитор (задужбинар) – личност која својим новцем подиже неку цркву или обдарује већ постојећу.

аутокефална – самостална, независна

*краљ Радослав под утицајем свог таста епирског цара

*краљ Владислав ожењен бугарском принцезом (1236. Свети Сава умире у Трнову при повратку из Свете Земље)

*КРАЉ УРОШ (1243-1276)- без успеха у спољној политици

*ожењен Јеленом Анжујском, француском принцезом

Привредни успон доласком немачких рудара Саса из Угарске (Трансилваније)

Обновљена је рударска производња (производња: сребра, злата, олова и бакра)

Најзначајнији средњовековни рудници били су **Брсково, Трепча и Ново Брдо.**

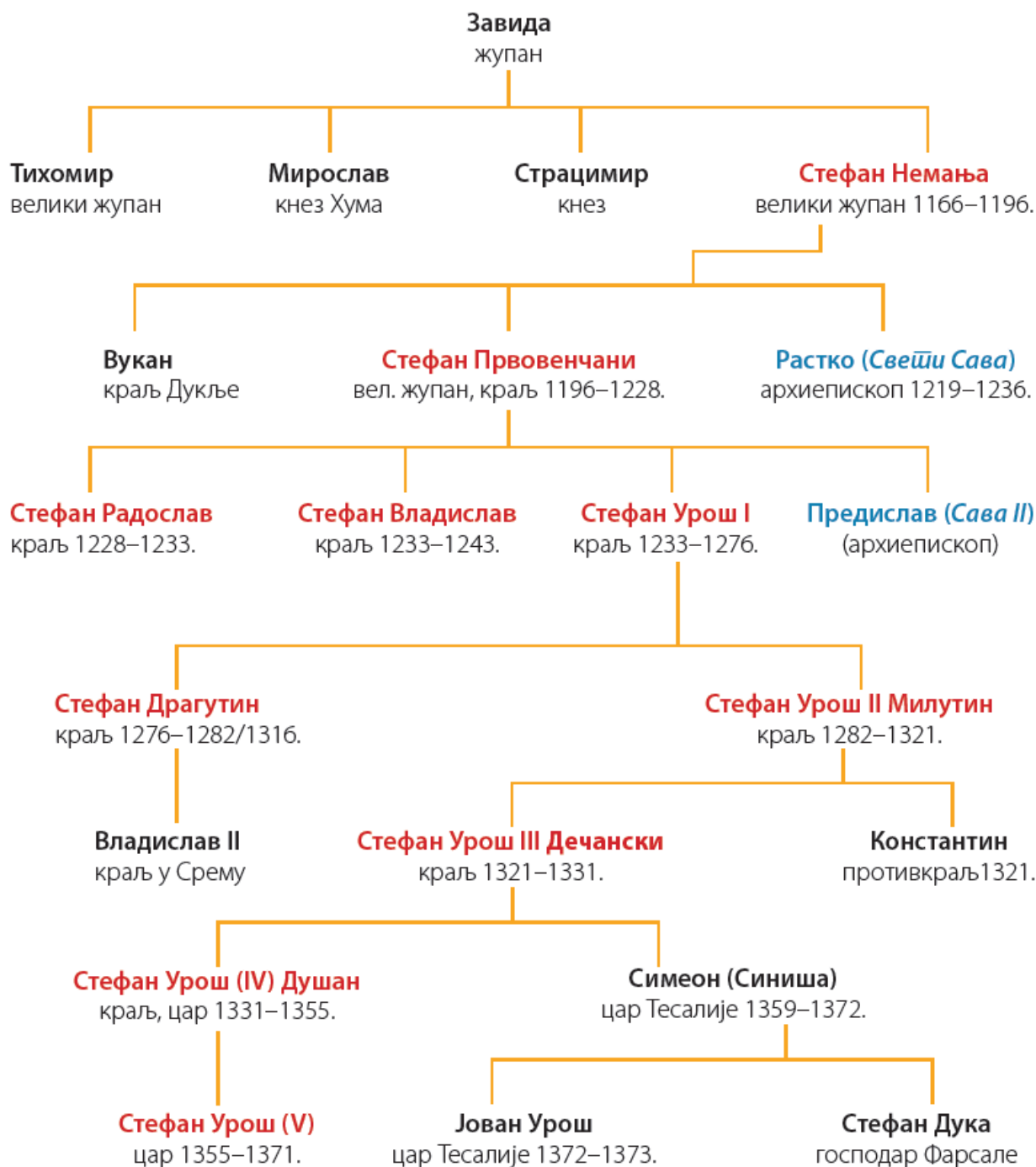
У време краља Уроша почиње да се кује новац у Србији

Рударство је подстакло развој трговине и градова (око рудника се подижу градови и долазе трговци)

СРЕДИНА XIII века- **повећање владарских прихода** —→ **раскошнији живот и опремање војске.**

*Сину Драгутину по захтеву Угарске даје титулу „младог краља“ (престолонаследника)

ЛОЗА НЕМАЊИЋА

**КРАЉ КРАЉ ДРАГУТИН И
КРАЉИЦА КАТАЛИНА**

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

ДРАГУТИН ЗБАЦУЈЕ ОЦА С ПРЕСТОЛА

Када родитељ није хтео да испуни што му је рекао, и видећи се овај богољубиви младић у великој тузи и жалости, да нема ни једног одељенога дела од свога отачаства, где би засебно пребивао, а уз то слушајући прекорне речи са многим досађивањем од свога таста краља угарскога, који виде да му родитељ његов не даде што му обећа, павши на колена, поче се молити родитељу своме, говорећи са сузама: “Оче, дај ми достојни део твога имања колико хоћеш, и види моје велико трпљење, колико времена чекам да примим милостиви твој дар; јер ево сам у великој скрби и жалости, и презиру и дражењу од оних који су око нас”.

А родитељ се његов, по наговору лукавога непријатеља, није обазирао на његове речи, и не измени се срце његово да у љубави и милости даде сину своме што му је обећао дати,

престо свој или било неки део државе своје. Богогласна свирала, васељенски учитељ апостол Павле, саветујући богоугодну љубав родитеља са децом, говори: “Децо не дражите родитеље, и родитељи не досађујте деци, но храните децу вашу, дајући им дужни део”. И опет је молио свога оца говорећи: “Господару мој, колико слугу твојих живе у сваком изобиљу, а ја, љубљени син твој, без твога сам милостивог милосрђа. Имајући ме као богатство душе у мојој младости, и увек веселећи се због мене, лишаваш ме земаљског богатства, жалостећи ме. Можеш учинити милост твоје чеду колико хоћеш. Учини да нисам лишен Богом дароване ти државе, нека буде истинита реч уста твојих, колико си обећао мени љубљеном сину своме. Јер боље ти је да ме предаш смрти, него да ме лишиш давања у љубави и имања славе твоје”. Син његов говорио је са сузама ове дирљиве и жалосне речи, не би ли се како изменио његов родитељ на милосрђе.

А пошто овај није обраћао пажње на његове речи, виде овај богољубиви младић, да је његова душа жалосна, како се каже до смрти. И пошто је био у великој смутњи ума свога, није знао шта да чини, коме да се потужи, ко да га избави од толике печале и жалости. И погледавши очима својим на небо, рече са сузама: “Владико, милосрдни, вишњи цару, буди милосрдан мени, грешноме слуги своме, јер ко ће се са мном потрудити, видевши ме колико страдам”?

Када му је таква мисао дошла на ум, уставши са неким својим верним му људима, оде тасту своме краљу угарскоме, и јави му своју жалост, што му се догоди од родитељ свога.

И ражалости се веома његов таст због невоље која му се догодила, и свесрдно се заузео, хотећи му помоћи, и рече му: “Колико хоћеш даћу ти војника својих у помоћ”. И тако узевши велику силу народа угарскога и куманскога, и пође брзо, водећи са собом велику победу. Дошавши ка родитељу своме краљу Урошу великоме, опет га је молио са сузама говорећи: “Господару мој и оче, дај ми, љубљеном чеду своме, достојни део имања твога.

Јер где колико времена проведох као ништи гост у твојем дому, чекајући да примим милостиви твој дар, од тебе милосрднога родитеља мога. А ти ме у овом послушао ниси. О велика и љута неситости, шта мислиш? Хоћеш ли да царујеш на векове? Не реци и не варај се. Ево држиш маловремену храну, наслађујући грло своје. Али погледај на сутрашњи дан, јер не знам шта ће родити данашњи. А ми кажемо: О злога и брзо несталога имања! О горка среброљубља и ненасите утробе! Горе је ваистину од паучине.

Требало би да и душу своју положиш, ако би било могуће, за свога сина, а ти од земаљског богатства нећеш да му даш достојни део. Слушај реч владике који каже: “Јер отац је рече, у Сину, и Син у Оцу”. Зар они немају једну вољу и једномисаони живот и љубав? А ти се не сети да учиниш милости чеду бедара твојих”.

А шта је било после овога? Кад родитељ његов није примио такве његове речи молбе, него се још већом јарошћу разгневио на њега, овај младић видећи се у таквој напасти и да је двоје пред њиме: смрт или живот, и не знајући шта да чини, подиже руку на свога родитеља. И пошто је била међу њима велика борба у земљи званој Гацко, син одоле своме родитељу, и узео престо његов силом. И када је сео краљевати на престолу оца свога у српској земљи, назва се благочастиви и христољубиви и самодржавни све српске и поморске и подунавске и сремске земље краљ Стефан.

Архиепископ Данило

КРАЉ ДРАГУТИН ПРЕДАЈЕ ПРЕСТО СВОМЕ БРАТУ СТЕФАНУ УРОШУ II МИЛУТИНУ (1282 – 1321)

После овога ускоро, иза мало времена, Бог јавља овакво знамење овом благочастивом краљу Стефану. Када је јездио неким послом с властелом својом под градом Јелечем (рашка жупа), павши с коња сломи ногу своју. Пошто је била велика узбуна и велика жалост у његовом отачаству што је

њихов господар тако рањен, плачући говораху:

“О моћни и славни и самодржавни господине наш, чувару и заступниче, шта ћемо радити ми слуге твоје, стадо твоје даровано ти Богом? Јер ако ко од околних царева чује за такав твој изненадни пад, ми ћемо насилно потпасти под руку туђинаца, лишавајући се тебе, наш мили господине и чувару, славо наша и радости”. Многе остале и друге веома жалосне речи говораху, ридијући за својим господином. А овај благочастиви и христољубиви краљ Стефан овако је мислио у своме уму и говорио: “Ево видим ваистину да је праведан Господ и да правду заволи. Сагреших, Владико, очисти ме, и чинио сам безакоње, опрости ми. Јер прво не послушах заповести божанственога Ти писма, како рече у светом Твоме еванђељу. “Ко злостави оца или матер, смрћу нека умре”. И опет: “Поштуј родитеље равно са Богом”. Ове заповести преступивши ја јадни, погуби самога себе, подигавши руку на свога родитеља, (тако) да су ево моје ране по заслуги, и не само ово, но и горе од овога, што предвиђам, ускоро ме очекује. Јер ево грло моје, наслађујући се маловременом храном, загорчава ми се; јер речи родитеља ми ускоро ће ме стићи. Но Владико Христе, који си нас саздао, знаш нашу немоћ и знаш, Спаситељу, наше суштаство, који си се обукао у њега. Теби једином сагресио сам и пред Тобом учиних зло”.

Када је тако говорио са великом скрушеношћу свога срца, одмах у тај час посла посланике своје ка своме најмлађем брату Милутину, говорећи му: “Брзо дођи ка мени, јер имам велико тајно саветовање с тобом”. А он чувши за такву његову болест, брзо пође ка њему, и дошавши му у место звано Дежево, у области рашке жупе, и ту учини велико ридије и плач над својим братом. А рече му благочастиви и христољубиви краљ Стефан: “Љубими мој брате, ево видиш, како учиних, тако ми се врати, да више нећу владати на овом престолу, који силом узех своме родитељу. А ако после овога останем на овом престолу краљујући, тело моје има да буде искушано од Господа љутим неисказаним казнама. Јер по делима мојим што учиних, све ово доћи ће на ме. Јер мислим како за навек отпадох од царства будућег (небеског), зажеливши пролазне славе. Јер бол од геене очекује ме, вечне (неразрешене) узе и тама крајња, отровни црв, шкргут зуба, скрб и туга огњене реке. Која ће ме реч избавити, вазљубљени, ко ће се заузети и помоћи мени који се мучим? А ти, драги мој и љубими брате, узми моју царску круну, и седи на престолу родитеља свога, јер Бог тако заповеда, и у многолетном животу краљуј и брани отачаство своје од насиља оних, који војују против тебе. Господ мој Исус Христос нека те утврди и укрепи и сила светог Духа нека те закрили, заштићујући те од напада лукавога; анђео Господњи нека је увек са тобом, и када спаваш и када ходиш, чувајући те и веселећи душу твоју”. И после овога дарова му свој престо (царски), и како треба прославише говорећи: “Многа лета нека даде Бог благочастивому и христољубивому (и самодржавному све српске и поморске земље) Стефану краљу Урошу”, и све што је потребно иза овога. Даде му драгоцене дарове и злато и хаљине (златоткане) скупocene царске, коња свога и оружје своје, које сам на себи, на своме телу носаше. Све ово даде му говорећи: “Опаши се оружјем овим, око бедара својих, силни.., успевај у већем ка Богу, владајући у отачаству своме. Од Владике свију Христа (никада) се не уклањај, закону божанственог писма вредно се поучавај, родитеља не бешчествуј, (но са свком богобожаљивошћу прилежно поштуј), да ти се не умноже године живота. Ништа и убога не презри, да не пострадаш љуто са оним богаташем.

Од истине не одступи, јер каже Владика наш Христос у (светом) еванђељу: “Ако у истини останете, истина ће вас сачувати”... Молим те, у Господу вазљубљени брате мој, све ово сачувај, и неће наићи зло на тебе; а ако ли и наиђе, хвали име Господње благословено на векове, и речима увек и именом Господњим противи се њему (тј. злу). У чему си у недоумици да ли је Богу угодно, у Њега јединога моли, и по пророку испуниће ти Господ све молбе твоје... И мене љубимога ти брата не заборављај у љубави срца твога. А ја идем у судбину коју ми је Бог одредио, да не пређем у друге векове са силом љуто страдајући у овом животу. Треба да се самовољно предамо ка страдањима и телесним боловима, као што смо вољно учинили зло и оно што Богу није угодно. Према томе све ово дође на нас, зато те у жалости помену смо Господе”. Утврди га богоразумним речима, и тако се растаде са вазљубљеним братом својим, где му дарова краљевство у Расу, у месту званом Дежево.

Архиепископ Данило

1282. Сабор у Дежеву- краљ Драгутин предаје власт брату Милутину (Драгутин је наставио да управља северним крајевима као „сремски краљ“)

КРАЉ МИЛУТИН 1282-1321- СРБИЈА ПРОШИРЕНА ЗА СЕВЕРНУ МАКЕДОНИЈУ, до линије Прилеп-Охрид-Штип, победом против Византије.

10 година ратовао са братом Драгутином почетком XIV века (1301-1311/1312)

*Византијски цар Милутину дао ћерку Симониду за жену, а освојене територије признао као мираз- **мир са Византијом 1299.**

*граница на северу- САВА И ДУНАВ (Београд први пут у саставу Србије од 1284.)

- Највећи ктитор у српској историји

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА- ДВОР КРАЉА МИЛУТИНА

МИЛУТИН КТИТОРСКА ФРЕСКА
ИЗ ГРАЧАНИЦЕ

Посланство Теодора Метохита код српског краља 1299.

Чим је свануло будем позван и пођем архонту. Водили су ме не малобројни млади племићи, свечано опремљени, отуда послати да ми укажу почаст-како је обичај. Читава церемонија и пролазак беху врло елегантни, са пуно уважавања и кићености, показујући и обзнанујућу становништву долазак племенитог посланства највећег господара и, с обзиром на најважнији (посао) неупоредивог у односу на друга ранија. И сам краљ се веома био накитио и читаво тело празнично оденуо, претрпавши се драгим камењем, бисерјем и нарочито златом – колико је год могао. Цео двор бљештао је од свилених и златом везених тканина. Изабраници који су били око њега били су опремљени и дотерани врло

необично и гиздавије него што је то било раније, и читав овај, што би се рекло, призор беше по угледу на царску, и, колико је могуће било, ромејску племенитост. “Ипак се, у ствари, на такав начин пешак надметао са лидијском двоколицом” – како каже изрека. Кад сам, дакле, ушао, предао сам краљу царска писма, обратио му се и поздравио га у име царева, како је уобичајено, што он прихвата благонаклоно, узвративши са сваким уважавањем

и достојанственим ставом вредним њиховог славног спомена. Пошто ме је, природно, упитао како сам и како се осећам, будући да сам свакако врло уморан од путовања по овоме зимском времену, рекавши укратко оно што је било потребно и захвалио ми, дозволио је да се са његовим допуштењем одмах удалим и да се за сада више не трудим и не задржавам, него ваља да се одморим, да одем кући и да проведем тај дан у потпуној доколици, јер ће ме следећег дана поново позвати у посету код њега ради преговора и извршења послова посланства.

И тако се ја нађем у стану а са мношћом су тамо одређени и људи из краљевог двора, као набављачи и надзорници хране и осталог што је неопходно и као хитра послуга на служби и мени и (мојим) слугама. Од овог тренутка свакога дана отуда (из двора) овамо све у изобиљу стиже, и више и боље него што је било потребно, и то у тој мери да би можда достајало не само за нас већ можда и да нас је двапут толико. Осим дивљачи, добијамо и многих разних птица и друге јестиве звераци као што су шумски вепрови и јелени а, поред тога, обично свакога дана се са архонтове трпезе шаљу и многобројна укусно припремљена јела и послатице у златним и сребрним тањирима и посудама, и то не зарад потребе него више због почаст, односно заједничког обедовања. Као што је и онога дана она храна на коју смо наишли била обилнија и врснија од онога што овдашњи становници имају – и то још у оно време. Наиме, био је тада посни дан на који је било неопходно не јести меса. А (краљ) нам шаље још и свеже и сушено воће и најбоље њихове колаче као и комаде припремљених риба, уловљених недавно у овдашњим рекама или у оним удаљеним, свежих или усољених, од оних великих и масних дунавских што нам одавде ретко стижу и које се каткада траже али се не задесе баш свуда и свакамо. Овако је, дакле, било тада а и сада је, да се на овоме не задржавам без потребе. Сутрадан ујутру, према договору, будем на устаљен начин одмах позван код архонта (код краља) да на састанку са њим кажем оно што сам имао да саопштим у вези са задатком посланства. Укратко, наши ставови су били овакви: да је што се цара тиче, све око женидбе испуњено и извршено и да њему (краљу) не стоји ни једна препрека да послу озбиљно приступи и изврши га.

Т. Метохит

После Милутинове смрти- грађански рат за престо између Милутинових синова (Стефан и Константин) и Драгутиновог сина Владислава.

*Победник и владар постаје Стефан Дечански (надимак по задужбини Дечани)

*Стефан је једно време био у Цариграду (7 година). Тамо је послат по очевој казни јер је покушао побуну против њега.

1330. БИТКА КОД ВЕЉУЖДА (ЋУСТЕНДИЈА)

Византијски цар+бугарски цар → српски краљ Стефан Дечански

*Стефан је победио јер није дозволио спајање војске два цара

СРБИЈА ЈЕ ПОСТАЛА ВОДЕЋА ЗЕМЉА У ИСТОЧНОМ ДЕЛУ БАЛКАНСКОГ ПОЛУОСТРВА

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА- БИТКА КОД ВЕЛБУЖДА (март-јули 1330.године)

КРАЉ СТЕФАН ДЕЧАНСКИ

Почетком следећег пролећа постало је јасно да се краљ Србије неће смирити док се не освети Михаилу због увредљивог и неправедног поступања према његовој сестри. Он је њу без разлога одбацио иако му је била законита жена и изродила му синове, који су му могли бити наследници у власти, и оженио се царевом сестром. Михаилу је због тога упутио посланство цару подстичући га да са ромејског тла упадне у земљу Трибала. Он и сам намерава да са јаком војском крене у поход, тако да (краљ) неће бити кадар да се бори на две стране и биће ослабљен губитком велике земље на обе стране. До касног пролећа они су се припремали за поход. (...)

Михаило је сакупио веома бројну војску од 12.000 људи из своје сопствене земље и још три хиљаде скитских најамника и упао је у земљу Трибала преко северних делова планине Хема, тамо где се налазе извори реке Стримона. Четири дана он се задржавао несметано пустошећи и пљачкајући непријатељску земљу, секући дрвеће и уништавајући поља не наишавши на некога ко би му се с оружјем супротставио. Али, петог дана са изласком сунца појави се и краљ Србије предводећи снажну

војску, чије је оружје блеском заслепљивало очи посматрача. Пошто су се обе војске распоредиле и били подигнути ратни знаци, краљ је подстакао своје одреде да се храбро боре, а сам је кренуо на онај део Михаилове војске који је био под заставом имајући са собом 1.000 келтских коњаника који су се одликовали величином тела, изузетном снагом и били су најбоље извежбани и искусни у руковању оружјем. Без великог напора он је, устремивши се на Михаилов бојни ред, потукао главнину војске око њега и заробио Михаила, живог али рањеног. Остала бугарска војска била је тамо највећим делом посечена, а оно што је преостало вратило се кући оплењено до голе коже. Михаилу је још три дана гледао сунчану светлост, живећи једва свестан своје несреће, а четвртог дана је умро пошто му тело није издржало смртоносне ране. Када је цар сазнао о тим догађајима вратио се најбрже што је могао Цариград, не учинивши ништа и не претрпевши ништа.

Нићифор Григора

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА- ОСВАЈАЧКИ ПЛАНОВИ СТЕФАНА ДУШАНА

Највиши домет Душанове амбиције било је освајање Цариграда. Међутим, само са копненом војском с којом је располагао није могао Душан ништа предузети против тврђих цариградских зидова. Зато је затражио помоћ од највеће поморске силе тога доба Венеције. То се види из докумената о српском посланству које је у пролеће 1350. године посетило дужда. Из опширног посланства издвојени су овде само тражење и одговор који се односе на помоћ за освајање Цариграда.

1350 дана 13 априла... Доле исписано је посланство изложено дуждевској влади од стране племенитог мужа Михајла Буће посланика пресветлог цара Рашке и Романије... Затим, пошто је господин цар милошћу божијом задобио и обвезао десет делова Византије, цариградског царства, осим града Цариграда који не може да освоји и потчини; да дуждевска влада изволи дати му помоћ на мору у војсци и галијама. И ако се деси да тако учини Господ, да се речени град потчини, господин цар жели и пристаје да читав деспотат припадне општини венецијанској. А ако не би хтела деспотат, тада се господин цар нуди да, уз помоћ дуждевске владе на мору, нападне град Перу, и ако се деси да се он освоји да припадне венецијанској општини...

Венеција је тактично одбила Душанову понуду.

...На шесто поглавље, којим се тражи помоћ у галијама за потчињење Византијског царства, да се одговори: да смо у примирју са цариградским царем, којим смо се између осталог заклетвом везали да поштујемо чисти и истински мир са њим и његовом војском.

И он је, обратно, везан да то чини према нама. Због тога то не можемо учинити без веома тешке увреде Бога и гажења заклетве и повреде наше части и доброга гласа. Због тога може да нас пресветлост царева држи за оправдано извињење од наведене молбе.

С. Ђурковић

Цар Душан

ДОЧЕК ЦАРА ДУШАНА У ДУБРОВНИКУ

СТЕФАН ДУШАН 1331-1355

*као дете 7 година је у Цариграду где му је отац био прогнан

* носи титулу младог краља и управља Зетом

*Дошао на власт насилно уз помоћ властеле (оца заточио у граду Звечану) јер његов отац Стефан Дечански није желео да се територијално проширује Душан склапа савез са Бугарском оживевши се сестром бугарског цара Јеленом.

*Полуострво Стон и Пељешац је продао Дубровчанима

Душан је удвостручио српску државу на рачун Византије (освојио Епир, Тесалију, Албанију)

*У рату против Византије њему помаже грађански рат у Византији и епидемија куге (касније)

ОСВАЈАЊЕ ГРАДА СЕРА ЈЕ НАЈВЕЋИ ДОМЕТ.

ГРАНИЦЕ ДУШАНОВЕ ДРЖАВЕ:

СЕВЕР- РЕКА ДУНАВ, ЈУГ- КОРИНТСКИ ЗАЛИВ (ГРЧКА)

Крајем 1345. се прогласио за „цара Срба и Грка“

*уздигао је Српску цркву у ранг

Патријаршије (Јоаникије је постао први патријарх)

*седиште Патријаршије било је у манастиру код Пећи

***1346. ДУШАН СЕ У СКОПЉУ НА ВАСКРС КРУНИСАО ЗА ЦАРА „СРБА И ГРКА“ (крунише га патријарх Јоаникије уз присуство Светогораца, бугарског патријарха и охридског архиепископа)- син Урош је крунисан за краља**

*од папе је тражио да га прогласи за „капетана хришћанства“ за рат против Турака

План освајања Цариграда није успео због цареве изненадне смрти.

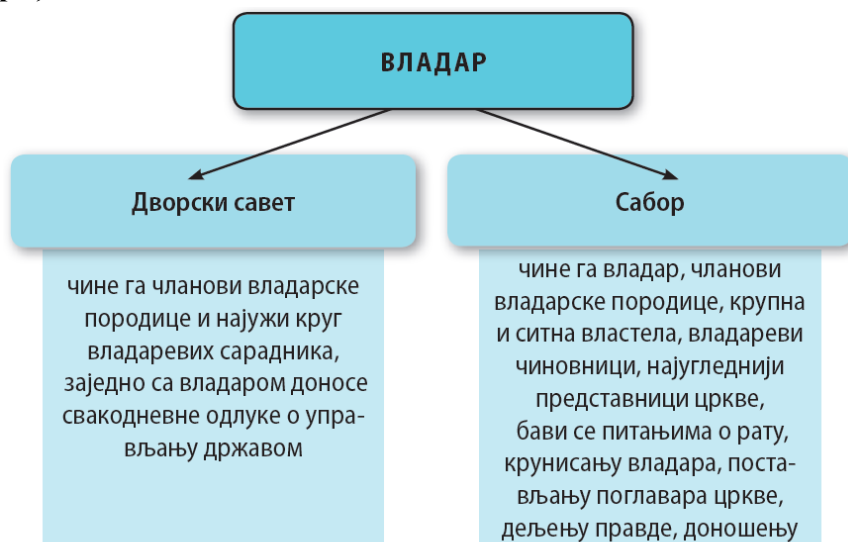
*Душан додељује византијске титуле: деспот („господар“), севастократор („узвишени господар“), ћесар

*ДРЖАВА ЈЕ БИЛА ПОДЕЉЕНА НА ЖУПЕ

*ВЛАСТЕЛИНСТВОМ управља феудални господар, **КЕФАЛИЈА** градовима.

***ВЛАСТЕЛИН КРАЈИШНИК** управља крајиштем.

***Цар Душан је у новоосвојеним областима задржао исти начин владавине постављајући своје рођаке за намеснике.**

ПОДЕЛА ДРУШТВА У СРЕДЊОВЕКОВНОЈ СРБИЈИ

***МЕРОПСИ (ЗЕМЉОРАДНИЦИ)**
"РАБОТАЈУ" ДВА ДАНА У НЕДЕЉИ ЗА ГОСПОДАРА.
ТИТУЛУ МЛАДОГ КРАЉА НОСЕ ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИЦИ

*У почетку се друштво дели на:
ВЛАСТЕЛУ, ВОЈНИКЕ И
УБОГЕ ЉУДЕ.

Међу себрима били су и:

***СОКАЛНИЦИ (послуга на двору)**

***ОТРОЦИ**

*сточари се другим именом називају **ВЛАСИ**

- **ДУШАНОВ ЗАКОНИК (ОДРЕДБЕ И ИЗ ДОМАЋЕГ И ИЗ ВИЗАНТИЈСКОГ ПРАВА)- донет на сабору у Скопљу-1349, а допунио у Серу.**

УЈЕДНАЧЕНЕ РАЗЛИЧИТЕ ОДРЕДБЕ У РАЗНОРОДНОЈ СРПСКОЈ ДРЖАВИ

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА-РЕЧ ЦАРА СТЕФАНА ДУШАНА

Зато и ја, најоданији роб Господа мога Христа, Богом венчани и благоверни цар Стефан, царски скиптар с вером држећи у рукама, и с најљубљенијим сином царства ми, краљем Урошем, и Богом дарованом царицом госпођом Јеленом, пожелех некоје врлине и најистинитије и православне вере законе поставити, како их треба држати и бранити по светој и свесабornoј и апостолској цркви Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа, по земљама и градовима, да се не би умножила у области царства нашега нека злоба, зло домишљање и лукава мржња, него да сви поживимо у пуној тишини и мирноме животу и у животу православне вере са свима људима царства нашега, малима и великима, и да постигнемо царство небеско у ономе будућем веку. Амин.

Законик цара Душана

ИЗ ДУШАНОВОГ ЗАКОНИКА (1349. и 1354.)

Чл.26. О ослобођењу црква: Цркве све, што се налазе у земљи царства ми, ослободи царство ми од свих работа, малих и великих.

Чл.33. О суду људи црквених: Црквени људи у свакој парници да се суде пред својим митрополитима, и пред епископима и игуманима, и која су оба човека једне цркве, да се суде пред својом црквом, а ако ли буду парничари двеју црква, да им суде обе цркве.

Чл.39. О властели и властеличићима:

Властела и властеличићи, који се налазе у држави царства ми, Србљи и Грци, што је коме дало

царство ми у баштину и у хрисовуљи, и што држе до овога сабора, баштине¹ да су сигурне.

Чл.42. О баштини слободној: И баштине све да су слободне од свих работа и данака царства ми, осим да дају соће² и војску да војују по закону.

Чл.43. О насиљу над баштином:

И да није властан господин цар, или краљ, или госпођа царица икоме узети баштину силом, или купити, или заменити, осим ако ко сам пристане.

Чл.48. О умрлим властелима:

Када умре властелин, коњ добри и оружје да се даје цару, а свиту велику и сребрн појас да има његов син, и да му цар не узме, ако ли не узима сина, него има кћер, да је с тим власна кћи, или продати или дати слободно.

Чл.49. О крајишнику³ властелину:

Властела крајишници, која војска отуда дође и плени земљу цареву, те прође опет кроз њихову земљу, та властела све да плате кроз којих је области прошла.

Чл.50. О псовци: Властелин, који опсује и осрамоти властеличића, да плати сто перпера, и властеличић, ако опсује властелина, да плати сто перпера и да се бије штаповима.

Чл.52. О невери: За неверу, за сваку кривицу, брат за брата, и отац за сина, рођак за рођака; који су одељени у својим кућама од оног који није скривио, ти да не плате ништа, осим онога који је скривио, његова и кућа да плати.

Чл.55. О псовању властеоском: И ако властелин, или властеличић опсује себра, да плати сто перпера; ако ли себар опсује властелина, или властеличића, да плати сто перпера и да се осмуди⁴.

Чл.61. О повратку (с) војске:

Кад дође властелин с војске кући, или који било војник, ако га ко позове на суд, да остане код куће три недеље, потом да иде на суд.

Чл.62. О позиву властеоском: Властели велики да се позивају с писмом судијиним, а остали с печатом.

Чл.63. О кефалијама⁵:

Кефалије, што су у градовима, да узимају доходак по закону, и да им се продаје жита, и вина, и меса за динар што другоме за два, но грађанин то да му продаје, а други нико.

Чл.67. О робовима и меропсима: Робови и меропси, који седе заједно у једном селу, свака плаћа, која долази, да плаћају сви заједно; по људима, како плаћу плаћају и работу работају, тако и земљу да држе.

Чл.68. О закону: Меропсима закон по свој земљи: У недељу да работају два дана пронијару, и да му даје у години перперу цареву, и заманицом да му коси сена дан један, и виноград дан један, а ко нема винограда, а они да му работају друге работе дан један, и што уработа меропак, то све да држи, а друго ништа, против закона, да му се не узме.

Чл. 69. О сабору себрова: Збора себрова да не буде, а ако се нађе ко као саборник, да му се уши отсеку, и да се осмуде покретачи.

Чл.85. О бабунској⁶ речи: И ко рекне бабунску реч, ако буде властелин, да плати сто перпера, аколи буде себар да плати дванаест перпера и да се бије штаповима.

Чл.94. О убиству: Ако убије властелин себра у граду, или у жупи, или у катуну, да плати тисућу перпера, ако ли себар властелина убије, да му се обе руке отсеку и да плати триста перпера.

Чл.105. О писмима царевим: Писма царева која се доносе пред судије за што било, а побија их законик царства ми, што сам написао које било писмо, она писма, која побије суд, та писма да узму судије и да их донесу пред царство ми.

Чл.118. О тргу: Трговци, који иду по цареву земљи, да није властан никоји властелин, ни који било човек силом им сметати, или шчепати робу, а новац му силом наметнути; ко ли се нађе да је силом растворио или растурио да плати петсто перпера.

Чл.119. О трговцима: Трговци и мале и велике потребне робе скрлата да иду без сметње по земљи цареву, да продају и купују, како кому трг доноси.

Чл.120. О цариницима: Цариник царев да није властан сметати или задржати трговца, да му коју робу прода у бесцење; Слободно да пролази сваки по свим трговима и по вољи да се креће са својом робом.

¹ Баштина - наслеђе

² Соће – порез на земљу

³ Крајишник – гранични војни заповедник

⁴ Осмудити – спалити браду и косу

⁵ Кефалија – поглавар места, града

⁶ Бабунска реч- богумилска, јеретичка реч

Чл.121. Да није властан властелин, ни мали ни велики, ни који било други, задржати или спречити своје људе или друге трговце, да не иду на тргове царева, но да иде сваки слободно.

Чл.122. О трговцима: Ако ли властелин задржи трговца, да плати триста перпера, ако ли га цариник задржи да плати триста перпера.

Чл.124. О хрисовуљама⁷: Градови грчки које је заузео господин цар, што им је записао хрисовуље и простагме⁸, што имају и држе до овога сабора, то да држе, да им је сигурно и да им се не узме ништа.

Чл.145. О лоповима и разбојницима: Заповеда царство ми: По свим земљама, и по градовима, и по жупама и по крајиштима лопова и разбојника да није ни у чијем пределу. И овим начином да се укине крађа и разбојништво: У којем се селу нађе лопов или разбојник, то село да се распе, а разбојник да се стрмоглав обеси, а лопов да се ослепи, а господар села тога да се доведе свезан царству ми, да плаћа све што је учинио разбојник или лопов од почетка, и опет да се казни као лопов или разбојник.

Чл.172. О судијама:

Све судије да суде по законуку, право, како пише у законуку, а да не суде по страху од царства ми.

Никола Радојчић

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

НЕМИРИ У СРПСКОМ ЦАРСТВУ ПОСЛЕ СМРТИ СТЕФАНА ДУШАНА (Крај 1355 - почетак 1356. године)

А у исто време умро је и Краљ Трибала (Срба) и не мали метеж се распламса међу Трибалима. Наиме, и Симеон, Краљев брат, тада владајући Акарнанијом, тежио је за читавом влашћу над Трибалима, као да му заиста припада и многе је од угледних међу Трибалима придобио као помагаче у подухвату; и Краљев син Урош, због очинске власти, заратио је на стрица. И Јелена, његова (Урошева) мајка, једнако не верујући ни сину ни мужевљевом брату Симеону, многе градове потчинивши и окруживши се знатном војском, држала је власт за себе, никога не нападајући, нити покрећући рат. И најмоћнији од великаша код њих (Трибала) оне слабије уклонише са власти и сваки себи потчињавајући оближње градове, једни су у борби Краљу помагали, сами не учествујући нити му се као господару потчињавајући, него шаљући помоћну војску као савезници и пријатељи, а други су помагали стрицу Симеону; а неки од њих никоме нису пришли, него су, држећи постојећу војску, гледали у будућност да се придруже оном ко би надвладао. Ромеји, који су за толико време много и страшно пропатили од Трибала, добивши прилику да и оно што је освојено поврате и да варварима траже казне за дрскости, због трајања грађанског рата и побуна, сасвим некорисно су време страћили. Деспот Нићифор Дука, видећи настало стање код Трибала и надајући се да ће брзо повратити очинску власт, а још и зато што је Прељуб који је имао власт у Тесалији и сам умро, наоружавши бродове (тријере), отпловио је из Еноса у Тесалију, остављајући супругу у Еносу. И искрцавши се, за кратко време је освојио Тесалију, пошто му од оних тамо нико није пружио отпор, аи пошто су Тесалци спремно пришли и као из великог метежа трибалске власти пребегли у тиху и пуну мира државу Ромеја.

Јован Кантакузин

Против младог цара Уроша (1355-1371) устао је Душанов полубрат Симеон, управник Тесалије, али је властела одржала Уроша на власти.

*ОБЛАСНИ ГОСПОДАРИ- крупна властела која је присвојила поједина владарска права и самостално владала

ОБЛАСНИ ГОСПОДАР	ОБЛАСТ КОЈОМ УПРАВЉА
Кнез Војислав Војиновић (после њега жупан Никола Алтомановић- његов синовац)	Од Рудника до Јадранског мора
Деспот/цар Симеон	Епир, Тесалија
Деспот Јован Комнин Асен	Јужна Албанија
Краљ Вукашин Мрњавчевић	Македонија (центар Прилеп)
Деспот Угљеша Мрњавчевић (пре њега царица Јелена)	Серска област
Балшићи	Зета
Браћа Драгаши (Константин и Јован)	Источна Македонија

*** 1365. Урош је Вукашину дао титулу краља који му постаје савладар**

*у почетку све раде заједно, али временом Вукашин почиње самостално да иступа

⁷ Хрисовуљ, хрисовуља – свечана владарска повеља са златним печатом

⁸ Простагма – владарска одлука, наредба

*УРОШ И ВУКАШИН СУ ЗАЈЕДНО НАСЛИКАНИ У МАНАСТИРУ ПСАЧИ

*по предању Вукашин је убио Уроша што није тачно

*1371. Битка на Марици- српску војску предводе браћа Мрњавчевићи (краљ Вукашин и деспот Угљеша)

УРОШ НЕМА СИНОВА ПА ЈЕ ЗА ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИКА ПРОГЛАШЕН ВУКАШИНОВ СИН
МАРКО ПРОТИВ ЧЕГА СУ ОБЛАСНИ ГОСПОДАРИ У РАШКОЈ ЖУПАН НИКОЛА АЛТОМАНОВИЋ
И КНЕЗ ЛАЗАР.

ВЛАДАР	ТИТУЛЕ	ГОДИНЕ ВЛАДАВИНЕ
Стефан Немања	Рашки велики жупан	1166-1196
Стефан Немањић Првовенчани	Рашки велики жупан, краљ	1196-1227
Радослав	Краљ	1227-1234
Владислав	Краљ	1234-1243
Урош	Краљ	1243-1276
Драгутин	Краљ	1276-1282
Милутин	Краљ	1282-1321
Стефан Дечански	Краљ	1321-1331
Душан "СИЛНИ"	Млади краљ, краљ(1331-1346), цар (1346-1355)	1331-1355
Урош "НЕЈАКИ"	Млади краљ, краљ(1346-1355), цар (1355-1371)	1355-1371
Душанов полубрат Симеон	Деспот, цар	
Владар	Задужбина (манастир са црквом које су за спас душе подизали владари или великаши)	
Стефан Немања	Студеница, Хиландар, Ђурђеви Ступови	
Стефан Првовенчани	Жича	
Стефан Дечански	Високи Дечани (фреска светородне лозе Немањића), насликана и царска породица око 1340.године	
Стефан Урош	Сопотани (Јелена Анжујска- манастир Градац)	
Милутин	Грачаница, Богородица Љевишка(Призрен), Бањска	
Душан	Св. Арханђели код Призрена	

НА НОВЦУ ЦАРА УРОША СТОЈИ НАТПИС НА ЛАТИНСКОМ ЈЕЗИКУ "Urosius imperator", А
НА ВУКАШИНОВОМ НОВЦУ ЈЕ ЋИРИЛИЧНИ НАТПИС НА СТАРОСЛОВЕНСКОМ "крал"
НЕМАЊИЋУ КРУНУ ПО ИЗУМИРАЊУ НЕМАЊИЋА ПРЕУЗЕО ЈЕ БОСАНСКИ ВЛАДАР ТВРТКО (
двострука круна- "краљ Србије, Босне, Приморја и западних страна")

На полуострву Атос на Халкидику развила се најпознатија монашка заједница **СВЕТА ГОРА.**
У време цара **ВАСИЛИЈА I (867-886)** Атос је добио владарску заштиту и самоуправу.
Грузијски манастир- ИВИРОН
Бугарски манастир- ЗОГРАФ
Руски манастир- СВЕТИ ПАНТЕЛЕЈМОН
Српски манастир- ХИЛАНДАР

БОСНА

*Око горњег тока реке Босне. У почетку само географски појам, а у раном средњем веку се налази у саставу: Србије, Самуилове државе и Зете.

*Борба за превласт између Византије и Угарске. Угарски крсташки ратови по дозволи папе против јеретика.

***Бан Кулин 1180-1204. Испрва византијски, а затим угарски вазал.**

*савременик Стефана Немање и Стефана Немањића

*Повелја Дубровчанима. Он штити и дубровачке трговце, али и јеретике који су се доселили из Приморја- **ПАТАРЕНИ. "ЦРКВА БОСАНСКА"**- има подршку владара и властеле и заједнички се боре против угарског утицаја.

**** **бан-** имућан, моћан човек; владарска титула у средњовековној Босни

Бан СТЕПАН II КОТРОМАНИЋ 1314-1353 „од Саве до мора, и од Цетине до Дрине"-
УТРОСТРУЧЕНА (савременик Милутина, Стефана Дечанског и Душана)

*био је читаво време владавине угарски вазал

Освајања наставља његов **синовац Твртко I 1353-1391.**

*праунук краља Драгутина Немањића

Заједно са кнез Лазаром ратује против жупана Николе Алтомановића и после победе дели његову област.

1377. крунисан двоструким венцем у манастиру Милешева на Митровдан.

У повељи Дубровчанима назива себе "краљ Србије, Босне, Приморја и Западних страна".

Касније (1390) је био "краљ Срба, Босне, Далмације, Хрватске и приморја"- ВРХУНАЦ БОСНЕ.

Средњевековни град Благај изграђен над извором Буне у XIV веку. Босански град Кључ.

ДУБРОВНИК

Дубровник је основан почетком VII века, а основали су га одбегли становници Епидавра после напада Словена и Авара. Састојао се у почетку од романског и словенског насеља који су убрзо спојени. Словени га називају Дубровник (дубрава= шума), а Романи Рагуза.

ПРОШИРЕЊА:

XIV век- Цар Душан им је уступио Стон и Пељешац- 1333. за годишњу надокнаду српским владарима од 500 перпера;

крај XIV века босански владар им је предао дубровачко приморје од града до Стона- 1399.

купио је жупу Конавли- 1419. Укључени су убрзо и Мљет и Ластово.

*Дубровник је увек био под влашћу неке друге, јаче од себе, државе

До 1204. је под Византијом;

1204-1358.- признаје врховну власт Венеције- Млетачки дужд поставља кнеза.

1358-1526.- признаје врховну власт Угарске

Подела друштва: **властела** и **пучани** (немају права да владају)

Дубровчани су били најпознатији трговци овог дела Европе.

РЕПУБЛИКАНСКО УРЕЂЕЊЕ: ВЕЛИКО ВЕЋЕ (сви пунолетни мушкарци из властелинских породица). Оно бира **ВЕЋЕ УМОЉЕНИХ** и **МАЛО ВЕЋЕ. КНЕЗ** (бира се на месец дана) и **МАЛО ВЕЋЕ** спроводе одлуке друга два већа.

Дубровчани у средњевековној Србији и Босни закупљују: рударска окна, владарске царине и ковнице новца.

ДУЖД- ПОГЛАВАР МЛЕТАЧКЕ РЕПУБЛИКЕ; ПЕРПЕРА- НОВАЦ

КУЛТУРА СРБА

Читава култура и уметност су у средњем веку под верским утицајем.

Оригинална књижевна дела: **ЖИВОТОПИСИ (ЖИТИЈА)** српских владара и црквених старешина. Прва житија су посвећена Стефану Немањи.

писац	дело
архиепископ Сава и краљ Стефан Првовенчани	<i>Житије Светог Симеона</i> (Немање)
Светогорски монах Доментијан	<i>Житије Светог Симеона и Житије Светог Саве</i>
архиепископ Данило II	<i>Животи краљева и архиепископа српских</i>
Монахиња Јефимија	<i>Похвала кнезу Лазару</i>
Константин Михаиловић из Островице	<i>Јаничарење успомене (на пољском језику)</i>

➤ Штампарија на Цетињу- 1493. године оснивач Ђурађ Црнојевић.

➤ Прва штампана ћирилица књига на Балкану био је *Октоих*.

РОДОСЛОВИ, ЖИТИЈА И ЛЕТОПИСИ ИМАЈУ ЦИЉ ДА УЗДИЖУ И СЛАВЕ ДИНАСТИЈУ НЕМАЊИЋА.

ЛЕТОПИС ПОПА ДУКЉАНИНА- XII ВЕК- једино дело писано латиницом, најраније историјско дело ПРАВНИ СПОМЕНИЦИ:

СТАТУТУ ПРИМОРСКИХ ГРАДОВА НАПИСАНИ СУ НА ЛАТИНСКОМ ЈЕЗИКУ.

СТАТУТ НОВОГ БРДА НАСТАО ЈЕ КАО ДОДАТАК РУДАРСКОМ ЗАКОНИКУ ДЕСПОТА СТЕФАНА ЛАЗАРЕВИЋА.

Душанов законик је усвојен на сабору у Скопљу 1349., а допуњен на сабору у Серу.

Имао је преко 200 чланова- тачно 201 члан.

Написан је на народном старосрпском језику

Извори: домаће феудално и обичајно право и из византијског права.

Садржи одредбе из разних области права, а обухваћени су сви друштвени слојеви.

Казне нису исте за све: што је положај већи то је казна мања. **КЛАСНО ОБЕЛЕЖЈЕ**

Стилови у архитектури		
Рашка школа (стил)	Српско-византијски стил	Моравска школа (стил)
под утицајем романике из приморских градова: црква Светог Петра код Новог Пазара, Студеница, Жича, Милешева, Сопотани и Свети Ахилије	Од времена освајања краља Милутина: Грачаница, Богородица Љевишка, Краљева црква, Свети Арханђели, Пећка патријаршија, Дечани	Раваница, Манасија, Каленић, Љубостиња...

ФРЕСКО СЛИКАРСТВО.

СТЕЊАК- НАДГРОБНИ СПОМЕНИК ИСКЛЕСАН ОД ВЕЛИКИХ КАМЕНИХ БЛОКОВА.

Фреска Анђео на Христовом гробу налази се у задужбини краља Владислава Милешеви.

Најстарије фреске су настале у цркви Св. Михаила у Стону с краја XII века.

Фреске *Бели анђео* у манастиру Милешева и *Успење Богородице* у Сопотанима спадају у ремек-дела светске уметности.

Српске цркве и манастири: црква Светог Петра, Студеница, Ђурђеви Ступови, Дечани, Пећка патријаршија, Грачаница и црква Богородице Љевишке, стављени су под заштиту међународне организације за културу при Уједињеним нацијама (УНЕСКО). Тако су постали део светске културне баштине.

Деспот Јован Угљеша (манастир Ватопед)

краљ Марко

Цар Урош

краљ Вукашин

протовестијар Стан

ПРОДОР ТУРАКА НА БАЛКАНСКО ПОЛУОСТРВО

ТУРЦИ ОСМАНЛИЈЕ воде порекло од Турака Селџука који су у XI веку основали велику државу на просторима: Ирана, Ирака и византијског дела Мале Азије.

*Распале селџучке државе ујединио је султан **ОСМАН** и основао снажну државу.

*Османско царство је било подељено на ејалете и пашалуке.

*У XIV веку Османлије прелазе на Балканско полуострво, освајају **Галипољ (1354)**, а престоницу из Мале Азије су пребацили у град **ЈЕДРЕНЕ**. (око 1365)

***ТУРСКИ ФЕУДАЛНИ ПОРЕДАК**= ИЗРАЗИТО ВОЈНО ОБЕЛЕЖЈЕ. Освојене земље султан је делио **СПАХИЈАМА** који су за војну службу добијали **СПАХИЛУК**.

СПАХИЛУК НИЈЕ БИО НАСЛЕДАН ВЕЋ ЈЕ ЊЕГОВО ДОБИЈАЊЕ ЗАВИСИЛО ИСКЉУЧИВО ОД ЗАСЛУГА. **Зависни сељаци** су плаћали **ХАРАЧ** (дукат по мушкој глави) **ДЕСЕТАК** и били су обавезни на **КУЛУК** (РАДНУ ОБАВЕЗУ). **ТУРСКА ВОЈСКА**= **СПАХИЈЕ** (КОЊАНИЦИ, земљопоседник) и **ЈАНИЧАРИ** (елитни војник, пешадинач-ПЛАЋЕНИЧКА ПЕШАДИЈА НАСТАЛА

ОД ДЕЧАКА ХРИШЋАНСКОГ ПОРЕКЛА КОЈИ СУ ОДВОЂЕНИ У СТАМБОЛ У *ДАНКУ У КРВИ* И ПОСТАЛИ ЕЛИТНИ ДЕО ВОЈСКЕ).

На челу Турске налазио се СУЛТАН- МОНАРХ НЕОГРАНИЧЕНИХ ПРАВА И ВЕРСКИ ПОГЛАВАР, БОЖЈИ НАМЕСНИК. **ТУРСКА= ВОЈНО-ФЕУДАЛНА МОНАРХИЈА.**

Хришћанске државе биће лак плен Турцима јер су оне биле потресане унутрашњим сукобима(грађанским ратовима и династичким сукобима).

Српско царство било је подељено на осамостаљене феудалне области:

ЕПИР И ТЕСАЛИЈА	СИМЕОН- СИНИША НЕМАЊИЋ, ДУШАНОВ ПОЛУБРАТ
МАКЕДОНИЈА	ВУКАШИН И УГЉЕША МРЊАВЧЕВИЋ
ЗЕТА	БАЛШИЋИ
КОСОВО	ВУК БРАНКОВИЋ
ПОМОРАВЉЕ	КНЕЗ ЛАЗАР ХРЕБЕЉАНОВИЋ

У Марковом манастиру код Скопља који је задужбина краља Вукашина стоји титула и име краља Вукашина

26. СЕПТЕМБАР 1371. МАРИЧКА БИТКА КОД МЕСТА ЧЕРНОМЕН- Македонија губи независност, а краљ Марко постаје турски вазал.

*****Маричка битка је представљала преломни догађај у историји балканских земаља.

Заузимањем Македоније Турци су померили границе ка западу и учврстили се на Балкану.***

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

ПРИПОВЕСТ О СРБИМА И ЊИХОВА ПОГИБИЈА НА МАРИЦИ

Причају да су неверници Срби, који се беху скупили, продужили пут право и дошли близу Једрена. Лала Шахин покупи газије које беху спремне, па их поведе у сусрет према неверницима. Навече,

кад се спусти мрак, нареди да затреште добоши. Ослонивши се на Бога вишњег кликнуше исламско вјерују: “Бог је највећи”! Лала Шахин са газијама навали као соко кад се залети на чавке. Неверник се заустави. Чим неверници чуше бубњање добоша, ударише један на другог. То се догодило поред реке Марице. Највећи број неверника сручи се у реку. Подавише се. Од тих неверника мало се који спасе. Што претече, све је било побијено. Неке по путу стигоше и уништише. Сад то место зову Српска Погибија. Кад су неверници божјом помоћи били разбијени, одоше.

Мехмед Нешрија

ИНОК ИСАИЈА УЗ ПРЕВОД ПСЕУДО-АРЕОПАГИТА

Последице битке на Марици (одломак)

А књигу ову светог Дионисија (Ареопагита), велим, у добра времена почех, када божанствене цркве и Света Гора рају подобно цветаху, као неки сад крај извора увек напајан; а сврших ту у најгоре од свих злих времена, онда када разгневи Бог хришћане западних крајева, и подиже деспот Угљеша све српске и грчке војнике, и брата свога Вукашина краља, и друге велможе многе, негде до шездесет тисућа изабране војске, и пођоше у Македонију на изгнање Турака, не судивши да гњеву божју нико није моћан противстати. Те не изгнаше, но сами од њих убијени бише, и тамо кости њихове падоше, и непогребени остае, и веома много мноштво једни од оштрице мача умреше, а други у ропство одведени бише; неки од њих спасоше се бекством и дођоше.

И толика нужда и зло љуто обли све градове и крајеве западне, колико ни уши слушаше, ни очи видеше. А по убијању мужа овог храброг деспота Угљеше просуше се Измаиљћани, и полетеше по свој земљи, као птице по ваздуху, и једне од хришћана мачем клаху, друге у ропство одвођаху. А оне који су остали смрт прерано поже. Они који су од смрти остали глађу погубљени бише. Јер таква глад би по свим крајевима, каква не би од постанка света, ни потом таква, Христе милостиви, да буде. А оне које глад не погуби, ове допуштењем божјим вуци ноћу и дању нападајући ждераху. Авај, јадан призор би да се види. Оста земља од свих добра пуста: и људи, и стоке, и других плодова. Јер не би кнеза, ни вође, ни наставника међу људима ни да их избавља ни да спасава, но сви се испунише страхом измаиљћанским, и срца храбра јуначких људи у најслабија срца жена претворише се. У то време и српске господе седми, мислим, род крај прими. И уистину тада живи оглашаваху за блажене оне који су раније умрли. И верујте ми не ја, који сам незналица по свему, но и онај премудри међу Јелинима Ливаније не би могао писањем представити нужду која постиже хришћане западних крајева.

Стари српски записи и натписи.

МОРАВСКА СРБИЈА У БОРБИ ПРОТИВ ТУРАКА

*Задужбина кнеза Лазара-манастир Раваница где су пренете мошти кнеза Лазара после Косова.

*Отац му се звао Прибац, а жена Милица (од рода Немањића- Вуканова лоза)

*Лазар је испрва био ставилац на двору цара Уроша, а када је Вукашин постао царев савладар 1365. он напушта двор у одлази у своју феудалну област (**горњи ток Јужне Мораве и око Новог Брда**). Погодује му слом на Марици Мрњавчевића и смрт цара Уроша.

*Краљ Марко је био једини крунисани господар, али је његова власт била ограничена само на Прилеп и део западне Македоније.

*1375. на сабору је прогласио измирење Српске и Васељенске патријаршије (сукоб од времена цара Душана)

*1373. заједно са **Твртком Котроманићем** ратује против Николе Алтомановића.

***ДРЖАВА КНЕЗА ЛАЗАРА ОБУХВАТАЛА ЈЕ СЛИВ СВЕ ТРИ МОРАВЕ И ПРОСТИРАЛА СЕ ОД ИЗВОРИШТА ЈУЖНЕ МОРАВЕ ДО ДРИНЕ,САВЕ И ДУНАВА.**

*У саставу његове државе били су: Ново Брдо, Рудник, Крушевац, Ниш и Ужице.

*Подршка цркве због заштите њених интереса, изградње манастира и даривања. Црква је једино у њему видела личност која би могла да обнови раскомадано српско царство.

*За напад на Србију султан Мурат је окупио одреде из азијских и европских делова царства заједно са синовима Јакубом и Бајазитом.

*Кнез Лазару је у помоћ дошао господар Косова Вук Бранковић, а један одред шаље и краљ Твртко.

ХЕСАП- БРОЈ, РАЧУН.

КОСОВСКИ БОЈ- 15.(28.) ЈУН 1389. НА ВИДОВДАН НА КОСОВУ ПОЉУ, недалеко од Приштине.

ОБОЈИЦА ВЛАДАРА СУ УБИЈЕНА. МИЛОШ (К)ОБИЛИЋ. БАЈАЗИТ ЈЕ НАРЕДИО УБИСТВО ЈАКУБА.

*ГАЗИМЕСТАН- место битке

СУЛТАНОВА СМРТ ЈЕ УСЛОВИЛА ДА СЕ СМАТРА ДА ЈЕ ТУРСКА ИЗГУБИЛА НА КОСОВУ.

Наследници кнеза Лазара су признали врховну власт турског султана.

КОСОВСКА ЛЕГЕНДА--- ЗАСНОВАНА НА ИСТИНИТОМ ДОГАЂАЈУ. ИСТИНИТЕ ЛИЧНОСТИ У ЊОЈ СУ: КНЕЗ ЛАЗАР, КНЕГИЊА МИЛИЦА, ВУК БРАНКОВИЋ И МИЛОШ ОБИЛИЋ.

НЕИСТИНИТЕ ЛИЧНОСТИ: ЈУГ-БОГДАН И БРАЋА ЈУГОВИЋИ, ТОПЛИЦА МИЛАН И КОСАНЧИЋ ИВАН.

У легенди Југ Богдан је отац кнегиње Милице, а Милош Обилић био други зет кнеза Лазара, поред стварног зета Вука Бранковића. Сукоб Милоша и Вука и клевета пре битке. Издајство Вука Бранковића је измишљено, а Муратово убиство је стварно. ПРОКЛЕТСТВО СЕ СРУЧИЛО НА ВУКА БРАНКОВИЋА ЗБОГ ТОГА ШТО ЈЕ ОН ЈЕДИНИ ПРЕЖИВЕО БОЈ. Заставу у Косовском боју носио је легендарни Бошко Југовић.

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

СУКОБ ЛАЗАРА ХРЕБЕЉАНОВИЋА И НИКОЛЕ АЛТОМАНОВИЋА

Поменути Никола као момак беше велика јуначина и држаше ону покрајину Хума коју је држао његов отац Алтоман за живота цара Стефана. Касније, кад је умро његов стриц чија се област простирала од Дубровачког приморја до Ужица, заузео и његове земље; добио и неке друге крајеве, све до Срема, и владао до границе Босне на Дрини. Био је велики јунак на оружју и спретан, али дрзак, непостојан у свим својим делима и вероломан; врло лако се лађао оружја и започињао рат са свим владарима својим суседима. Верујући, дакле, да нема на свету храбријег и моћнијег од њега, поче ратовати и харати границе Босне према Дрини, причињавајући велике штете босанском бану Твртку. Између осталог дође једаред по наговору и за љубав Милтеновог сина Санка, у Хумску земљу; удари у Бишћу на околину подградија и заузео је, а затим оде до Лопорина и његових села. Поменути Санко био је великаш бана Твртка и држао је сву Хумску земљу од Приморја до Коњица и Невесиње са Горњим и Доњим Власима. Видећи већ речени бан како га Санко напада, крене, с војском против њега и протера га. Он тада пође Николи Алтомановићу с којим је заједнички пљачкао Хумску земљу.(...)

А да не би било ни једног злодела којег се не би латио, одлучи да убије кнеза Лазара и заузме његове области. У том циљу позва га на разговор. Кнез Лазар који је добро познавао његову злобу, није се поуздавао у њ много.

И мада међу њима није било отвореног рата, ипак су мрзели један другог. Но упркос томе уговорише састанак на одређеном месту како би се међусобно разговорили. Кнез Лазар је дошао само са петорицом људи и Никола са исто толико. Ни један ни други није носио уза се оружје. Али, Никола, који је био дошао само зато да одузме живот кнезу Лазару, пре него што се састаше, послао је неке своје поузданике да сакрију оружје под пањеве дрвећа и у снег којег је било на томе месту. Кад су, дакле, обојица стигли и расправили што су имали расправити, Никола извади сакривено оружје и један од његових људи рани у груди кнеза Лазара. Ударац је био тако јак да је Лазар пао на земљу као мртав. Али рана, у ствари, није била смртоносна, јер железно не продриде кроз, пошто се његов врх сударио са златним крстом који је кнезу Лазару висио о врату. Никола и његови људи, верујући да је Лазар сигурно мртав, навалише на његову пратњу. Том приликом су били убијени Михајло Давидовић и Жарко Мерешкић, властела рашка. Како се све више подизала граја, паж који је држао Лазарева коња притрча тамо где је лежао његов господар. Кад је Лазар угледао коња, сместа се подиже и узјахавши побеже. Ово није приметио ни Никола ни ико од његових људи, јер су, како рекосмо, поуздано веровали да је мртав, па су се бацили да поубијају остале. Касније, пак, кад су то приметили, нису се усудили да пођу за њим у потеру, јер су људи кнеза Лазара били у близини и већ су му долазили у помоћ. Стога је Никола био присиљен да бежи, а кнез Лазар је због ране остао много дана у кревету. Кад је потпуно оздравио, послао је поклицаре угарском краљу, молећи га да му помогне како би осветио увреду коју му је нанео подмукли Никола, уз обећање да ће му дати десет хиљада фунти сребра и да ће му убудуће бити покоран и веран слуга. Лазар је преговарао такође с босанским баном Твртком, који је био непријатељ Николин, и молио га да му помогне у овом подухвату. Угарски краљ му је одмах послао хиљаду копљаника под заповедништвом Николе Горјанског, који је тада био бан Срема, а бан Твртко је лично дошао са својом војском.

Здружени тако, сви заједно уђоше с кнезом Лазаром у Николину земљу и ставише све под огањ и мач. Видећи Никола да им се неће моћи одупрети ни супротставити, поче се повлачити према Приморју. Мада је дошао најпре под тврди град Клобук, који је био предао на чување некој властели званој Зорке, и поред многих добротина која је био учинио тој властели, није био примљен у утврђење. Пошто је видео да је издан, продужи према Требињу и Конавлима, али ни

тамо није био радо примљен. Поставши свестан положаја у коме се налазио, замисли се мало куда би се кренуо да потражи спаса. У Дубровник није хтео да оде, јер се није поуздавао у тај град због немилосрдног рата који је с њим водио, мада је тада владао мир међу њима, већ се поврати натраг и уђе у свој тврди град Ужице. Кад је о томе био обавештен кнез Лазар, сместа похита тамо са својом војском и опседне га. Пошто је на разне начине јуришао на град, а нарочито ватром, његови се браниоци, кад више нису могли одолевати, предадоше.

И тако пакосни Никола би заробљен са свом својом имовином. Као заробљеник био је предан на чување некој властели, смртним својим непријатељима. Њихов поглавица је био Стефан Мусић, који му је, по тајном одобрењу кнеза Лазара, дао ископати очи. Тако слеп, боравио је неко време у једном манастиру; касније, идући од места до места, на крају се повуче у Зету код Балшиних синова да би код њих некако животиарио. Ту је завршио своје дане 1374. године. На тај начин Никола Алтомановић, који никада није хтео живети у миру и пријатељству било с ким, беше кажњен за своја зла дела. Од земље и крајева које је он држао сваки савезник узео оно што је било на његовим границама, сем Требиња, Конавала и Драчевице, које заузеше Балшини синови, мада не узеше учешћа у овој рату.

М. Орбин

ПОВЕЉА КНЕЗА ЛАЗАРА МАНАСТИРУ ГОРЊАКУ из 1380. године

Богоспознајна је и сведарна свака царска реч господина нашег Исуса Христа који од небића биће створи и људску природу изнад свих твари удостоји. Није јој (људској природи) даровао само да влада над свим тварима на земљи рођених, већ јој и од својега бића придодаше, то јест разумне ствари из кала начини и самосвојну људску природу створи. Онима што га топло и саосећајно воле – својега бића очинство је обећао, онима што га жељно ишту – синовство његово слободно је даровао и онима што подражавају добровољно његовим страдањима, која је изабрао за наше спасење – већима од свега створио је славно васкрсење своје на радост, ради чега је одредио као посредницу пречисту Владичицу нашу Богородицу, заступницу нашу и заштитницу и заклон поуздани и помоћ, од које се и ја надам милост да добијем на страшном и нелицемерном суду господина нашег Исуса Христа, пред којим анђели са арханђелима стоје. Због тога и ја правоверни кнез Лазар, самодржац све Српске земље, постарих се мало ово приношење да принесем Владичици мојој, пресветој Богородици, и сазидих цркву на месту званом Ждрело Браничевско и приложих и уредих сваким потребама, колико је довољно дому пречисте Богородице.

БОЈ КОД ПЛОЧНИКА 1387. године

Када су изасланици Мурат Бегова изашли пред Лазара, овако су му говорили: “Чуј нас, кнез Лазаре. Нас је овамо послао велики и старховити краљ, наш господар Мурат Бег, господар Турске и свих земаља које зависе од ње, и ми ти у његово име изјављујемо, да ти он поручује, да му дођеш и да му се покориш, онако као што знаш да су учинили твоји суседи (...), изјавив му своју поданост. Ако желиш остати на миру, онда му отвори своју земљу кад дође, и он ће те наградити милошћу и љубављу својом, ако то учиниш. Будеш ли пак упоран и почнеш ли му се противити, и не учиниш ли му по жељи, ми имамо налог рећи ти, да ће наш господар Мурат упасти у твоју земљу с више оружаних војника него што има зрна у овој врећи”.

На ово су одрешили врећу, и показали му шта је у њој било. Пошто је кнез Лазар саслушао ову посланичку беседу, одлучио је одмах одговорити на њу с умереношћу и не хотећи им открити своје праве намере и своју мисао, рекао им је: “Завежите врећу. Ја видим шта је у њој. Тако исто сам од вас добро чуо и разумео поруку Муратову, на коју ћу вам одговорити за три дана, пошто она захтева да се о њој промисли и посаветује за то време”.

Они му одговорише: “Мудро говориш”. На ово су провели три дана у очекивању кнежева одговора. Да вам међутим сада кажем, шта је радио кнез Лазар за три дана, у чијем је року било да даде одговор. Он је сабрао у свој замак четири хиљаде које петлова које кокошака, затворио их је, и за три дана их је оставио да гладују. Када је стигао трећи дан, и када је ваљало одговорити, онда су му се поново јавили Муратови посланици. Кнез Лазар их је позвао к себи на чардак, одакле се гледало на двориште, и рекао им је: “Седните овде поред мене да вам покажем нешто ново па ћу вам за тим одговорити”. Не знајући на шта он циља, поседали су посланици поред њега. Двориште је било велико и пространо; врата замка су била затворена, а људи његови стајали су припремни да изврше дати им налог. Отворише се једна или две одаје, у којима је била затворена живина, која је гладовала пуна три дана. Пред њу је изручена врећа проса, и петлови и кокошке навалише на ово тако, да су за мање од пола часа све појели, а како су били изгладнели, појели би јамачно и много више.

Тада се кнез Лазар окренуо весницима Муратовим и овако им је говорио: “Видесте ли честита господо како ове кокоши покупише и позобаше просо, које ми је послао Мурат да ме њиме застраши? А да га је било, могле би га још много више појести”. Они му одвратише: “Зашто нам то кажеш?” “За то”, рећи ће им он, “што се одговор који имам да вам дам, налази у примеру који вам показах. Мурат ми показује да ће у земљу моју послати безбројну војску, ако му се не бих покорио.

Реците му дакле од моје стране, да ћу је ја чекати, али да ће бити уништена све што дође, као ово просо што га позобаше ове кокоши”.

Када су посланици Муратови саслушали одговор кнеза Лазара, дали су се у дубоке мисли. По том су се опростили с њиме и кренули се на пут, и дуго су јездили докле нису стигли на место где је био Мурат са својом великом војском. Испричали су му ово што сте чули, према чему је излазило да кнез Лазар не води много рачуна о његовим претњама. Мурата је овај одговор јако расрдио, те је рекао да на томе неће остати, и да ће он ући у његову земљу и у Угарску, хтео то кнез Лазар или не; да ће уз то сву кнежеву земљу разорити због тако дрскога и гордога одговора.

Сад треба да вам кажем шта је по том учинио кнез Лазар. Осећајући да му од Мурат-Бега прети опасност (...) он се увелико према томе почео спремати, те је одмах послао поруке по свој својој земљи свима витезовима и уопште свима онима који су били за борбу, и способни да чувају и бране границе и пролазе, куда би Мурат хтео да уђе у Угарску, те им је строго наложио да буду приправни поћи на границу, чим би им он послао књиге или улаке, пошто више није било ни једнога дана за губљење, и пошто се Мурат већ налазио са свом својом силом у Високој-Ложи, а сваки је требао да припомогне заштити и одбрани Светог Хришћанства. Сви су кнеза послушали и дошли на његов позив, док се он сам увелико спремао. Било их је много који су и незвани дошли, пошто су сазнали за намеру да се појача наша вера и да се сатру неверници. Кнез Лазар је међутим учинио још нешто: наредио је да се исече шума, па је исечене трупове исполагао и изукрштао тако да Турци нису могли ни наћи старе ни прокрчити нове путеве. За том је лично отишао на извештај пролаз којим је имао да прође Мурат-Бег са својом војском да би ушао у Угарску. Исти кнез Лазар је довео собом на овај пролаз око десет тисућа стрелаца, па је уз то поставио с обе стране пута и прилаза више од две хиљаде сељака, наоружаних великим секирама, с наредбом да обарају дрва и закрчују путеве, кад за то наступи тренутак.

Пошто је ово било учињено, он се обратио онима што су га окруживали: “Знајте господо”, рекао им је, “да ће Мурат поуздано доћи, пошто нам је то јавио. Будите дакле сви храбри, те помогите да се овај теснац одржи, јер ако га Турци освоје, сва је Угарска у опасности да буде изгубљена. Ми смо на јаком положају. Сваки од нас вреди четворицу. За нас је усталом часније поштено изгинути, бранећи нашу дедовину и Христову веру, него да у ропству и сраму живимо под неверним псима, мада је Мурат несумњиво јунак и целомудрен у својој вери”. Сви су му на то одвртели:

“Господару, ми ћемо с тобом сачекати овде догађаје. На вољу је Турцима да дођу. Ми смо готови да их храбро дочекамо”.

О свим овим мерама Турци нису знали ништа, као ни о чувању пролаза; јер је кнез Лазар бојећи се ухода и страхујући да све ове припреме не дођу до знања Мурату, поставио по богазама поуздане људе, у које је имао исту веру као у себе сама, те су ови предупредили да ни дању ни ноћу нико не прође ни к Турцима ни од њих. Мурат-Бег није заборавио своју намеру; али је изјавио да ће послати војску да види и посети државу кнеза Лазара на његову велику штету, јер није хтео да се сматра да је лажа у ономе на шта се зарекао. Он је дакле опремио око 60 хиљада својих војника (...) ставио им је начело шетири војводе своје вере и из свог дома: војводу од Меке, чувара Мисира, Афалорија од Самарије и кнеза од Кордове по имену Ибрахима и на растанку им је овако говорио: “Пођите са свом својом војском и уђите у државу кнеза Лазара, и сву је уништите. А чим сазнам да сте се у њој утаборили, похитаћу к вама са свом осталом мојом силом. Хоћу да под моју власт покорим сву Угарску, а затим Краљевину Немачку која ми је намењена. Вешци из моје земље и видовњаци из Мисира тврде, да ја треба да постанем краљ и господар целог света. Рим је место где бих најрадије ишао и које бих највећма волео видети, јер ми оно припада по праву наслеђа, пошто су га наши преци били освојили и њиме више пута владали. Тако хоћу да носим круну којом ће ме крунисати када их тамо доведем: калиф багдадски, каган татрски и султан вавилонски”. Клекнуv пред Мурата ови су му одговорили да ће извршити његову жељу и његову вољу, па су се затим опростили с њим с својих 60 хиљада, међу којима је било 20 тисућа најкршних, најхрабријих и најбоље наоружаних у целој Турској, који су имали да дејствују у првим редовима.

Сва ова војска је мирно путовала све док није стигла до планина Лазаревих. На улазу у државу његову нису наишли Турци ни на какву сметњу, те су тако прва извидничка одељења ушла у њу. Овим одељењима заповедали су војвода од Меке и мисирски војвода и та извидница је прошла кроз заседу кнеза Лазара. А када су кнез и Угри видели да их је доста прошло, онда су одмах наредили радницима да се даду на посао, да обарају дрвље, нарошито високе јеле и да их бацају попреко овима, на тај начин су закрчили све прилазе, који су ускоро били позатварани. Није било више те људске снаге, која би могла ићи унапред. Тако је било опкољено на 30 хиљада Турака, на које су Угри живо кидисали, и које су у тешкој мери притеснили с обе стране из шума, да су ту сви заглавили, те ни један није могао умаћи, па су тако погинуле и обе њихове војводе. Неколицина су држали да ће се спасти склонив се у шуму; али у томе нису успели јер су гоњени и поубијани до последњег. Они, пак из позадине, који нису могли проћи због закрчености путева вратили су се к

Мурату и испричали су му велику несрећу која је задесила његове војнике. На ове гласове Мурат се тако замислио као никад дотле, и одмах је сакупио своје саветнике, да са њима одлучи шта сад да се ради, јер је ту пропао цвет његове коњице (...).

Жан Фроасар, Кронике

КНЕЗ ЛАЗАР ГОВОРИ СВОЈИМ ВОЈНИЦИМА ПРЕД КОСОВСКУ БИТКУ

Куда, куда су ишчезле, храбри другови моји, оне ваше ретке врлине, чврстина и одважност с презиrom саме смрти, врлине које су вас до данас, на огромну славу читаве Србије, уздигле изнад звезда? Шта можемо учинити? Можемо умрети, али као људи. Можемо изгубити живот, али себи на част, а на штету противника. Можемо учинити да нам пре дође онај коначни крај до којег сви рођени долазе, али на нашу корист, а на пропаст непријатеља. Зар није много боље славно умрети него срамотно живети? Зар се икад може боље умрети него пре но што се жели смрт? Кажите ми, ако пристанете да будете њихови робови, зар нећете умрети као и други, кад сви морају умрети? Умрећете свакако, али уз бескрајно мучење, прекор, стид и срамоту не само вашу него читаве ваше земље. Ох, зар није боље, кад се већ једном мора умрети, умрети наоружан и као частан човек него умрети и го, и у ланцима, и преклан као животиња? Ако сте уверени да свакако морате умрети, каква је то наивност ваша бојати се нечега што нико не може избећи. Смрт се не избегава одлагањем, али се зато много умањује слава кад се настоји да се избегне. Зар је смрт друго него свршетак и крај свих зала? Она, колико нам разум каже, не може бити тешка, јер бива у једном часу; ни горка, јер с њом престају све муке и патње; а зацело ни бедна ни досадна, јер бива само једном. Ако је, дакле, смрт таква, зашто је се толико бојимо? Зашто да избегнемо једну смрт, мислимо ли умирати хиљаду пута на час? Нека бежи, нека бежи из ваше памети, из непобедиве словенске крви помисао на предају и ропство. Ако се даље не може живети, умримо међу својим непријатељима, и то умримо наоружани против наоружаних. Други народи умиру на перју, обрвани годинама, истрошени временом, мучени грозницом и хиљадама разних невоља: једино Словени умиру од мача, од мача умиру једино Словени.

Али убијајући део непријатеља и освећујући себе тако да и сами непријатељи, па макар били победници, увек оплакују њихову смрт. А ко зна, ако се одлучимо да будемо Словени, то значи славни и победници до сада у борби за сва места која газимо ми и која су газили наши преци, или да бар будемо људи који могу руковати мачем и знају храбро убијати и бити убијени, ко зна, рекох, да ми нећемо убијати њих исто тако добро као и они нас? Срећа помаже смеле, а не доноси победу број, већ храброст војника и мудрост заповедника. На нашој је страни сва правда, јер је непријатељ ушао у нашу земљу и заузео многа места. У нужди смо која обично чини смелим и највеће кукавице; имамо толико оружја да ће нам, ако га будемо храбро употребили, или отворити пут свуда, или створити тако велико друштво да ће сами непријатељи и остали оплакивати нашу смрт. Ако, дакле, ми ставимо све на коцку и, готово у очајању за свој спас, супротставимо се и храбро нападнемо непријатеља, уверићете се како очајање увек извлачи човека из невоље и доводи најчешће до највишег ступња задовољства о којем је једва и сањао.

Не пустише га да настави, нити сачекаше друге разлоге када их поново захвати пређашњи занос, па сви без разлике и са свих страна, распаљени древним словенским бесом, повикаше: „У бој, у бој!”

М. Орбин

СРПСКА ДЕСПОТОВИНА

Стефан Лазаревић 1389-1427

*Кнеза Лазара су наследили малолетни синови Стефан и Вук. Уместо њих је владала њихова мајка кнегиња Милица.

*МАНАСТИР РЕСАВА (МАНАСИЈА) ЈЕ ЗАДУЖБИНА ДЕСПОТА СТЕФАНА ЛАЗАРЕВИЋА.

Вук Бранковић је био једини српски великаш који никада није признао турску власт, али када су Турци освојили Скопље 1391/92. и њему су наметнули данак.

*Вук Бранковић умире у турском заточеништву. (1397)

*Турски вазали још од пре Косова били су браћа Драгаши, господари источне Македоније и краљ Марко, господар Вардарске Македоније.

***У БИЦИ НА РОВИНАМА КРАЉ МАРКО И ДРАГАШИ ГИНУ 1395. КАДА СУ ТУРЦИ РАТОВАЛИ ПРОТИВ ВЛАШКОГ ВОЈВОДЕ МИРЧЕТА. Тако Македонија улази у састав Турске државе.**

***1396. Битка код Никопоља- победа над хришћанском војском угарског краља Жигмунда**

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА

БИТКА НА РОВИНАМА

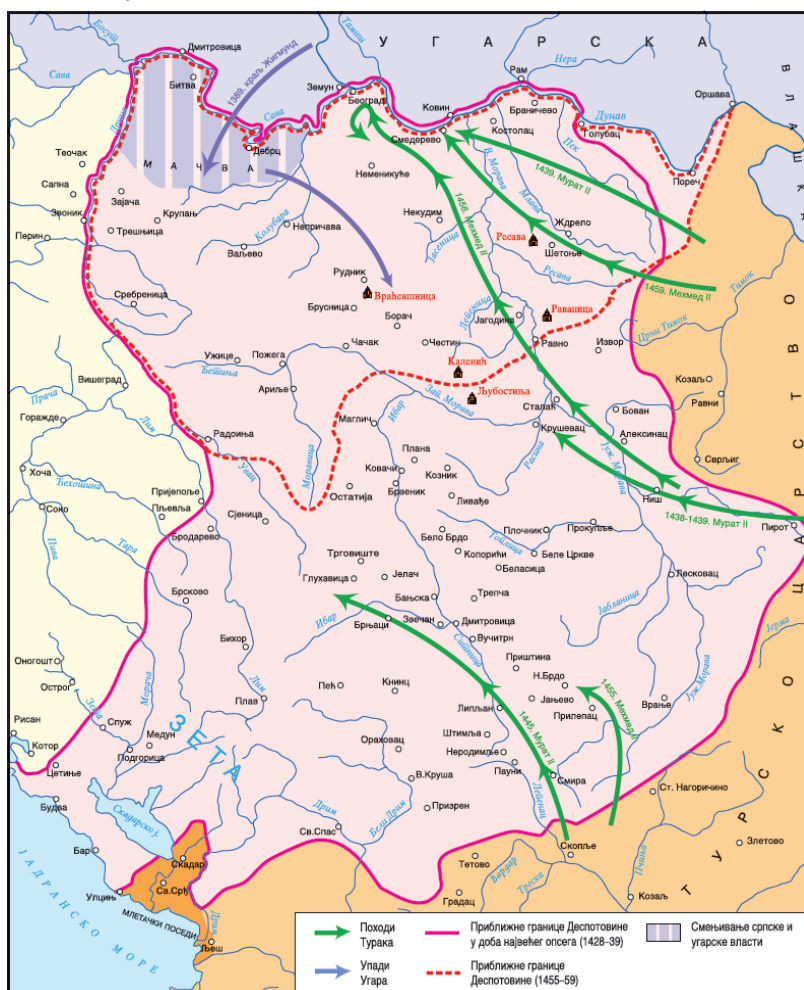
После битке на Косову, пошто је учврстио своју власт у Турској, Бајазит је кренуо против влашког војводе Мирче 1395. године. Уз султана су као вазали ратовали српски феудалци.

О учешћу српских феудалаца у рату султана Бајазита у Влашкој говори Константин Филозоф, у биографији деспота Стефана:

После овога замисли онај горди и величави (Бајазит) рат на Угро – Влахе, и подигавши се са свима силама своји дође, и прешавши Дунав 6903, у биткама сукобише се са великим и самодржавним војводом Јованом Мирчом, где је била неисказана множина крви проливена. Тада погибоше краљ Марко и Константин (Дејановић). А ту се нађе у овој бици са свима господарима и овај кнез Стефан, о коме ми говоримо. Јер сви ови беху са Исмаилћанима, ако и не са вољом, а оно по нужди, тако да кажу за блаженога Марка да је рекао Константину: „ Ја кажем и молим господа да буде хришћанима помоћник, а ја нека будем први међу мртвима у овом рату.“ **К. Филозоф**

Освајања су била смишљена, вешта, поступна, без журбе. Испрва су земље узнемираване, а пљачкашке чете изазивају страх, пометњу, расуло државе и разарање привреде. СТРПЉИВОСТ У ОСВАЈАЊУ ЈЕ БИЛА НАЈВЕЋА ВРЛИНА И ПРЕДНОСТ ТУРАКА.

*После Косова српске земље и босанска држава делила су два љута непријатеља Турску и Угарску. Пошто су освојили Малу Азију и учврстили власт у источном Балкану Турци су нападали Босну и Угарску преко Саве и Дунава.

Турци су за кратко били заустављени после пораза у БИЦИ КОД АНГОРЕ 1402. ОД МОНГОЛСКОГ ХАНА ТЕМЕРЛАНА. У поменутој бици учествовао је, као турски вазал, и кнез Стефан Лазаревић, син кнеза Лазара. Султан је у заробљеништву умро. **ОН ЈЕ У ПОВРАТКУ СВРАТИО ДО ВИЗАНТИЈСКОГ ЦАРА У ЦАРИГРАД И ОД ЊЕГА ДОБИО ТИТУЛУ ДЕСПОТА. ТАКО ЈЕ ОН ПОСТАО ДЕСПОТ, А СРБИЈА ДЕСПОТОВИНА.**

Истовремено је Стефан постао и вазал угарског краља Жигмунда добивши Мачву, рудник Сребреницу, Београд, који постаје престоница, и феудалне области у Угарској.

*1403. преместио је престоницу у Београд- Београд први пут постаје српска престоница у историји.

*У време деспота Стефана Србија је доживела сјајан привредни полет нарочито у рударским центрима. То је био резултат мирнодопског стања, али и двоструког вазалства.

ДЕСПОТ СТЕФАН- шесто дете и први син кнеза Лазара. Поучава га и песникиња ЈЕФИМИЈА- ЖЕНА ДЕСПОТА УГЉЕШЕ МРЊАВЧЕВИЋА, А О ЊЕГОВОМ ЖИВОТУ ПИШЕ КОНСТАНТИН ФИЛОЗОФ.

КАО ТУРСКИ ВАЗАЛ УЧЕСТВУЈЕ У БИТКАМА НАРОВИНАМА-1395, КОД НИКОПОЉА 1396. **(решио исход битке одузевши Угрима заставу) и КОД АНГОРЕ- 1402. (покушао да спасе заробљеног султана Бајазита).**

РУДАРСКИ ЗАКОНИК ДЕСПОТА СТЕФАНА ЛАЗАРЕВИЋА.

МОНАСТИР МАНАСИЈА- КЊИЖЕВНО СЕДИШТЕ- "РЕСАВСКА ШКОЛА"

Натпис на мраморном стубу на Косову, Јефимија- Похвала кнезу Лазару, "Слово љубве" пише деспот.

*Успео је да сузбије самовољу властеле, да изведе управну и војну реформу и учврсти централну власт.

***СТЕФАН ЈЕ ДЕСПОТОВИНУ ПРОШИРИО ЗА ОБЛАСТ БРАНКОВИЋА И ЗЕТУ БАЛШИЋА, ПОСЛЕ СМРТИ БАЛШЕ III БАЛШИЋА.**

СРПСКА ДЕСПОТОВИНА У ВРЕМЕ СТЕФАНА ЛАЗАРЕВИЋА СЕ ПРОСТИРАЛА ИЗМЕЂУ САВЕ И ДУНАВА НА СЕВЕРУ И ЈАДРАНСКОГ МОРА НА ЈУГУ.

*Деспота Стефана наследио је сестрић **ЂУРАЂ БРАНКОВИЋ 1427-1456.**, син Вука Бранковића.

*Жена му је била Мара (ћерка кнеза Лазара)

*Есфигменска повеља деспота Ђурђа

Деспотовина је била у тешком положају услед турских напада, а пошто није био угарски вазал морао је да врати Београд па је приморан да одабере нову престоницу.

***СМЕДЕРЕВО**- нова престоница на Дунаву, изграђена је у периоду 1430-1433.

Учестали су турско-угарски сукоби од чега највише штете трпи Србија чије су области пустошене.

ДЕСПОТОВИНА ЈЕ ПРВИ ПУТ ПАЛА ПОД ТУРКЕ 1439., А БИЋЕ ОБНОВЉЕНА 1444.Г.

СУЛТАН МЕХМЕД II ОСВАЈАЧ (1451-1481)

1453. КОНАЧАН ПАД ВИЗАНТИЈСКОГ ЦАРСТВА

*1454. Турци покушавају да освоје Србију (неуспешно јер Србима даје помоћ Јанош Хуњади- Сибињанин Јанко)

*Ђурађеви наследници: синови Стефан и Лазар

***20. јун 1459. КОНАЧАН ПАД ДЕСПОТОВИНЕ (последњи деспот је био Стефан Томашевић – босански престолонаследник)**

***Деспотовином су владали Ђурађеви наследници чији су међусобни раздори Турцима олакшали посао.**

ИЗ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА- КОД ДЕСПОТА ЂУРЂА

Бертрандон Де Ла Брокијер је 1432. године отпутовао на Блиски Исток и вратио се крајем следеће године у Француску, преко Мале Азије, Балканског полуострва и средње Европе. На пут га је послао бургундски војвода Филип Добри. У свом путопису, који је писао двадесет и две године после свог повратка, описује поред осталог и сусрет са српским деспотом Ђурђем Бранковићем:

„ Стигох у једну варош звану Никодем (Некудим) (близу Смедерева), варош сличну селу, у врло лепом и добром крају. И борави речени деспот Рације у тој реченој вароши стога што се она налази у врло лепим шумарцима и рекама погодним за сваки лов на дивљач и за лов са соколима. И затекосмо у пољу реченог господара, који је пошао да лови са соколима на реци, а са њим су била и његова три сина и око педесет коњаника, а и један Турчин, који је дошао да тражи у име великог Турчина, да му пошаље свога сина и своје људе на војску, као што је био уобичајно. Јер поред данка који плаћа, он треба да пошаље, када му Турчин затражи, свога другог сина, а са њим и 1000 или 800 коњаника.

Поред тога, он му је дао једну своју кћер за жену (Мара), па се ипак страхује да му не би одузели целу државу. И би ми речено да су неки то помињали Турчину, а да је овај одговорио да овако добија више коњаника него да је (земља) у његовој руци, јер би је морао дати неком свом робу и (онда) не би имао ништа. И би ми речено да је та војска, коју Турчин скупља, била за Арбанију, пошто је оних 10000, које је тамо послао кад је био у Серу, било потучено, како ми рекоше. Тај господар деспот има око 58 до 60 година и веома је леп владар и крупан човек и има троје мушке деце и две кћери, и од којих је једна удата за грофа од Сеја (Цељског). И деца су му врло лепа, а најстарији може имати двадесет година, а од остале двојице један шеснаест, а други четрнаест; за кћери не знам какве су. А када га речени изасланик, са којим сам ја био, поздрави у пољу, он му и руку пољуби, па га и ја пољубих у руку, јер је такав обичај. А сутрадан оде поменути изасланик на његов двор да му учини подворење, а са њим одох и ја тамо где је било доста његових, који су веома лепо и стасити људи и носе дуге косе и браде, јер се сви држе грчке вере. И видех у тој реченој вароши једног бискупа и једног магистра теологије, који су ишли у изасланство цару у Цариград, од стране светог Базелског сабора...“.

ЂУРАЂ БРАНКОВИЋ У ДУБРОВНИКУ

У записницима дубровачког већа има доста сачуваних бележака о томе, како су Дубровчани у средњем веку дочекивали српске владаре, када су долазили у Дубровник. Приликом таквих посета дубровачко је веће прописивало подробен церемонијал за дочек и провод својих гостију. У мерама, које је тада предузимала дубровачка влада види се очита тежња да се госту што боље угоди и да они и његова свита понесу из Дубровника што боље успомене. Посета владалаца у Дубровнику није наравно био чест и обичан догађај и стога је вест о доласку тако високих особа сасвим природно изазивала извесно узбуђење и у публици и код представника дубровачке власти. О доласку деспота Ђурђа у Дубровник забележено је у записима дубровачког Већа:

„ После пропасти Србије 1439 деспот Ђурађ који је живео у Угарској кренуо је јуна месеца у Дубровник. Стога је Дубровачка влада 21. јуна предузела мере за дочек деспота. Капетану у Трстеници наређено је, да кад деспот стигне у његове воде даде запалити десет великих ватри, које ће горети дан и ноћ и које ће дању димом а ноћу пламеном давати сигнале да се деспот приближује. Кад деспот стиже до Дубровника изаћиће пред њега пет племића на великој државној лађи. Деспот ће сам одредити пристаниште у Дубровнику, где ће се искрцати и сам ће изабрати кућу у којој ће становати. Кнез и Мало веће дочекаће га пред кућом коју он одреди себи за становање. Деспотову жену Ирину дочекаће 30 племића. Деспоту је понуђено да изабере за становање или кућу дубровачкох архиепископа или кућу Радослава Павловића или кућу Николе Минчетића. Очеvidно да су то биле најбоље куће у то доба у Дубровнику.

Изабран је опет одбор од њих тројице, који ће се бринути за намирнице, за које могу издавати до 60 дуката дневно. Од намирница ће се давати: 10 балона вина, 15 овнова, 30 пилића, 400 хлебова, затим чираци и потребан восак за осветљење 20 мерица жита дневно за хлеб. Ако деспот остане више од три дана у Дубровнику приредиће се „ један величанствен банкет „ у великој сали за седнице. Биће изабрана три или пет племића који ће бити на служби деспоту ујутру и увече. Одлучено је да му се учини поклон од 200 дуката у намирницама. После четири дана (25. јуна) дата је барка двојици дворана деспотових да пођу у сусрет своме господару. После два дана изабрана су два племића који ће ићи да позову деспота Ђурђа у Дубровник.

Али деспот још увек није долазио. Почетком јуна дубровачка влада је поново решавала о мерама, које ће предузети за деспотов дочек: 21. је одбор за дочек решио да „ спреми две куће уа деспота и његову свиту и да се у сваку од њих метну три кревета, клупе и ћилимови. После четири дана 28. јуна решило је Веће умољених да за сваки ручак и вечеру деспотову може потрошити по 50 дуката. У исти мах је решено да му се поклони дају тек када буде полазио из Дубровника. За пут ће му се ставити за расположење једна од великих државних галија. Поклони деспоту у намирницама и чоји биће у вредности 1200 дуката. Понуђена му је употреба једне галије за август и септембар.

По том церемонијалу дочекан је Ђурађ Бранковић ...

Кад је турски султан протествовао против дочека деспота у Дубровнику, Влада је издала наредбу својим посланицима на Порти, да овако представе деспотов боравак у Дубровнику:

„ Господин деспот је пошао из Угарске и кренуо се ка Дубровнику са млетачке територије.

Он је пошао са својим дворјанима на једној великој галији и са неколико малих лађа у своје земље у приморју. Када је пролазио поред дубровачког пристаништа одлучио је да се задржи у пристаништу, да се одмори са својом дружином. Кад је дубровачка Влада видела да је дошао деспот и да нема собом никога од страних људи, него само своје дворане, она је узела на ум да су дубровачки трговци увек били радо виђени и да је добро увек са њима поступано у свима земљама које је држао деспот, док је био у свом господству и да је увек добро живео и хумано поступао са Дубровчанима. Стога да не би дубровчани изгледали незахвални и без признања примила га је дубровачка влада као пријатеља и учинила му је почаст. После тога он се са целом својом пратњом вратио на поменути галију и на лађе које су стално стајале и чекале га. Али и да нису дубровчани били у добрим и пријатељским односима са деспотом ипак му дубровачка влада не би одрекла и забранила да уђе у Дубровник да се одмори „.

БОСНА

После смрти краља Твртка за превласт над Босном се боре три породице: Хрватинићи, Косаче и Павловићи.

*Од Босне се 1448. године одвојио **Стефан Вукчић Косача, синовац Сандаља Хранића**, и узео титулу „херцег од Светог Саве“. Његова земља се од тада назива **Херцеговина**.

***ТУРЦИ ОСВАЈАЈУ КРАЉЕВИНУ БОСНУ 1463** (краљ Стефан Томашевић је о овоме писао папи и упозоравао га), Краљ је ухваћен у граду Кључ, а погубљен у Јајцу.

***Турци су највећи део Херцеговине заузели 1465. (последњи делови- град Херцег Нови са околином одржао се до 1482.)**

ЗЕТА

- Балшићи владају Зетом. Поражени су код Берата 1385. од Турака.
- **Балша III Балшић 1403-1420**, унук кнеза Лазара. После његове смрти Зета је припала деспоту Стефану Лазаревићу (завештана за живота).
- после смрти деспота Стефана Лазаревића, Зета се одвојила
- У брдима Црне Горе осамостаљује се **породица Црнојевића** који су били млетачки вазали.
- **ИВАН ЦРНОЈЕВИЋ 1465-1490** признаје турску власт и постаје САНЦАК-БЕГ И ВОЈВОДА.
- Послао је сина Станиша султану који је добио име Скендер-бег.

- Престоница: **ЦЕТИЊЕ (ИВАН ЦРНОЈЕВИЋ изградио манастир и двор).**
- На Цетињу је Ђурађ Црнојевић отворио прву ћириличну штампарију.
- **Турци су покорили 1496. остатке Зете.**

СЕОБЕ СРБА ОТПОЧЕЛЕ СУ И ПРЕ ПАДА ДРЖАВЕ, А УЗРОК ЈЕ У НАЧИНУ ТУРСКИХ ОСВАЈАЊА.

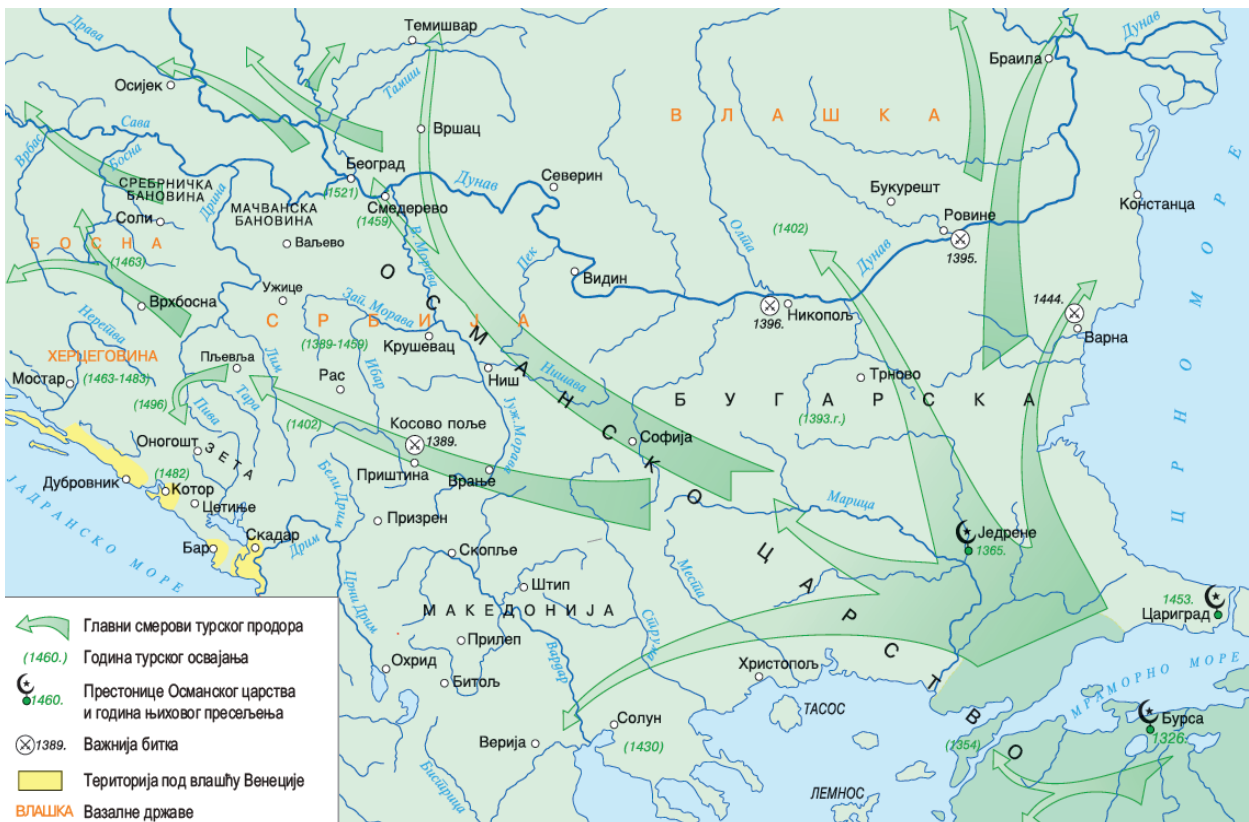
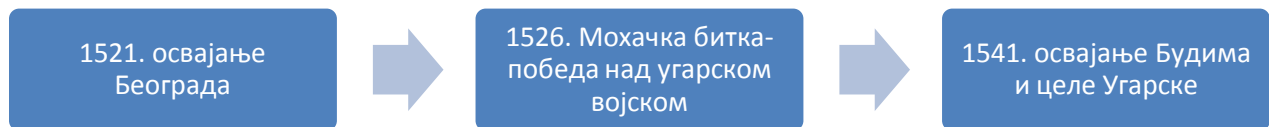
Срба прелазе Саву и Дунав и насељавају Јужну Угарску, а веће сеобе су дошле после пада Деспотовине. Насељавања подстичу угарски краљеви и властела јер ће Срби постати живи бедем који ће штитити Угарску од напада Турске.

ШАЈКА- РАТНИ БРОД.

Поседе у Угарској добијају српски великаши: **ЈАКШИЋИ** и **МИЛОШ БЕЛМУЖЕВИЋ** (из Зете). Краљ Матија Корвин (1458-1490) даје деспотску титулу **ВУКУ ГРГУРЕВИЋУ** (унук Ђурађа Бранковића)- у епским песмама "Змај Огњени Вук". Својим нападима на Турску подстиче нове сеобе у Угарску.

*Последњи српски деспот у Угарској био је Павле Бакић (1537), кога је именовао хабзбуршки цар.

ТУРСКА ДАЉА ОСВАЈАЊА

У Албанији Турцима највећи отпор пружа ЂУРАЂ КАСТРИОТ СКЕНДЕРБЕГ. После његове смрти Турци заузимају највећи део Албаније, а 1501. Турци од Млечана заузимају и Драч.

ТУРЦИ СУ ИЗ ВЛАШКЕ ПРОТЕРАЛИ ВЛАШКОГ ВОЈВОДУ ВЛАДА ДРАКУЛА, ПРОВАЛИЛИ У ЕРДЕЉ, АЛИ СУ СУЗБИЈЕНИ У БИЦИ КОД БРАШОВЕ 1432.

Византија у доба Палеолога

1261. Никејски цар Михаило VIII Палеолог је обновио Византију.

*Битка код Дидимотике (1352)- Турци су поразили војску цара Јована V и његових савезника, српског и бугарског цара.

*Турци су од тада почели трајно да се насељавају на Балканско полуострво.

*Султан Мехмед II Освајач је 7. априла 1453. почео опсаду Цариграда. Град је, заједно са грађанима и нешто Ђеновљана, који су се ту затекли, бранио цар Константин XI Палеолог Драгаш (1449–1453).

*Херојски отпор није зауставио султанову војску, па је град заузет 29. маја 1453. године. Хиљадугодишње Византијско царство престало је да постоји.

*Султан је престоницу из Једрена пренео у Цариград и град је ускоро назван Истанбул.

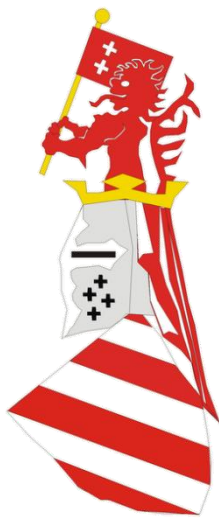
НАТПИС НА КОСОВСКОМ МРАМОРНОМ СТУБУ
Свети деспот Стефан (Лазаревић), Син кнеза Лазара

Човече који српском земљом ступаш,
било да си дошљак или овдашњи,
ма ко да си и ма шта да си,
када дођеш на поље ово,
које се зове Косово,
по свему ћеш угледати пуно костију мртвих,
те са њима у камену природу,
мене крстозначнога и као стег
видећеш како посред поља усправно стојим.
Да не проминеш и не превидиш
Као нешто залудно и ништавно,
но молим те, приђи и приближи се мени,
о вољени,
и размотри речи које ти приносим,
и из тога ћеш разумети због ког узрока
и како и зашто стојим ја овде,
јер истину ти говорим,
ништа мање од живога,
да ћу вам изнети у суштини све што се збило.
Овде негде (бејаше) велики самодржац,
чудо земаљско и рига српска,
звани Лазар, кнез велики,
побожности непоколебими стуб,
богопознања пучина и мудрости дубина,
огњени ум и заштитник странаца,
тужних смиловање и утешитељ,
који воле све што Христос хоће.
Уз овога ја сам по својој вољи
и са свима својима, безбројним мноштвом,
колико је под руком његовом.
Мужеви добри, мужеви храбри,
мужеви ваистину у речи и у делу
који се блистају као звезде светле,
као земља цветовима шареним,
одевени у злато и камењем драгим украшеним;

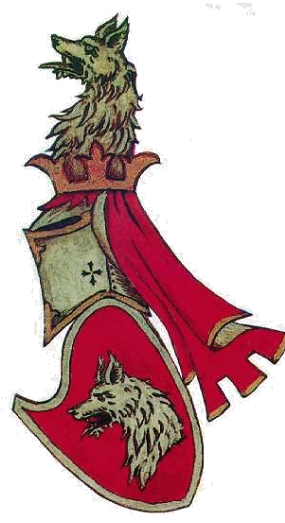
многи коњи изабрани и златоседлани,
сведивни и красни коњаници њихови.
Свеплеменитих и славних
Као кава добар пастир и вођа,
Мудро приводи јагањце духовне
и да у Христу добро скончају
и (приме) мучења венац
и вишње славе учесници буду.
И тако сложено велико мноштво
заједно са добрим и великим господином,
добром душом и вером најтврђом,
као на дворану красну и многамирисну храну
на непријатеља се устремише
и правог змаја згазише
и дивљу звер умртлише
и великог противника
и неситог ада свепрождирућег,
вели Амурата и сина његова,
аспидин и гујин пород,
штене лавово и василисково,
па са њима и не мало других.
О, чуда Божијих судбина,
ухваћен би храбри страдалац
безаконим агаренским рукама
и крај страдању лепо сам прима
и мученик Христов постаје
велики кнез Лазар.
Не посече га нико други, вољени,
до сама рука тога убице, сина Амуратова,
и све ово речено сврши се
лета 6897 (од стварања света), индикта 12,
месеца јуна 15, у уторак,
а час је био шести или седми,
не знам, Бог зна.

Грб Немањића

Грб Косача

Грб Балшића

Грб Османлија

Грб Лазаревића

Грб Бранковића

Манастир Раваница

Манастир Љубостиња

Манастир Манасија

Газиместан

Цетињски манастир

Смедеревска тврђава

ПИТАЊА ЗА ПРИПРЕМУ

- Када почиње историја Византијског царства и ко је био њен први цар ?

- На цртици поред имена области упишите име народа који се населио у Великој сеоби.
Британија _____
Апенинско полуострво _____
Пиринејско полуострво _____
Северна Африка _____
Галија _____
Панонска низија _____
Дакија _____
- Који византијски цар је покушао да обнови Римско царство и када је владао?

- У време ког владара Франачка држава је достигла врхунац? _____
- Јустинијанов кодекс је саставио _____, а најпознатија дела Прокопија из Цезареје су: _____ и _____.
- Где се налази седиште Васељенског патријарха? _____
- Када је владао цар Василије II? _____ - _____.
- Отац Карла Великог звао се _____.
- На линијама испиши оне народе који данас не постоје:
- Авари, Срби, Визиготи, Грци, Румуни, Хуни, Бугари, Франци, Вандали, Албанци, Селџуци.
_____, _____, _____, _____.

11. Шта је еснаф? _____.
12. Да би неко постао мајстор прво је морао да прође два ступња у стицању звања а то су? _____ и _____.
13. Солунска браћа _____ и _____ су најзаслужнији за покрштавање Словена, а њихови ученици _____ и _____ за покрштавање Срба и осталих Јужних Словена.
14. Ко су били глагољаша? _____
15. Наследио је на престолу византијског царства свог ујака. Покушао да обнови Римско царство, а уредио је и законодавство. Такође изградио је велики број грађевина.
 како се звао тај цар и када је владао? _____
 како су се звале његове војсковође? _____
 како се звао његов кодификатор? _____
 о овом цару сазнајемо из писања _____
16. Које су биле последице угарског досељавања у Панонску низију?
-
17. Поред устанка упишите године/-е
 18. Устанак Људевита Посавског- _____
 19. Устанак Стефана Војислава- _____
 20. Самуилов устанак _____
 21. Шта је пронија и у време које династије је она уведена у Византији ? _____
-
22. Свето исламско место назива се _____, а свети рат против немуслимана се назива _____.
23. Арабљанска држава је достигла врхунац после освајања _____ Шпаније _____ године. Деоба огромне државе је почела у _____ веку. Држава се поделила на три дела са центрима у: _____, _____ и _____.
24. Где се налази седиште Васељенског патријарха? _____
25. Када је владао цар Василије II? _____ - _____.
26. Позни средњи век трајао је од _____ до _____ века. У то време је била заступљена _____ привреда која је заменила _____ привреду.
27. Шта је номизма? _____
28. Карло Велики био је из породице _____. Његова престоница налазила се у граду Ахену. Он је владао у периоду _____ - _____. Крунисан је за цара _____ године тј у _____ веку. Држава се простирала од _____ до и од _____ до _____. Међутим после његове смрти држава се распала на _____ дела: _____, _____ и _____. То се десило _____ године.
29. ОДГОВОРИ!
 Како се зову писани историјски извори који говоре о животима владара и светитеља?
 _____.
 Летописи су писани историјски извори који излажу догађаје по _____.
 Који архив чува најзначајнија писана документа на Балкану? _____
 Набројте народе који су поред Грка живели у Византијском царству у раном средњем веку?
 _____, _____, _____.
30. Објаснити појмове!
 Сениор- _____
 Вазал- _____
 Фреска- _____
 Арабеска- _____
 Екумена- _____
 Дијаци- _____
 Кефалије- _____
 Жупани- _____
 Тема _____

Монархија _____

Вандализам _____

31. ОДГОВОРИ!

Шта се налази у основи цркава византијског стила? _____

Где се налази Каба- муслиманско свето место- _____

Ко су преци данашњих Словенаца? _____

32. ПОВЕЖИТЕ ВЛАДАРЕ (ВОЂЕ) СА НАРОДОМ ИЛИ ДРЖАВОМ?

Атила	Франци
Пипин Мали	Бугари
Симеон	Македонски Словени
Василије II	Византија
Самуило	Хуни

33. Поред имена народа упиши простор на којем се он населио током Велике сеобе народа.

Вандали _____

Англи, Саси _____

Визиготи _____

Остроготи _____

Франци _____

34. Упиши речи које недостају.

35. Историја Византијског царства почела је _____ (упишите догађај и годину). Њен први цар био је _____ (_____ - _____). Престоница Царства налазила се на мореузу _____. Тај град Словени називају _____, Турци _____, а данас је то _____.

36. Бројевима од 1-5 означи догађаје како су се дешавали почев од најстаријег.

- _____ Досељавање Угара у Панонску низију
- _____ Пролазак Хуна кроз "врата народа"
- _____ Досељавање Авара у Панонску низију
- _____ Насељавање Бугара на Балканско полуострво
- _____ Арабљани освајају Визиготску Шпанију

37. Пажљиво прочитај текст и одговори на питања.

38. "У својој раној младости утискују им се гвожђем дубоке ране на лицу да би ожиљци спречили растење браде. Сви имају снажне удове и дебеле вратове. Необичног су изгледа и тако погрбљени лице на двоножне животиње. На коњу једу, пију и спуштајући главе на његов узани врат спавају."

А) О којем народу је реч у тексту? _____

Б) Ко је био њихов најпознатији владар и када је владао? _____

В) Због чега је овај народ остао упамћен у историји? _____

39. Упиши речи које недостају.

Франачка држава настала је на територији римске провинције _____. Врхунац је достигла у време владара _____ (_____ - _____) који се крунисао за цара _____ године. После његове смрти она се распала на: _____, _____ и _____.

40. Одговори!

А) Који је највећи значај досељавања Угара у Панонску низију? _____.

Б) Ко су били глагољашки?

В) Како се зову писани историјски извори који говоре о животима владара и светитеља?

Г) Летописи су писани историјски извори који излажу догађаје по _____.

Д) Који архив чува најзначајнија писана документа на Балкану? _____.

Ђ) Који стил у уметности доминира у позном средњем веку у Европи? _____.

41. Упиши речи које недостају.

Свето исламско место назива се _____, а свети рат против немуслимана се назива _____.

Арабљанска држава је достигла врхунац после освајања _____ Шпаније _____ године.

Деоба огромне државе је почела у _____ веку. Држава се поделила на три дела са центрима у: _____, _____ и _____.

42. Изнад цртице упиши одговарајући број са десне стране!

_____ номизма	1. Византијски златни новац
_____ кодекс	2. Војна област
_____ дромони	3. Византијски ратни бродови
_____ пронија	4. Зборник закона
_____ тема	5. феуд

43. Правилно попуни табелу!

		893-927
Василије I		
	Кијевска Русија	
		768-814

44. Прочитај текст и одговори на питања,

Средњовековни рукописи и разноврсна документа чувају се у манастирским ризницама и библиотекама. Разноврсна изворна грађа чува се у архивима.

Који архив је највећи? _____

Који архив садржи богату изворну грађу о историји средњовековне Србије и Босне? _____

45. Допуни текст.

46. Византија је прва _____ држава. Њена друга два значајна обележја су: _____. Византија је врхунац моћи достигла за време владавине цара _____ (_____ - _____). Цар је феудалне поседе који су се називали _____ делио _____. Престоница Византије био је _____. У овом граду налазило се седиште патријарха који се називао _____, односно _____.

47. Прочитај текст и одговори на питања.

Најзначајнија варварска држава настала је крајем 5. века на територији римске провинције Галије. Као једна целина постојала је до 843. године када се поделила на три дела.

О којој држави је реч? _____

За време ког владара је ова држава достигла врхунац моћи? _____

Како се звао оснивач ове државе? _____

Које су земље 843. године настале од ове државе? _____

Која од тих држава је задржала царску титулу? _____

48. Допуни текст.

49. Деобе државе Арабљана почеле су у _____ веку. Од једне образоване су _____ исламске државе са престоницама у: _____.

50. Ако је исказ тачан заокружи Т, ако је нетачан заокружи Н.

Т / Н а) Цар Јустинијан је у Византији отворио Атинску академију.

Т / Н б) Хунски племенски вођа Атила је владао од 434. до 453. године.

Т / Н в) Данашња Румунија се налази на територији античке Дакије.

Т / Н г) Аваре је уништио Василије II.

51. О ком догађају говори одломак из хронике Оттона Фрајзиншког:

Године од инкарнације Господње 799. папа Лав, који је наследио Хадријана, од Римљана је врло срамотно малтретиран, тако да је изгледало да су му очи ископане. (...)

52. Одговори на питања.

Како се звао царичин двор у Византији? _____

Како се звао византијски златни новац? _____

Чији новац је био Милисариј? _____

53. Област насељености Јужних Словена на Балкану? _____

54. Који народи су били староседеоци на Балканском полуострву? _____

55. На основу времена досељавање на Балканско полуострво и Панонску низију поређајте следеће народе почев од најстаријих? Авари, Бугари, Хуни, Словени, Угри.

56. Коју титулу је носио бугарски владар Симеон?

А) краљ Б) цар В) велики жупан Г) кнез заокружите тачан одговор.

57. Први познати владар у Србији био је _____, а у Дукљи _____.

58. Поред устанка упишите године/-е

Устанак Људевита Посавског-_____

Устанак Ђорђа Војтеха-_____

Устанак Стефана Војислава-_____

59. Који зетски владар је добио титулу краља и када? _____

60. Чији је вазал био зетски кнез Јован Владимир? _____

61. Поред назива писма упиши најпознатији документ писан на њему.

Ћирилица-_____

Латиница-_____

Глагољица-_____

62. Разврстајте набројане народе по културној и верској припадности!

Срби, Хрвати, Словенци, Бугари, Руси, Чеси, Словаци, Пољаци, Македонски Словени

Источна (византијска) културна сфера: _____

Западна (католичка) : _____

63. Ко су били суседи Јужних Словена на Балканском полуострву:

_____.

64. Наведите словенска племена која су населила Пелопонез: _____ и _____, а околину Солуна насељавају: _____, _____, _____ и _____.

65. Где се налазила прапостојбина Старих Словена?

66. Поред Зете којим је областима управљао Михаилов син, краљ Бодин?

_____, _____, _____.

67. ОДГОВОРИ!

Како се зове прво словенско писмо? _____

Ко је упућен да покрштава у Велику Моравску? _____

Где се налазио културни центар Јужних Словена? _____

Који документ је најстарији ћирилски споменик? _____

68. ПОПУНИ ПРАВИЛНО ТАБЕЛУ!

		Осамосталио Србију, бежи из Бугарске
1035.		
	Кнез Властимир	

69. Руска држава настала је у _____ и _____ веку. Центри су били у Кијеву и _____, а Кијевска Русија је достигла врхунац у време _____ када су Руси примили хришћанство. Он је био савременик византијског цара _____.

70. Поред имена историјске области упишите простор њеног простирања.

Захумље-_____

Дукља-_____

Травунија-_____

Паганија-_____

Србија-_____

Соли-_____

Босна-_____

71. Први зетски краљ је био _____. Круну је добио од _____ године

_____. И његов син _____ је био краљ, а његова смрт је значајно јер _____

72. Пажљиво прочитај текст и одговори на питања.

"Овим племенима не влада један човек, него они од давнина живе у демократији и зато увек на заједничком збору обављају све послове, повољне и неповољне. Станују у бедним колибама...

... У бој иду као пешаци, којих има веома много. Боја коса им није ни сасвим плава нити прелази у црно, него су сви риђи."

А) О ком народу је реч? _____

Б) Где се налазила њихова прапостојбина? _____

В) Како се звао врховни бог овог народа? _____

73. Упиши речи које недостају!

Источни Словени населили су се на простору између _____ и _____ оснивајући државе са центрима у _____ и _____. Врхунац те прве руске државе је био у време владавине кнеза _____ (_____ - _____).

74. ОДГОВОРИ!

На основу времена досељавање на Балканско полуострво и Панонску низију поређајте следеће народе почев од оних који су се прво доселили?

Авари, Бугари, Хуни, Словени, Угри.

75. На линијама испиши оне народе који данас не постоје:

Авари, Срби, Визиготи, Грци, Румуни, Хуни, Бугари, Вандали, Албанци.

76. Одговори!

У које две цркве су очуване најстарије фреске код Срба?

77. Упиши речи које недостају!

Карантанија је била посебна целина у оквиру _____ племенског савеза (_____ - _____), а независност је изгубила после устанка _____ (_____ - _____).

78. Поред имена града упишите најпознатију цркву која је изграђена у њему!

Задар- _____

Котор- _____

Нови Пазар- _____

Охрид- _____

79. Упиши речи које недостају.

Језгро Хрватске државе налазило се између _____ и _____. Касније у време владара _____ (титула и име) проширила се до _____.

80. Поред назива писма упиши најпознатији документ писан на њему.

Ћирилица- _____ (око _____ године)

Латиница- _____ (око _____ године)

81. Одговори!

Који историјски спис говори о словенским нападима на Солун? _____

Који византијски цар је писао о најстаријој историји Срба? _____

Како се звао устанак француских сељака у позном средњем веку и које године је он био?

82. Бројевима од 1-5 означи догађаје како су се дешавали почев од најстаријег.

___ Проглашење Српског царства

___ Михаило Зетски добија титулу краља

___ Самуилов устанак

___ Крунисање Твртка Котроманића за краља

___ Крунисање Стефана Првовенчаног за краља

83. Упиши речи које недостају.

Српска држава у време цара Душана (_____ - _____) простирала се између _____ и _____ на северу и _____ на југу. Цар је остао упамћен и као законодавац пошто је

Душанов законик донет _____ године на сабору у _____.

84. О којој држави је реч?

Још док се налазила у оквиру Самовог племенског представљала је посебну целину. Имала је свог кнеза.

Њено средиште се налазило у Крнском граду, на Господетском пољу. Самосталност је изгубила 820. године.

85. НАВЕДИТЕ ГОДИНЕ ВЛАДАВИНЕ И ТИТУЛЕ ВЛАДАРА:

___ Симеон: _____ - _____

___ Самуило: _____ - _____

___ Тихомир: _____ - _____

___ Часлав: _____ - _____

___ Василије 1.: _____ - _____

___ Василије 2.: _____ - _____

___ Василије 1.: _____ - _____

___ Јустинијан: _____ - _____

___ Владимир: _____ - _____

___ Атила: _____ - _____

86. Заокружи Т ако је исказ тачан а Н ако је исказ нетачан.

1. Мађари су у Панонској низији затекли Хуне и Аваре	T	N
2. Арабљанска држава простирала се на западу до реке Инда	T	N
3. Име Дакија потиче из античког периода	T	N
4. Дукља је у XI веку водила два успешна устанка против Византије	T	N
5. У време Хлодовеха Франци примају хришћанство	T	N

87. Како се назива удружење занатлија исте струке? _____

88. Чије је власништво био средњевековни град? _____

89. Велику повељу слободе (_____) издао је енглески краљ, а она је значајна јер је утврдио права _____, а пошто је каснији краљеви нису поштовали, основан је _____ у кога улазе: _____

90. Наведите места на којима су настајали средњевековни градови: _____

91. Полуострво Атос је стекло владарску заштиту и самоуправу у време византијског цара _____. На њему су многи народи основали своје манастире: Грузини-_____, Бугари-_____, Руси-_____ док су Срби основали манастир _____.

92. Упиши годину или век догађаја!

- _____ крсташко освајање Византије
- _____ долазак Мађара у Панонију
- _____ велики раскол у хришћанској цркви
- _____ досељавање Бугара на Балкан
- _____ почетак исламске вере
- _____ велика повеља слободе
- _____ бугарски цар Симеон

93. Сукоб цркве и државе у средњем веку оличен је кроз сукоб једног цара и папе. Како су се звали ти поглавари? _____.

94. На кога се ослањају француски краљеви у борби против грофова и војвода? _____

95. Који стил у уметности доминира у позном средњем веку у Европи? _____

96. На челу Дубровачке републике налазило се _____ које је бирало чланове: _____, _____ и _____. Такво уређење назива се _____, а оно је успостављено после успостављања _____ власти над Дубровником.

97. НАВЕДИТЕ ГОДИНЕ ВЛАДАВИНЕ И ТИТУЛЕ ВЛАДАРА:

_____ Симеон: _____ - _____	_____ Василије II: _____ - _____
_____ Самуило: _____ - _____	_____ Јустинијан: _____ - _____
_____ Тихомир: _____ - _____	_____ Владимир: _____ - _____
_____ Часлав: _____ - _____	_____ Атила: _____ - _____
_____ Василије I: _____ - _____	_____ Гргур VII: _____ - _____

98. Наведите песму у којој је описан идеалан лик средњевековног витеза: _____

99. Крсташки ратови трајали су од _____ до _____. Било их је укупно _____. Циљ је био _____, а почеи су после сабора у _____ који је сазвао папа _____ године _____. У време Стефана Немање вођен је _____ крсташки рат вођен од стране _____. Дечји крсташки рат био је _____ године и тада је Рашком владао _____. Последњи крсташки рат је завршен _____ године.

100. Упиши речи које недостају!

На сабору у _____ (_____) папа је позвао на рат против муслимана који су држали Јерусалим. Ти ратови су названи _____ и укупно их је било _____, а циљ им је био _____

_____. Најважнији по својим вођама био је _____ јер су га предводила двојица европских владара _____ и _____. Рат је отпочео тако што је муслимански војсковођа _____ освојио Јерусалим.

101. Прочитај и одговори на постављена питања!

"...Ниједан слободан човек неће бити ухапшен, затворен, стављен ван закона или прогнан, нити ће му се учинити било каква штета, изузев на основу законске пресуде..."

Из ког документа су ови наводи? _____

Када је овај документ донет и у којој држави? _____

102. Упиши речи које недостају.

Велику повељу слободе (_____) издао је енглески краљ, а она је значајна јер је утврдила права _____, _____ и _____, а пошто је каснији краљеви нису поштовали, основан је _____.

103. Упиши речи које недостају.

После пада Византије под крсташе створено је _____ царство, док су тековине Византијског царства наставиле да живе у две државе: _____ и _____.

104. Упиши речи које недостају.

Дубровник је настао уједињавањем _____ и _____ насеља. Ширио се на различите начине: цар Душан им је уступио _____ и _____ за плаћање _____ годишње. Босански владар им је _____ године предао простор од _____ до _____.

105. У следећем тексту налази се неколико грешака. Пронађи их и исправи.

У Енглеској је централна власт до почетка 12. века била веома снажна. Енглески краљ је морао да попусти пред захтевима патријарха. 1205. године издао је Велику повељу слобода. Као последица сукоба кгаља и властеле створен је Парламент, врховни суд у који су ушли представници племаства, свеиштенства и зависних сељака.

106. Поређајте по хронолошком реду

- _____ крсташко освајање Византије
- _____ долазак Мађара у Панонију
- _____ велики раскол у хришћанској цркви
- _____ досељавање Бугара на Балкан
- _____ почетак исламске вере
- _____ велика повеља слободе
- _____ бугарски владар Симеон

106. Пажљиво прочитај и одговори:

За време крсташких ратова сукобљавали су се хришћани и муслимани:

1. Ко је покренуо крсташке ратове? _____
2. Који су циљ имали крсташки походи? _____
3. У ком граду је одлучено да се покрене први крсташки рат? _____
4. Како се звао муслимански војсковођа који се супротставио крсташима? _____

107. Упишите године оснивања: Српска архиепископија _____ Српска патријаршија _____

108. Српска властела је се делила на: _____, а зависни људи који су се звали и _____ делили су се на _____.

109. Поред имена владара упишите број титуле (са десне стране) коју је носио:

_____ Стефан Немања	1. велики жупан
_____ Никола Алтомановић	2. краљ
_____ Милутин	3. цар
_____ Душан	4. деспот
_____ Војислав Војиновић	5. кнез
_____ Угљеша Мрњавчевић	6. жупан

110. За које области је Стефан Немања проширио Рашку у ратовима против Византије?

111. Повежите ктитора са одговарајућим манастиром!

Милешева	Стефан Првовенчани
Св. Архангели	Милутин
Високи Дечани	Душан
Грачаница	Стефан Немања
Жича	Владислав
Студеница	Стефан Дечански

112. Ко је би родоначелник династије Немањић ? (навести име и титулу)

113. Које године је Србија постала краљевина и ко је био први краљ?

114. Које године Србија постаје царство и ко је био први српски цар и како гласи његова титула?

115. Наведите име и титулу онога ко је дозволио оснивање самосталне српске цркве? Када је она проглашена и где?

116. Заокружи 2 тврдње које се односе на Стефана Немању

- А) Стефан Немања је владао од 1166. до 1199.
- Б) Немања је био испрва католик
- В) Немања је имао четворицу браћа
- Г) Осамосталио је Србију и територијално проширио
- Д) На сабору у Дежеви је препустио власт сину Стефану Немањићу

117. У ком веку и у време ког владара Србија доживљава привредни успон и захваљујући коме?

118. Поред имена области упиши владара из лозе Немањића и век кад ју је освојио?

Македонија _____
Косово _____
грчке земље _____

119. Прочитај и одговори!

"Био је српски краљ и цар. Рођен око 1308... Као дете проводи око седам година у Цариграду, где му је отац био прогнан... На власт није дошао наследним путем. Отео је наслеђе. Властела га је подбола против оца кога су затворили у град Звечан, где је трагично завршио."

О ком Немањићу говори текст? _____

120. Прочитај и одговори!

Почетком 14. века против Србије су се удружиле Византија и Бугарска. Војска српског краља је изненадила бугарске трупе и нанела им пораз. После овог догађаја византијски цар је одустао од напада на Србију.

121. Где и када је српска војска поразила бугарску војску? _____

122. Поређај догађаје по хронолошком реду!

добијање архиепископије _____
Проглашење Душана за цара _____
Српска црква постаје патријаршија _____
Освајање Македоније _____
Изградња Хиландара _____
Смрт Стефана Немање _____
Долазак Саса _____
Пропаст српског царства _____

106. Током владавине династије Немањић (_____ - _____) у два наврата долазило је до грађански ратова међу рођеном браћом. Која су браћа била у сукобу?

107. Једна византијска принцеза дата је једном српском краљу како би се завршио рат? којој принцези је реч и како се звао њен муж?

О

108. Објасни следеће појмове!

Кефалија _____
Задужбина _____
Работа _____
монархија _____
светородна династија _____

109. Српска држава се на врхунцу моћи простирала између _____ на северу и _____ на југу.

110. Уз помоћ којих држава је Стефан Немања ширио српску државу: _____ и _____.

111. Које народе су Словени затекли на Балканском полуострву и у Источним Алпима?

112. Како су Словени називали староседеоце? _____

113. Поређај догађаје по хронолошком реду!

проглашење архиепископије _____
крунисање Душана за цара _____
Српска црква постаје патријаршија _____
Проглашење краљевине _____
Битка код Велбужда _____

114. Поред задужбине напиши њеног ктитора!

Студеница _____
Сопоћани _____
Св. Арханђели код Призрена _____
Високи Дечани _____
Жича _____

115. Заокружи Т ако је тврдња тачна или Н ако није!

Стефан Немања је помагао богумиле	Т	Н
У време великог рашког жупана Стефана Немањића проглашена је српска архиепископија	Т	Н
У време краља Уроша почео је привредни развитак Србије	Т	Н
Душан се прогласио за цара у Серу	Т	Н
Савладарство је у Србију први увео цар Душан	Т	Н

116. Поред године упиши име и титулу владара који тада влада у Србији!

1204. _____
1299. _____
1330. _____

117. Упишите године владе следећих владара!

Душан- _____ - _____,
Урош I- _____ - _____.
Стефан Немања- _____ - _____,
Стефан Дечански- _____ - _____,
Милутин- _____ - _____.

118. Поред имена владара упишите његову титулу или титуле!

Стефан Дечански _____
Душан _____
Милутин _____
Стефан Немања _____
Урош "Нејаки" _____

119. На ком језику је писан Душанов законик? _____. Душанов
Законик је донет _____ године, а допуњен је _____ године

120. Бројевима од 1-5 значи догађаје како су се се дешавали почев од најстаријег!

- ___ Проглашење Краљевине Србије
- ___ улазак грчких земаља у састав српске државе
- ___ изградња манастира Студеница
- ___ Битка код Велбужда
- ___ Сабор у Дежеви

121. Бројевима од 1-5 значи догађаје како су се се дешавали почев од најстаријег!

- ___ Проглашење Српског царства
- ___ Косово улази у састав српске државе
- ___ Проглашење аутокефалне Српске архиепископије
- ___ Битка код Велбужда
- ___ Долазак Саса у Србију

122. Упиши речи које недостају!

123. Како би уједначио законодавство на територији читаве државе цар Душан је био принуђен да изда Законик. Законик цара Душана донет је _____ године на сабору у _____. Допуњен је _____ године на сабору у _____ када је добио своју пуну форму и имао _____ члан.

124. Бројевима од 1-5 значи догађаје како су се се дешавали почев од најстаријег.

- ___ Проглашење Српског царства
- ___ Михаило Зетски добија титулу краља
- ___ Самуилов устанак
- ___ Крунисање Твртка Котроманића за краља
- ___ Крунисање Стефана Првовенчаног за краља

125. Упиши речи које недостају.

Српска држава у време цара Душана (_____ - _____) простирала се између _____ и _____ на северу и _____ на југу. Цар је остао упамћен и као законодавац пошто је Душанов законик донет _____ године на сабору у _____.

126. Одговори!

Који народ је био заслужан за развој рударства у средњевековној Србији?

127. Упиши речи које недостају.

У средњевековној Србији владару је у владању помагао _____ кога су чинили представници _____ и _____.

128. Одговори!

Који српски владар је увео савладарство и када?

129. Правилно попуни табелу времена, владара и освојене територије која по први пут улази у састав српске државе.

XII век		
		Македонија
	Душан Немањић	

130. Поређај догађаје по хронолошком реду уписујући бројеве од 1 до 5 (1 за најстарији)!

- Проглашење Душана за цара _____
- Српска црква постаје патријаршија _____
- Освајање Македоније _____
- Изградња Хиландара _____
- Смрт Стефана Немање _____

131. Прочитај и одговори.

Током владавине династије Немањић у два наврата долазило је до грађански ратова међу рођеном браћом. Која су браћа била у сукобу?

132. Прочитај и одговори!

„Тада погИБоше краљ Марко и Константин (Дејановић). „Ја кажем и молим господа да буде хришћанима помоћник, а ја нека будем први међу мртвима у овом рату!“

А) О којој бици је реч? _____

Б) Које године се одиграла та битка? _____

133. Одговори!

Које године су наведене државе изгубиле независност?

Карантанија-_____

Зета-_____

Херцеговина-_____

Босна-_____

134. На линијама испод раздвојите историјске од неисторијских личности!

Југ-Богдан, кнегиња Милица, Вук Бранковић, Милош Обилић, Косанчић Иван, Топлица Милан, султан Мурат, Девет Југовића, кнез Лазар,

Историјске: _____

Неисторијске: _____

135. Поред догађаја испишите године када су се догодили:

Косовски бој _____ Битка на Ровинама: _____ Битка код Ангоре _____

136. Поред владара упишите простор на којем се простирала држава којом је владао:

Цар Душан-_____

Бан Стјепан-_____

Деспот Стефан Лазаревић-_____

137. Одговори!

Ко влада српском државом у време обнове Византијског царства? _____

Ко влада српском државом у време турског освајања Византијског царства? _____

Ко је био савременик бана Кулина у Србији? _____

Ко су били савременици бана Стјепана II у Србији? _____

У време којег по реду крсташког рата је владао Стефан Немања? _____

Где је било седиште Васељенског патријарха у време владавине краља Радослава? _____

138. Одговори!

Ко је био владар Србије и коју је титулу носио у време првог пада Цариграда?

Ко је био први зетски краљ и које године је добио круну?

139. Објасни појмове.

ШАЈКА _____

СПАХИЈА _____

КУЛУК _____

140. Поред догађаја упиши одговарајућу годину.

Пад Скопља под турску власт _____

Турци заузимају Драч _____

Први пад српске деспотовине _____

Турци освајају Византију _____

141. Одговори на питања.

Колико година су владали Немањићи Србијом? _____

Колико је било крсташких ратова? _____

У ком крсташком рату је заузет Цариград? _____

142. Поред назива битке упиши одговарајући број из друге колоне.

_____ Битка на Морави 1. 1395. година

_____ Битка на Ровинама 2. 1389. година

_____ Битка код Ангоре 3. 1396. година

_____ Косовска битка 4. 1190. година

_____ Битка на Никопољу 5. 1402. година

143. Седиште Васељенског патријарха у време Стефана Првовенчаног било је у _____, а у време цара Душана седиште је било у _____.

144. Моћ средњовековних владара мерила се величином њихове државе. Поред имена владара упиши до којих се граница простирали њихова држава на врхунцу моћи.

Душан Силни _____

Стјепан II Котроманић _____

145. Династија је владарска породица, њени чланови повезани су родбинским везама. Поред имена очева упиши њихове синове наследнике престола

Урош I _____

Стефан Дечански _____

Стефан Немања _____

146. Попуни табелу, везану за српску историју, тачним подацима који недостају.

година	владар	титула	догађај
1190.		Велики жупан	
			Аутокефалност српске цркве
	Урош V		Постаје очев савладар

147. Поред наведеног догађаја упиши годину када се догодио:

Пад Скопља под турску власт _____

Битка на Ровинама _____

Битка код Ангоре _____

Твртково крунисање у Милешеву _____

148. Објасни значење следећих појмова:

Млади краљ _____

Патарени _____

Готика _____

Кулук _____

Спахилук _____

149. Повежи обласне господаре и области којима су управљали, уписујући на линији број:

_____ Симеон Немањић	1. Епир и Тесалија
_____ Угљеша Мрњавчевић	2. Косово
_____ Балшићи	3. Зета
_____ Лазар Хребељановић	4. Поморавље
_____ Вук Бранковић	5. Македонија

150. Одговори:

Поред Срба који народи имају своје манастире на Светој гори, наведи још три народа? _____

Који владар даје самоуправу Светој гори? _____

Који је српски владар умро на Светој гори? _____

151. Допуни реченице тако да исказ буде тачан :

Данашња српска престоница, Београд, био је престоница и српском средњовековном владару деспоту _____, први пут у српским рукама нашла се у време краља _____ о успону и развоју града у XV веку сведочи дело које је написао _____

152. Након што су крсташи 1204. освојили Цариград Византија је сведена на област _____ и _____.

153. Од XIII века почиње обнова рударске производње у Србији, привредни успон и јачање власти владара, одговори:

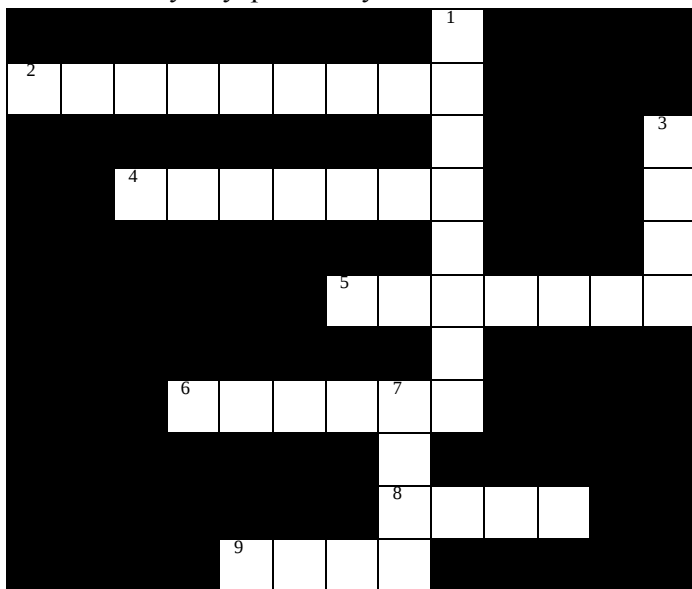
У време ког владара почиње привредни успон Србије? _____

Како се звао највећи рудник на Балкану? _____

154. Одговори:

По Душановом закону зависни људи звали су се _____ а они се деле на:

155. Попуни укрштеницу:

Хоризонтално:

2. Насељавали су Апенинско полуострво
4. Насељавали су север Африке
5. Поделили су се на три дела
6. Раздвојили су Словене и населили се између њих.
8. Народ којим су владали Властимировићи
9. Нестали након смрти великог кагана.

Вертикално:

1. Насељавали су данашњу Шпанију
3. Хелени
7. Највећи источнословенски народ

106. Пажљиво прочитај објашњење и упиши на који се појам објашњење односи.

Прва једнобожачка религија- _____
 Религија настала у средњем веку- _____
 Религија која за симбол има крст- _____
 Они који одступају од званичног учења цркве- _____
 Грчки назив за веровање у више богова- _____
 Спис који описује живот оснивача хришћанства- _____

107. Пажљиво прочитај имена владара, напиши име њихове престонице.

Стефан Немања- _____
 Лазар Хребелановић- _____
 Ђурађ Бранковић- _____
 Стефан Лазаревић- _____

108. Поред године упиши догађај.

622. _____
 476. _____
 1217. _____
 1389. _____

109. На који историјски период се односе сва питања у овој скрипти? _____

110. Пажљиво прочитај одломак из историјског извора и одговори на питања.

После овога замисли онај горди и величави (Бајазит) рат на Угро – Влахе, и подигавши се са свима силама своји дође, и прешавши Дунав 6903, у биткама сукобише се са великим и самодржавним војводом Јованом Мирчом, где је била неисказана множина крви проливена. Тада погибоше краљ Марко и Константин (Дејановић).

Пошто су Византинци на свој начин рачунали време, израчунај које године се догодио догађај описан у тексту? _____

Отац Марков је био _____, а отац Бајазитов _____

106. Уреди по хронолошком реду наведене личности.

_____ Симеон
 _____ Ђирило
 _____ Михаило Дукљански
 _____ Часлав Клонирировић
 _____ Кулин

107. Заокружи Т или Н

Вандали су формирали своју државу на простору данашње Француске	Т	Н
Велика повеља слобода донета је у Енглеској	Т	Н
У Четвртог крсташком рату, крсташа су коначно освојили Јерусалим	Т	Н
Василије Други владар је бугарске државе	Т	Н

108. Од понуђених народа заокружи оне који су били хришћани у 7. веку

Грци, Срби, Руси, Мађари, Франци, Јевреји, Бугари, Хуни

109. Од понуђених комбинација одабери ону која је хронолошки тачна. Подвуци тачну.

- Беласица- битка на Морави- битка код Велбужда
- Беласица- битка код Велбужда- битка на Морави
- Битка на Морави- Беласица- битка код Велбужда
- Битка код Велбужда- битка на Морави- Беласица

110. Подвуци реч која не припада низу

- А) Рашка-Захумље-Травунија-Хрватска-Дукља
- Б) Парохија-Патријаршија-Опатија-Епископија-Архиепископија
- В) Студеница-Ђурђеви ступови-Жича-Света Софија-Милешева

8. Пажљиво погледај слику и одговори на питања.

1. Којом државом је владала личности са слике?

2. Ко је личности са слике?

3. Које је титуле носио?

4. Када и где је овенчан највећом титулом?

5. Које звање је имао црквени великодостојник који га је подржао при крунисању?

9. Пажљиво прочитај тврдње и издвој оне које се односе на владавину Јустинијана. Заокружи само број испред тврдњи које се односе на владавину Јустинијана.

- 1. Јустинијан је био ктитор.
- 2. Освајао је на све четири стране света.
- 3. Немамо писаних извора о његовој владавини.
- 4. Био је хришћанин.
- 5. Знамо како је изгледао.

10. Повежи појмове са њиховим значењем. Број испред појма упиши на линију испред објашњења које га описује.

1. калфа	а) _____ управитељ
2. калифат	б) _____ територија
3. кефалија	в) _____ ученик

7. Пажљиво прочитај текст историјског извора и одговори на питања испод текста:

« Немања и Красимир, велики владари Србије и Рашке, с трећим братом Мирославом....излазили су веома рано у сусрет странцима, долазак цара, као што доликује поздрављали су помпезно и у величанственом сјају и поштовање му одавали окружавајући га благом послушношћу. Посебно су за владара жртвовали овце, вино, жито и јечам, дарезљиво делили, на вашару свима послуживали храну, свакако, за послушност цару «.

- 1. Напиши име и титулу домаћина? _____
- 2. Напиши име и титулу госта? _____
- 3. Који догађај је био повод за сусрет? _____
- 4. У ком веку се догодио сусрет? _____

11. На карти су уцртане државе које настају као последица једног историјског догађаја. Погледај

1. Карта приказује последице којег догађаја? _____
2. Када се одиграо тај догађај? (године) _____
3. Која држава нестаје после тог догађаја? _____
4. Који је српски владар владао у време тог догађаја? (пуно име и титула) _____

12. Повежи личности и догађаје. Број испред имена личности упиши на линију испред догађаја.

1. Стефан Душан	а) _____ Сабор у Расу
2. Стефан Немања	б) _____ Сабор у Дежеву
3. Стефан Милутин	в) _____ Сабор у Серу

13. Попуни табелу сврставајући понуђене појмове:

Млечани, дужд, Пељешац, Веће умољених, кнез, Крсташки рат

Дубровник	Венеција

14. Попуни табелу: Поред назива документа напиши из које је државе и у ком је веку донет.

документ	држава	век
Магна карта		
Златна була		
Душанов законик		

15. Од понуђених тврдњи заокружи бројеве испред оних које се односе на владавину цара Душана.

1. Наследио је брата.
2. Имао је сина за савладара.
3. Уздигао ранг цркве.
4. Ожењен угарском принцезом.
5. Добри односи са Дубровником.
6. Београд му је био престоница.

- Писмо је велико и значајно откриће човека. Пажљиво прочитај питања која се односе на историју писма и одговори.

1. У ком миленијуму је откривено прво писмо? _____
2. Који народ је први изумео писмо? _____
3. Како се зове прво словенско писмо? _____
4. Која се два писма данас користе у нашој држави? _____
8. Пажљиво прочитај текст историјског извора и одговори на питања испод текста:

Меропсима закон по свој земљи: У недељу да работају два дана пронијару, и да му даје у години перперу цареву, и заманицом да му коси сена дан један, и виноград дан један, а ко нема винограда, а они да му работају друге работе дан један, и што уработа меропах, то све да држи, а друго ништа, против закона, да му се не узме.

1. Из ког документа је преузет део текста? _____
2. Које године је настао оригинал документа? _____
3. Чије су обавезе приказане у тексту? _____
4. Колико дана у недељи тај друштвени слиј ради за друге? _____
5. Колико дана може да ради за себе? _____
6. Коју су још феодалну обавезу имали осим рада на имању феудалца? _____

5. Пажљиво прочитај текст историјског извора и одговори на питања испод текста:

...силни победник, који је себи већ био потчинио Баварце, Аквитанце, Саксонце, Данце, Нормане, Британце, Панонце и многе друге провинције, а способан да га још више прошири, крену у Рим да папу освети. Њему, уочи дана када ће ући у Рим, папа Лав на дванаести километар у сусрет пође и свечано га дочека.

1. На ког се владара односи текст? _____
2. На коју годину се односи текст? _____
3. Коју је титулу имао владар пре доласка у Рим? _____
4. Коју је титулу понео из Рима? _____

6. Пажљиво прочитај текст историјског извора и одговори на питања испод текста:

„ Два брода који су били међусобно везани, један по имену „ Ходочасник „, а други „ Рај,, толико су се приближили једној кули, први са једне, а други са друге стране, пошто су их Бог и ветар гонили напред, да су је лествице са „ Ходочасника „ већ додиривале.. ...Велики број грчких племића побегао је према капији Влахерна... Војска се почела окупљати на великом тргу унутар Константинопоља. Онда су, убеђени да ће им бити потребно најмање месец дана да потчине цео град, са његовим великим црквама и палатама и људима унутар њих, одлучили да се сместе поред већ заузетих зидина и кула „.

1. Ко је опсадао Цариград? _____
2. Ко је године се одиграо описани догађај? _____
3. Ко је у то време владао Србијом? _____
4. Која држава је у то време била најмоћнија на мору? _____

- Пажљиво прочитај објашњење и упиши на који се појам објашњење односи.

1. Наука која се бави рачунањем времена је _____
2. Остаци из прошлости који се преносе усменим путем су _____
3. Раздобље које почиље важним догађајем је _____
4. Раздобље прошлости које почиње открићем писма је _____
5. Место где се чувају писана документа и списи је _____

- Историја Балкана је повезана са историјом многих народа. Пажљиво прочитај и одговори на питања попуњавајући табелу понуђеним појмовима која се односе на историју Балкана (један народ се може појавити у више колона).

ПОЈМОВИ : Срби, Илири, РOMEји, Мађари, Авари, Бугари, Хрвати, Румуни, Франци.

Староседеоци Балкана	Словенски и словенизирани народи	Суседи Словена у средњем веку	Народи који су живели на Балкану, а данас их нема под тим именом

- Средњевековну историју обележило је постојање неколико царстава. Хронолошки поређај време њиховог настанка исписујући бројеве од 1 до 5, почевши од најстаријег.

- _____ Српско царство
- _____ Бугарско (Симеоново) царство
- _____ Византијско царство
- _____ Франачко царство
- _____ Бугарско (Самуилово) царство

- Од понуђених тврдњи одабери једну која је хронолошки тачна, заокружи слово испред тачног одговора.

- а) Душан је крунисан за цара, проглашење српске патријаршије, доношење Душановог законика.
- б) Проглашење српске патријаршије, Душан је крунисан за цара, доношење Душановог законика.
- в) Душан је крунисан за цара, доношење Душановог законика, проглашење српске патријаршије.
- г) Доношење Душановог законика проглашење српске патријаршије, Душан је крунисан за цара.

- Наведене су познате личности, хронолошки поређај по времену живота: (бројем 1 означи личност која је најстарија)

_____ Константин Велики
 _____ Самуило
 _____ Мухамед
 _____ Ричард Лавље Срце
 _____ Атила

- Заокружите Т ако је исказ тачан, а Н ако је исказ нетачан

Т Н 1. Пагани су јеретици.

Т Н 2. Крсташи са Запада учествују у Крсташким ратовима.

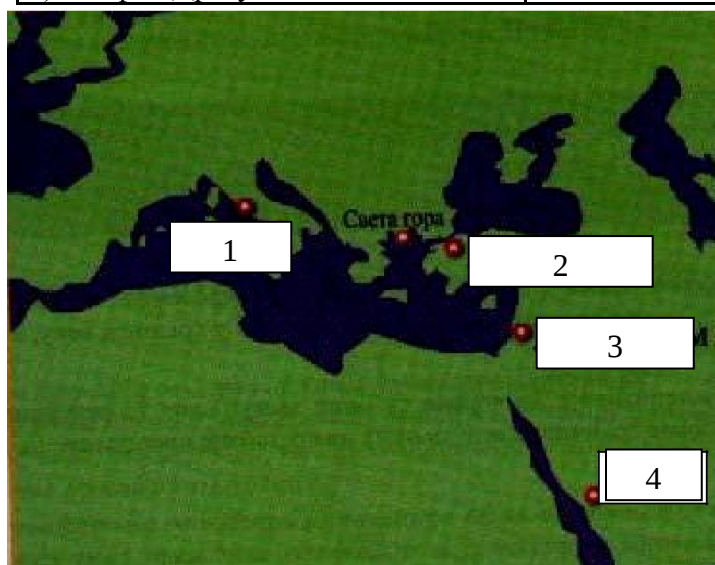
Т Н 3. Средњевековни градови настају на поседу феудалца.

Т Н 4. Куран је света књига хрушћана.

Т Н 5. Вазал је био ученик у средњевековној занатској радионици.

- Повежи родбинске односе међу Немањићима тако што ћеш поред имена синовца уписати име његовог стрица или стричева:

СИНОВАЦ	СТРИЦ или СТРИЧЕВИ
а) Стефан Дечански	
б) Стефан Владислав	
в) Стефан Драгутин	

- Пажљиво погледај карту на којој су уцртани градови и одговори на питања која се односе на приказану карту (тачком је приказана позиција града).

А) Који су градови уцртани на карти? (сваки град има свој број)

Б) Који градови су били престонице царстава?

В) Који од уцртаних градови постоје и данас? _____

- Попуни табелу тачним подацима који недостају:

Владар	Држава/ народ	Време владавине-век	Титула владара
Часлав Клоникировић			
	Византија	VI	
Атила			
	Босна	1190.	

- Пажљиво прочитај тврдње које се односе на Крсташке ратове. Одвој узроке од последица ратова. На линији испред тврдње напиши слово У ако се тврдња односи на узрок Крсташких ратова а слово П ако се тврдња односи на последицу Крсташких ратова.

- _____ Тежња за освајањима.
- _____ Пад Византије, освајање Цариграда.
- _____ Борба против неверника.
- _____ Покушај да се ослободи Света земља.
- _____ Стварање крсташких држава на тлу Византије.

- Пажљиво погледај слике манастира и одговори на постављена питања која се односе на ктитора манастира и владаре који се владали пре и после владавине ктитора.

А) 1. Пуно име ктитора _____

2. Пуно име његовог претходника _____

3. Пуно име његовог наследника _____

Б) 1. Пуно име ктитора _____

2. Пуно име његовог претходника _____

3. Пуно име његовог наследника _____

В) 1. Пуно име ктитора _____

2. Пуно име његовог претходника _____

3. Пуно име његовог наследника _____

- Пажљиво погледај слике које су симболи вере и одговори на питања:

1. Којој вери симбол припада?
2. Како се зову верници који исповедају ту веру?
3. Како се назива грађевина у којој исповедају веру?

А) 1. _____

2. _____

Б) 1. _____

2. _____

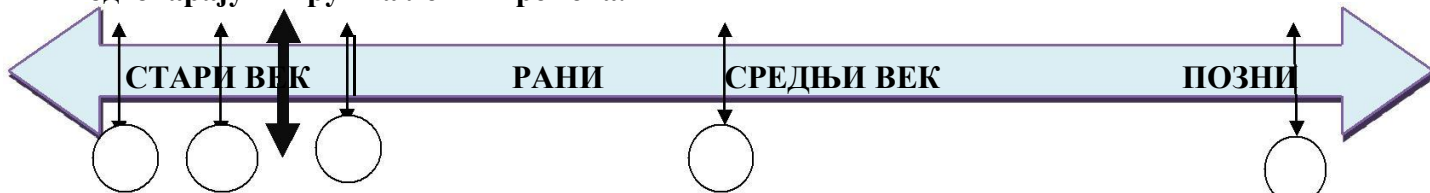
3. _____

В) 1. _____

2. _____

3. _____

15. На ленти времена прикажи хронолошки распоред догађаја, уписујући број испред догађаја у одговарајући круг на ленти времена.

1. Раскол у Хришћанској цркви.
3. Оснивање Цариграда.
5. Пад Источног римског царства.

2. Владавина цара Јустинијана.
4. Подела Римског царства.

- Погледај слику и одговори на питања

1. Које писмо је приказано на овој слици? _____
2. Ко је саставио ово писмо? _____
3. У ком веку је настало ово писмо? _____

4. Заокружите Т ако је исказ тачан, а Н ако је исказ нетачан

Т / Н 1. Први пад Смедерава био је 1459.године.

Т / Н 2. Болест кугу су у средњем веку тумачили као Божју казну.

Т / Н 3. Краљ Вукашин је био турски вазал.

Т / Н 4. Цар Јустинијан је успешно ратовао против Јужних Словена.

5. Пажљиво прочитај текст и одговори на питања која се односе на текст:

„Њихово здепасто тело, са огромним горњим удовима и несразмерно великом главом, даје им наказан изглед; рекли бисте двоножне животиње, или какав од оних рђаво саделаних дрвених ликова, којима се украшавају ограде мостова. Уосталом, то су створења која под људским обликом живе као животиње. У храни не знају ни за пећење ни за зачине; корење дивљег биља и месо ма какве животиње, чије череке греју држећи их између свога седишта и коњских леђа, сачињавају њихову храну. Никада се не служе плугом, не станују ни по кућама ни по колибама.“

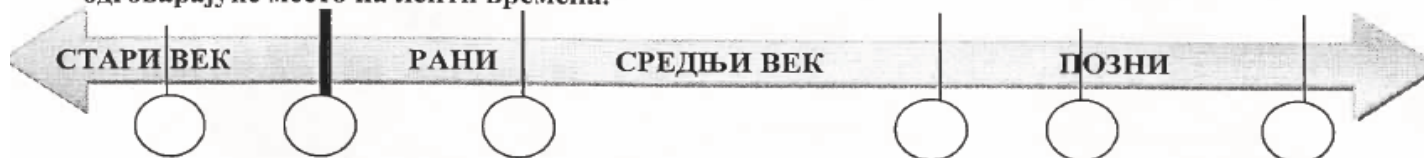
1. Који народ текст описује? _____

2. У време ког владара тај народ достиже свој највећи успон? _____

3. У ком веку достижу свој највећи успон? _____

4. Да ли данас постоји тај народ? _____

1. На ленти времена прикажи хронолошки распоред догађаја, уписујући број испред догађаја на одговарајуће место на ленти времена.

1. Пад Западног римског царства.

2. Милански едикт, хришћанство је равноправна вера у Римском царству.

3. Оснивање Универзитета у Болоњи.

4. Доношење законика који је важио на простору читаве српске средњевијековне државе.

5. Византински цар Јустинијан укида Атинску академију.

6. Енглески краљ доноси документ којим је основан енглески парламент.

2. Пажљиво прочитај објашњење и упиши на који се појам објашњење односи.

1. Живе у конацима (ћелијама) који су у склопу манастира _____

2. Учење о највишем бићу, Богу _____

3. Они су ширили хришћанство међу паганима _____

4. Црквени старешина на челу православне цркве _____

**3. Наведене су познате личности, уредите њихов хронолошки ред:
(бројем 1 означи личност која је најстарија)**

___ Кулин бан

___ Стефан Дечански

___ Стефан Милутин

___ Стефан Урош I

___ Твртко I Котроманић

6. Пажљиво прочитај текст и одговори на питања која се односе на текст:

„И докле год будем жив мораћу вам служити и поштовати вас на начин слободна човека; и докле год будем жив нећу се моћи отети вашој власти или заштити; али, за узврат, мораћу до краја свог живота остати под вашом моћи или заштитом... Због тога је било прикладно да буду написане две повеље истог садржаја као потврда овога; а то је и учињено.“

1. Коју врсту феудалних односа описује текст? _____
2. За које две стране су сачињене повеље? _____
3. Коју друштвену групу текст описује? _____

7. Пажљиво прочитај текст и одговори на питања која се односе на текст:

„Земљу Захумљана раније су држали Ромеји, мислим Романи, које је цар Диоклецијан преселио из Рима (...). Ова земља Захумљана беше под царем Ромеја, али пошто и земљу и њен народ поробише Авари, остаде потпуно пуста. Захумљани који сада тамо станују су Срби, потичући из времена оног архонта, који је цару Ираклију пребегао.“

1. Који се владари помињу у тексту? _____
2. Којим су државама владали ти владари? _____
3. На које море излази Захумље? _____
4. Како се у тексту називају староседеоци Захумља? _____

8. Пажљиво погледај слику и одговори на питања.

1. Којој династији припадају личности са слике? _____
2. Ко су личности са слике? _____
3. У каквим су родбинским односима личности са слике? _____
4. Који манастир су заједно подигли? _____

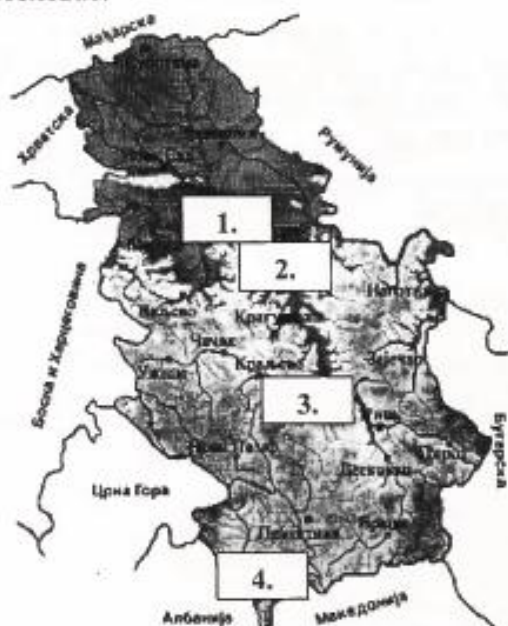
9. Пажљиво прочитај тврдње и издвој оне које се односе на Косовску легенду. Заокружи само број испред тврдње које се односе на Косовску легенду.

1. Лазару је на Косову помогао одред Срба из Босне.
2. У боју на Косову је погинуо Топлица Милан.
3. Косовски бој се догодио на Видовдан.
4. У Косовском боју је учествовало девет Југовића у десети Југ Богдан.
5. Вук Бранковић је издао Лазара на Косову.

10. Повежи појмове са њиховим значењем. Број испред појма упиши на линији испред његовог значења.

1. хеленизација	_____	прихватање грчке културе
2. романизација	_____	прихватање словенске културе
3. словенизација	_____	прихватање римске културе

11. Погледај карту. На карти су уцртане српске престонице, пажљиво погледај и поред броја упиши име престонице, поред имена престонице напиши име владара(великаша) који је у њој столовао.

1. град _____
Владар _____
2. град _____
Владар _____
3. град _____
Владар _____
4. град _____
Владар _____

12. Од понуђених комбинација одабери једну која је хронолишки тачна, заокружи слово испред тачног одговора.

1. Косовска битка, смрт цара Уроша, смрт краља Вукашина
2. Смрт краља Вукашина, смрт цара Уроша, Косовска битка
3. Смрт цара Уроша, смрт краља Вукашина, Косовска битка

13. Повежи личности и догађаје. Број испред имена личности упиши на линији испред догађаја.

1. Стефан Војислав	_____ Успон Бугарске
2. Властимир	_____ ослобађа Дукљу од власти Византије
3. Симеон	_____ оснива најстарију српску династију

14. Деспот Стефан Лазаревић је био двоструку вазал. На линијама испод питања напиши имена држава чији је вазал био.

_____ и _____

15. Пажљиво прочитај текст и одговори на питања која се односе на текст:

„То се види из докумената о српском посланству које је у пролеће 1350. године посетило дужда. Из опширног посланства издвојени су овде само тражење и одговор који се односе на помоћ за освајање Цариграда. 1350 дана 13 априла...Доле исписано је посланство изложено дуждевској влади од стране племенитог мужа Михајла Буће посланика пресветлог цара Рашке и Романије... „

1. Која држава прима посланство? _____
2. Како се зове главни град те државе? _____
3. Који владар је „пресветли цар Рашке и Романије“? _____

